

DOMINIK PECKA

ASSUNTA

ROMÁN

DRUHÉ VYDÁNÍ

1938

NÁKLADEM DĚDICTVÍ SV. CYRILLA A METHODĚJE
V BRNĚ. — TISKEM OBČANSKÉ TISKÁRNY V BRNĚ.

I

GENESIS

I

První místo, které dostala Eva Hronova, bylo docela pěkné. Zatímně spravoval školu učitel, který měl v zahrádce fialové, bílé žilkované kosatce a který brnkal na mandolinu, když neměl co dělat. Ráno býval ospalý, ale vždycky sváděl nevyspání na sousedova štěkavého psa. Když bylo bláto, klel a říkal, že Slatinka je špatná vesnice a že se bude co nejdříve hlásit jinam. Byl-li tedy namrzlý, nebylo těžko uhodnouti příčinu: byla to buď špatná vesnice nebo mrcha pes. Jinak býval veselý a nerad koho zarmoutil. Po vyučování přicházel navštívit Evu a přivádíval také obvodovou učitelku ručních prací. Eva bydlila tenkrát ve škole.

Měla jedinou židli a tu bylo těžko nabízetí dvěma návštěvníkům. Pan řídící ovšem přenechával židli slečně z ručních prací, ta však nechtěla užítí přednosti, kterou mají dámy ve vzdělané společnosti, a důsledně si volívala místo na Evině otlučeném kufru. To nebyl, prosím, výsměch dobrým způsobům, neboť slečna tvrdila, že nabízená židle náleží představenému čili našemu panu řídícímu, jak říkala se škádlivým posměchem. Smluveno. Eva pak odhrnula s okraje stolu zbytečné papíry, posadila se na něj a počala vyzváněti nohama šťastný a dobrý večer vespolek.

V dobrém se sešli v kraji cizím a nehostinném. V cizině je vzácný zvuk mateřské řeči. Kdyby byli mezi svými, zachovali by předepsanou vzdálenost a přiměřenou zdvořilost. Snad by mlha předsudků a nečistý opar veřejných bojů zastřely jádro osobnosti a výraz oka. Byli by si jen mannequinami, ověšenými tím neb oním šatem, tváře z vosku, oči ze skla, srdce ze dřeva. Uniformy jsou vynálezem zkaženého světa. Člověk v uniformě nemluví o bolení hlavy, ani o nedopsaných dopisech. Nevykládá, co vyváděl, když byl studentem. Obvodová učitelka ručních prací nepoví, že s dvěma rohlíky z kapsy čouhajícími vletěla, když byla ještě na měšťance, do ředitelny, křičíc: „Ruku líbám!“, nevědouc ovšem, že je tam pan inspektor čili pan zemský pozorovák. Také se nepochlubí, jak učitel Kabelík ji měl rád, takže brávala viny svých přítelek na sebe, hlásívala se za původkyni neslušného smíchu, nepatřičného šoupání podešvy a jiných, ještě horších zločinů, neboť věděla, že jí se to odpustí. Člověk v uniformě řídicího učitele také nebude vypravovati, jak v Loučce zakládal menšinovou školu, kolikrát ho vyhodili, kolikrát dali do novin co štváče a rušitele pokoje a pořádku v počestné obci.

Nuže, neseseděli tam, jak by si leckdo myslil, představený a podřízený, neseseděly tam tváře z vosku, oči ze skla a srdce ze dřeva: seděli tam tři lidé, nic více a nic méně než tři obyčejní lidé.

A chtěl-li by kdo věděti, jak to je býti obyčejným člověkem, byl by musil mezi ně přijíti, svlékna ovšem zavčas rukavice. A když by přišel, řekli by mu: — Je nám líto, velkomožný pane, že

je tu tak málo místa, ale račte se posaditi sem na zemi vedle kufru, s'il vous plaît.

Špatnou vesnici nerada opouštěla Eva. Ale nebylo zbylí. Skutečný pan řídící se vrátil z vojny, přeložili ji do Strážova.

Nový kraj, noví lidé. Nové děti, bledé, bídou válečnou vymořené, s očima vážnýma a vděčně zářivýma.

Dostala první třídu a byla představena kolegům. V třetí třídě učil pan učitel Kahánek. Nesmazatelně se jí vryl v paměť první hovor s tím malým, neklidným mužem s lesklými a černými vlasy, přibledlou a předčasně uvadlou tváří.

— Tady není žádný život, pravil, opřev se bolestně o starou školní skříň, až zapraštěla.

Se zdi kosmo se dívali Comenius a Pestalozzi, voda zpívala v zinkových troubách, neboť venku pršelo. Stesk, šero, prach, nesmělý šepot dětí, praskot skříně.

Mezi lidmi a přece daleko od lidí. Žíti! Žíti! Mládí a krása — zapadá všecko. V popelu dohořelých snů studentských poslední zhasínají jiskry.

— Jinak v teorii, jinak v praksi — tak jim napsal na tabuli profesor pedagogiky, když počal přednášeti. Studenti, tuto zásadu budeme vždycky potíratí, řekl potom vážně, kývaje hlavou.

— Hahaha! Nedráždí vás to k dávení? Zdá se, že máte důkladné bránice. Jak žiji? Já vůbec, prosím, nežiji. Toho přepychu si nedovoluji. Jsem pouze tak smělý, že vegetuji. Na časopisy nemám peněz. A i kdybych měl, šetrím na petroleji. Úředně je zjištěno, že nejsem člověk, ale síla, rozumíte, síla. Neučím, nýbrž působím. Každá

řádná síla, jak známo, působí. Jsou, prosím, různé síly: mužské, ženské, stálé, výpomocné, osvědčené, nedostatečné, mladé, staré, svěží, opotřebované. Jsem tedy mladá, mužská, výpomocná, neosvědčená síla. Vy se smějete? Vím, proti mé hořkosti mnoho se může namítati. Máme pracovati z lásky k lidu a vzdělanosti, jsme dobrodinci národa, zvolili jsme si nejvznešenější povolání, nemáme býti chlebaři. V práci je radost. V povinnosti je klid ducha. To zní překrásně. Práce je heslo, na kterém je založeno světové panství lenochů.

Povinnost bez oddechu, bez zásvitu radosti, bez naděje.

A se zdi shlížel zaprášený Comenius a bílými licousy svítil Friedrich Adolf Wilhelm Diesterweg. A zasloužilá, sešity, vycpanými ptáky a polámaným počítadlem zatížená skříň praštěla, zoufale stenala, jak by jí pukalo srdce.

Beze slova podala tenkrát ruku Kahánkovi. Ne, že by měl zcela pravdu, ale že jí ho bylo líto.

Čtvrtou třídu měl pan učitel Duran. Když tam Eva po prvé vstoupila, všimla si, že na zdi visí obrázek člověka-opice, pod ním nápis *Pithecanthropus erectus*.

Dozněl rachot děl. Okovy předsudků roztrhány. Duran věděl, že mu bude přičteno k zásluze, bude-li vyvraceti dětem temné pověry o božském původu člověka. Nazýval to výchovou vědeckou. Říkal, že nemyslí, čím jsou jeho děti, ale čím budou. Jaké vodítko pro život jim dáti? Zdálo se, že ho sám neměl. Duše jeho byla rozryta domněnkami, které věda již dávno opustila a které strašily ještě v příručkách špatných popularisátorů.

Věda mu byla opiem. Dával Evě knihy a noviny, kde bylo psáno, co věřil. Řeči jeho připadaly Evě směšně neživotnými a suchými. Poslouchala ho jen ze zdvořilosti. Knihy mu vracela nepřečtené.

Jednou jí přinesl Haeckelovy Záhady světa.

— Tato kniha vám otevře oči, pravil.

— Myslíte, že je mám zavřeny? tázala se a upřela na něho svoje modře sivé oči.

Kdyby byl věděl, co je krása, byl by užasl nad jejich čistotou.

— Chodíte přece do kostela, řekl a usmál se suše.

— Avšak i tam mívám oči otevřeny, odpověděla, neodvracejíc očí. Chodím tam třeba s dobrým úmyslem. Možná, že byste jej schválil, kdybyste jej znal. Třeba se tam chci těšiti z kouzelných přísvitů v apsidě a tajemného šera spícího v prostorech. Nebo třeba se tam chodím dívat, jak věčné světlo tam bliká titěrně, cosi malého, potutelného a živého.

Dávala posměšný přízvuk na slovo *třeba* a Duran konečně vytušil, co mu chce říci:

— Nic ti do toho není!

Vzala knihu a doma do ní tu a tam nahlédla. Věděla, že se jí bude Duran dotazovati na obsah. Kdyby byla chtěla míti otevřené oči, byla by musila přečísti celé to nudné povídání, že ontogenese je zkrácená fylogenese, že život možno převésti na mechaniku atomů a že vznik života lze vysvětliti abiogeneticky.

Z několika stránek, jež přelistovala, vycítla, oč tu jde. O vyloučení mimosvětne Příčiny života a znetvoření božských stop v lidské duši.

Když vracela Duranovi knihu, mlčela.

— Jak se vám to líbilo, vy idealistko? tázal se.

— Nelíbilo se mi to. Zůstanu už tak hloupou, jak jsem.

— To dělá výchova. Od mládí se vštěpují určité představy. Srůstá to s člověkem. Těžko to vyrvati z duše. Vím to sám podle sebe. Stálo mne mnoho bojů, než jsem našel pravdivý a přirozený názor na svět. Je nutno bráti život, jak jest, nemísiti do něho nemožného andělství, nesmyslného asketismu a bláhové naděje na pokračování života za hrobem. Věřím tomu, co vidím a slyším — vše ostatní jsou sny, pověry a metafysická přítěž života.

— Jste velmi duchaplný, řekla Eva tiše a nevýrazně.

Zazdálo se mu, že by to byla řekla, i kdyby jí byl místo své filosofie odříkal násobilku.

Myslival si někdy, že Eva je poetická bytost, neznající ještě tvrdosti života. Nic více. Že život její se podobá snům spáče ještě neprobuzeného.

Jindy zase mu napadalo, že je to duše vyhraněná a jasná, rozhodností obrněná, tajně výsměšná a zle zchytralá, která nikdy neřekne, co si myslí o lidech, a tím je ovládá.

Byla postavy spíše malé než prostřední, mluvila živě, ráda se smála. Hlava pozorovaná zvláště byla hlava určitě dětská, tvář plná, s nosíkem trochu sraženým. Oči byly jako z šedého, modravě zasvítajícího emailu a místo rtů jako by rudou stužku hedvábnou měla zadrhnutu. Vlasy v tvrdé lelíky spletené jako zlatý věnec objímaly hlavu.

Krása to nebyla, jen něžnost.

Síla to nebyla, ale roztomilost.

Velikost to nebyla, ale sladká nepatrnost.

Podivno bylo, že v nevelikém těle se skrývala odhodlaná a trochu ironická duše. Vnějšek zcela klamal.

Když to Duran poznal, dal trochu pokoj s knihami a místo o záhadách světa mluvíval s ní o počasí a snažil se býti i jinak zajímavým.

Škoda, přeškoda špatné vesnice s mrchou psem! Napraviti se už nic nedalo. Eva počala vyhledávati samoty. Po škole vybíhala do polí a vracívala se k večeru s tvářemi zčervenalými a vlasy pocuchanými větrem.

2

Slunko svítilo, ale nehřálo ještě. Bylo to v dubnu. Skřiváci švířili nad osením, ale doubrava se ještě nezelenala. Mezi zoranými pruhy polí ležela jak veliká, bezlesklá záhněda. Ale byl v ní život. Zpod loňské sušiny, v níž mísilo se chrastivé lupení s vymoklými a zežloutlými travinami, vyrážely fialové podléšky, nesmělé, nevonící a nemilované. Žluté sasanky jak hvězdičky svítily z šerých lískovin a plicníky trochu chameleonsky vystrkovaly své modré, poněkud načervenalé kalíšky. Mechy už oživly a lišejníky na dubové kůře byly patinově zelené a truchlivě suché, neboť čekaly na mizu jak loupežníci na kořist. Proutí, vyrůstající z pološnilých pařezů, bylo již ohebné a podobalo se tykadlům velikých plžů v zemi zahrabaných a nečijících, že už je jaro.

Aleje byly pusté a rozryté vozy. Táhlou sečí co chvíli přeběhli zajičci, hledající svěžích trsů trávy, jež pučela na světelných ostrůvcích lesa.

Kam nechodí slunce, nechodí ani zajíci. A na nebi bylo ještě mnoho ošklivých a zimavých mraků a slunko jen na chvíli prohlédalo z okének mezi nimi. A proto v hustém lese skoro nic nebylo k snědku a bylo třeba hledat na mýtinách. Tu něco, tam něco. Těžké to živobyčí. Ale zajíčci se nebáli, na houkavé pušky, co z nich lítají broky na podzim, už zapomněli téměř a proto nestříhali ušima a nelekali se, šustlo-li se něco v křoví.

Bažanti skřehotali v mlází, ale nebylo jich viděti.

Bylo ticho v lese, bezpečno a milo.

Eva tak prochodila půl dne a domů se jí nechtělo. Stanula na okraji lesíku. V dálce zasupal vlak. Milý Bože, již půl šesté!

Zalita náhlou vlnou neznámé radosti, rozběhla se lesní tišinou. Děvčátko, její společnice, myslilo, že slečna s ním chce závodit, a rozběhlo se též. Bez dechu doběhly k myslivně, stojící u bílé silnice.

— Jé, slečno, vy jste pěkná! zadivila se Andula.

— Opravdu? Ty jsi pěknější.

Ráda brávala na procházku děti. Věděla, že hovor s nimi je nejlepším odpočinkem pro duši.

Veskrovné světničky na konci dědiny čekala na stole rozepsaná práce školní, na knihovně sešity žáků.

A když se vrátila se své procházky neklidné a dumavé, sedla k práci dosti nerada. Nepohněvala se, když se ozvaly na chodbě dvojí dětské krůčky. To Andula, družka divokého běhu, přiváděla malou Jiřinku. Dveře se otevřely a Andula krátce oznámila, že Jiřinka chtěla jít ke slečně, a odběhla ke svým hrám. Eva uvítala Jiřinku.

— Tetno, Jijinta pišla! žvatlalo dítě a prosilo:

— Tetno, Jijinta donty tavit ce, pošim ti, puč!

Vyhověla jeho přání a dala mu stavebnici.

Jiřinka si hrála a spokojeně říkala:

— Dadost mám, dadost!

Tak se bavily asi hodinu. Potom odnesla Jiřinku domů. Nebylo to daleko. Když se vrátila do svého pokoje, bylo tam ještě všude znáti Jiřinčinu přítomnost a stopy jejích ruček. A v koutech dozníval její milý smích.

Zasedla k sešitům, aby dohonila, co zameškáno.

Kdosi zaklepal. Andula. Hledala Jiřinku.

— Jiřinka už je doma, řekla Eva.

Andula se nehýbala.

— Prosím, slečno, já bych chtěla tu pannu.

Ach, na pannu by se bylo málem zapomnělo. Krásné to odpoledne nezačalo vlastně procházkou, slečna šila šaty pro pannu, ale nedošla a řekla, že až zítra.

— Prosím, slečno, já bych si chtěla vzít panenku, ale zítra ji přinesu.

— A proč si ji chceš vzít? tázala se Eva.

Andula neodpovídala.

— Chtěla bys s ní spát?

Zakývala hlavou.

Podala jí tedy pannu a řekla:

— Ale nebude jí zima? Je tam chladno!

A Andula zabalila pannu do zástěrky a jsouc již ve dveřích, řekla vážně:

— Ó, nebude, já ji zamotám a budu utíkat.

A běžela, jen se jí nožky míhaly.

Eva opravila úlohy a šla spat.

Ráno bylo ozlacené. Poslední útržky mlhy jako ztracené závoje zapadaly v tmavé rozsochy vzdálených pahorků.

Posnídala rychle, vzala sešity a běžela do školy. Měla první hodinu ve třídě řídicího a chtěla tam býti dříve než děti.

Dohonil ji Duran.

— Dobrý den, slečno, jak jste se vyspala?

— Děkuji, zcela dobře.

— Chodíte spat se slepicemi?

— Je to možná nějaký atavismus, řekla posměšně.

Duran pochopil, že naráží na jeho vědecké nadšení. Dráždil ho její hrdý, samostatný tón. Rád by ji aspoň někdy ohromil. Ukázal výšinu, na které se domníval, že stojí. Byl zaražen a nevěděl, co honem říci.

— Jste učený muž, pane Durane. Dovedete vědecky vysvětliti, proč chodím zavčas spat, posmívala se Eva.

Vzpamatoval se konečně a pravil:

— Kdyby se moje učenost rovnala vaší výmluvnosti, možná, že bych dovedl vysvětliti i jiné věci.

— Na příklad?

— Na příklad, že není pedagogicky správné, aby si učitelka hrála s dětmi mimo školu a tak podryvala autoritu i jiných osob učitelských.

Eva neodpověděla. Zrychlila své drobné kroky, nechávajíc Durana trochu pozadu.

Přidal do kroku. Dohoniv ji, pohleděl jí do tváře.

Dusila smích.

— Co je vám tak k smíchu? ptal se tvrdě a bezmála hrozivě.

— Tam ten obrázek, řekla a ukázala k plotu panské zahrady, podle níž právě šli.

Křídou, ve škole ukradenou, tam byla namalována opice a panák. Dílo nějakého příliš chápavého žáka, kterému Duran otevřel oči. Pod opicí nápis: Starý Duran. Pod panákem: Mladý Duran.

Duran zrudl a zaklel.

Eva se rozesmála naplno a pravila:

— Proč jste tak červený, pane kolego?

II

CO NEVĚDĚL PAN UČITEL DURAN

I

Eva byla opakem bratra Pavla, který byl a zůstal uzavřený a málomluvný. Stále něco četl, psal a kreslil. Měli ho všichni lidé z dědiny rádi, kdežto na Evu chodil každý den někdo žalovat, buď že někomu vyrazila okno, buď že Františkovi nebo Zdeňce kamenem hlavu rozbila, buď že stromky polámala. Byla svéhlavou uličnicí — tak jí říkala teta. Až příliš často slyšela: — Měla jsi býti klukem, uličnice jedna. Nebo: — Škrábeš jako kočka, zítra, až přijdeš ze školy, zamknu tě a stokrát mně napíšeš: Úkoly mám pěkně psátí, a spíš tě nepustím, ty darebo! Eva věděla, že teta svoji hrozbu splní. — Ne, myslívala si, nepůjdu ze školy domů, co by dělala děcka na ulici bez svého náčelníka?

Když bylo po vyučování, vzala svoji kabelu na záda, vyšla ze školy a zahvzdla před křížem u školy na kousek rozdvojeného plíšku. Některá děcka a kluci, kteří s ní chodili do školy, šli jak ovce kolem ní, hvízdajíce rovněž na plíšky, ale i ti, kteří píšťalek neměli, pískali na prsty, ukazovák a prsteník. Na to znamení vylézali kluci jako cvrčci z děr, někteří s hrnkem kávy a chlebem, volajíce: Já hned jdu, jen co to sním! nebo: Počkejte, já musím s putnou pro vodu, maminka pere! nebo:

My s vámi nehráme, my si budeme hrát u nás na prodávanou!

Tak došli do půl dědiny. U kapličky bylo shromáždění. Eva mívala vždy hlavní slovo, pro ni by se všichni bili kamením. Co řekla, platilo. Bylo jí tehdy necelých devět let.

Onoho dne řekla děckám:

— Dnes nemůžeme zůstat u kaple, teta by mě tu našla, dnes půjdeme k vápenici a tam si budeme hrát na četníky a na zloděje.

Návrh byl přijat a od toho dne bylo sídlo uličnictví přeloženo k vápenici a pískovišti, jež se táhlo až na Bílou horu. Tím dnem se stala Eva pravou uličnicí, která vycházela ráno v bílé, čisté zástěrce a večer se vracela umazaná, roztrhaná, s rozbitým čelem, odřenými koleny.

Večer toho dne se plížila domů jako opravdový zloděj. Teta stála ve vratech:

— Ty uličnice, lajdáku, počkej, až doma!

A vstrčila ji do vrat. Děckám, která Evu doprovázela, se nelíbilo tetino zacházení a na povel Tondy Sajdových počaly se sypati na vrata kousky slínu, kamení a šlaků. Tím ovšem nebylo Evě pomoheno. Teta ji strkala před sebou a slibovala výprask. Neodpověděla ani, hlavou vzdorně hodila, poskočila dopředu, aby ji tetiny rány minuly.

Když přišla do kuchyně, zaváněla tam večere. Letěla k mamince, aby ji políbila na tvář. Tentokrát ji však maminka odstrčila a řekla:

— Jdi, ty škaredé, umazané děvče, nemám tě ani trochu ráda, děláš nám samé starosti. Teď se chodí ze školy? Ať se to vícekrát nestane!

Teta zatím přišla do kuchyně s kořínkovým

kartáčem. Mývala Evě každý večer ruce, v létě i nohy. Když byla umyta, sedla si ke stolu a chtěla jísti. Měla hlad jako vlk. Ale teta řekla:

— Ať jen jde tam jíst, kde byla celé odpoledne!

Eva se zakabonila, seskočila s židle a řekla vzdorovitě:

— Nechci, nemám ani chuti!

A začala se sama odstrojovati ke spaní, nechtíc, aby se jí teta vůbec dotkla. Po prvé bez pomoci tetiny šla spat. Byla ráda, že tatínek není doma. Byl ještě v továrně. Věděla však, že teta bude žalovat. Ležela obličejem do peřinky, čekala, že maminka přijde jako každý večer, aby jí udělala na čele křížek. Čekala dlouho — maminka nepřicházela — napínala sluch, aby aspoň kroky její zaslechla — marně — nepřicházela. Trhala rožky peřinky, vyskakovala zlobivě na postýlce a po prvé se cítila nešťastnou. V krku se jí stahovalo, chtěla plakat, volat, ale její svěhlost nepropustila ani slzičky, ani hlásku. Byla by ráda, aby ji maminka našla v slzách a stírala je, ale slzy se neobjevovaly a maminka také ne. Obrátila se a začala nehtem škrábat po zdi. Psala násobilku pěti. Když přicházela k $5 \times 5 = 25$, vzpomněla si náhle, že kabelu je pryč — u vápenice. Počala se třásti strachem. Strach přešel za chvíli a přišla myšlenka: Musím pro kabelu — ale jak? Klekánice sbírá děti a vrata jsou už zavřena. Přemýšlela dlouho. Vtom proužek světla ozářil pokojík. Slyšela kroky — rychle zavřela oči — někdo se blížil k její postýlce — duch její se toulal někde u hřbitova, u vápenice hledaje kabelu, zavřením víček se zjevila bílá postava — klekánice, blížící se ke

hřbitovu — a něčí teplá ruka se jí dotkla a dělala jí na čele křížek, pak se postava naklonila a Eva cítila její dech.

— Ach, neber, neber mne, klekánico, budu hodná, budu poslouchat, křičela Eva, vyskočila na posteli a celým tělem dopadla na zemi. Když nabyla vědomí, spatřila u postele maminku. A ta jí řekla, že to byla ona, ona že jí křížek dělala, ona že jí přišla na pocuchané vlásky políbit.

Chytila maminku kolem krku. A maminka jí řekla potom, že klekánice žádná není, a když bude hodná, že na ni nebude tatínkovi žalovat.

Potom odešla a Eva znovu si vzpomněla na kabelu.

— Musím jít pro ni, říkala si, ráno musím mít knihy do školy, půjdu si pro ni, najdu ji, nebojím se, nejsem malé děcko. Kdyby kluci a Rezka věděli, že se bojím klekánice, vysmáli by se mně a náčelníkem by byla Rezka.

Seskočila s postýlky, vzala sukýnku a pokrývku s postele, zamotala se do ní a bosa plížila se k oknu. Potichounku se vyhoupla na okno a tiše je otevřela. Chladivý vánek červnové noci ji pohladil po tvářích. Proběhla dědinou. Všecko spalo už. Měsíc však jasně svítil.

U školy se zastavila. Zaváhala. Jakýsi strach na ni připadl. Chtěla se vrátit. Přitáhla pokrývku těsněji k tělu.

— Klekánice žádná není, zašeptala si, ukáži jim, že se nebojím a půjdu si pro kabelu.

A rozběhla se k vápenici. V běhu přelítla hráz táhnoucí se výše ke hřbitovu. Tam, kde vedla k pískovišti vozová cesta, kousek výš, kde děcka

po starých kastrolech a po plechu se spouštěla dolů — tam na tom brdečku nechala svoji kabelu. Již po ní v duchu sahala. Proběhla úvozem, vyšvihla se na okraj pískoviště. Písek se drobil a padal jí do očí. Vyskočila ještě jednou — a ve chvíli tiskla k sobě kabelu.

Vracela se úvozem. Tu pocítila v noze palčivou bolest, stoupla na nějaký střep. Chtěla se podívat na nohu, vtom však zašel měsíc, sáhla si na ni — krvácela. Rozběhla se znovu — co chvíli zakopávajíc do starého hrnce nebo do cihly. Běžela — neběžela, letěla a prudčeji k sobě tiskla svoje učení.

Byla potom nemocna. Do školy již nešla toho roku. Děcka ji chodila navštěvovati. A za měsíc byly prázdniny.

2

Hned první den, jak pocítila, že může našlápnouti, opustila síť v zahrádce a po Miladě sezvala všecka děcka z dědiny. Vypozorovala, kdy teta zašla, a vykradla se z domu. U kapličky stála děcka, a někteří kluci hráli v kuličky. Jak k nim přišla, nařizovala:

— Tady nebudeme, dnes půjdeme na salamandry.

Rezka donesla z domu sklenici od okurek, Milada dvě od zavařeniny. Eva měla jen špulku bílých nití, které sebrala tetě. Na jedné noze žlutý sandál, na druhé bílý obvaz — kulhala a chvílemi po jedné noze skákala. Kluky podělila nitmi a šlo se lovit. Za dvojitou délku niti koupila od Milady jednu sklenici. Aneša a Rezka usedly na navršené slínovici. Tak ráda by se bývala Eva brodila v

hladkém bahně, ale nemohla. Kluci se pouštěli hodně daleko a přinášeli zelené rybičky. Dávali je do sklenic a Rezka jim tam házela trávu a bahno.

Evě napadla myšlenka: Tito salamandři mají asi krále — vzpomněla si na pohádku o zlaté rybce, a hned zatoužila po králi salamandrů. Svolala všechna děcka:

— Pojdte sem, já něco vím!

Když přišli, řekla:

— Kdo mně donese krále salamandrů, tomu dám v sobotu dvě koruny! Víte, krále mít, ten má korunku na hlavě!

Ta slova pobláznila děcka tak, že se na lov vydala i Rezka, Milada, Aneša, Mařka a všichni kluci. A Eva povzbuzovala děcka:

— Král bývá vždy uprostřed svých služebníků. Nikdo se však neodvážil tak daleko.

Opírajíc se o Rezčino rameno a nesouc sklenici se salamandry vracela se domů, když slunce zapadlo. Věděla, že bude vaděna a možná i bita. Myslíla si však:

— Těch pár žduchanců unesu, ale oni mne bít nebudou, vždyť vědí, že mám bolest na noze. Však Milada dostane doma taky, měla jít s obědem a nešla.

U vrat potkala tatínka. Možná, že by se nebyl rozhněval, kdyby nebyla bývala od slínu umazána, ale spatřiv, že jde s ní karavana děcek a že si nese sklenici se salamandry, řekl:

— Zase už začínáš, ty lajdačko?

Vytrhl jí sklenici s rybičkami a hodil do příkopu. To jí udělal přede všemi děcky. Kluci se rozpustile smáli a sbírali její salamandry. Chtěla

se pro ně rozběhnout a sesbírat je do zástěrky, ale tatínek otevřel vrata, ukázal prstem, a to bylo znamení, jemuž se nesmělo odporovati.

V kuchyni stála teta. Spustila takto:

— Tak se podívej, Alberte, teď se teprve vrací od rána, zástěrku měla čistou, sukénku nažehlenou, na noze sandálek, na druhé čistý, bílý šátek, a jak se vrací? Já ubohá dbám, aby byla jak z cukru čistá, a co je to platné, uličnice — kluk je to!

A dala se do pláče. Maminka v kuchyni nebyla. Tatínek vida, že teta pláče, otočil Evou prudce, takže stála obličejem k němu.

— Tak ty tak? Já myslil, že si hrála v zahrádce a že náhodou vyšla na ulici. A proto je tak umouňená! A od rána že nebyla doma? Kdes byla? Cos jedla? Podívej se na tu díru v zástěrce! A kde je sandálek? Neposlušné děcko, hned se mi umyj! Jak ještě něco málo uslyším, půjdeš do kláštera, nebudu se každý den zlobit!

Eva dělala, jako by se šla umýti. Teta byla k ní zády. Potichu na ni udělala dlouhý nos, vyplázla jazyk, jak nejvíce mohla a vyběhla na dvůr volajíc maminku. Našla ji v zahrádce. Chtělo se jí všechno říci, ale ne — nešlo to! Ona sama začala:

— No, kdes byla, ty malý divochu, máš hladeček, že, pojď, když jsi mezi těmi děcký, nevíš, kdy máš přijít domů. Což nemůžeš být hezky v zahrádce s Miládkou? S tou Rezkou ať už tě neuvidím!

A rožkem zástěry jí utírala umazanou tvář. Vzala ji za ruku:

— Chceš mlíčka?

A vedla ji do kuchyně. Tam bylo zle. Teta se

rozplývala v slzách a říkala, že se odstěhuje: co jí Eva udělala za její starost a práci, že si nezaslouží, vyplazovat jazyk na sebe že si nenechá, to dělali jen Židé na Krista Pána.

Ten večer byl tatínek rozmrzen. Ale Eva se dívala na všechno netečně a tupě a v duchu viděla krále salamandrů. Neposlouchala tetina nářku, snila stojíc vedle maminky.

A ta se po chvíli sehnula s okem hněvivým:
— Hned běž tetu odprosit, že už to vícekrát neuděláš!

Asi třetí den potom seděla na své židličce v zahrádce a marně vymýšlela, jak by se dostala za vrata. Ten den ani Milada za ní nepřišla — možná, že přišla, ale teta jí k ní nepustila.

Ale kluci přišli a začali vyvolávat. Teta šla do kuchyně pro smeták. Eva užila té chvíle, vyskočila a běžela k vratům. Byla otevřena. A Eva jak divoký holub rovnou letěla k Pelíškům. Vrazila do dveří, rychle za sebou zavřela a volala:

— Rezinko, zastrč, zamkni, ona mě sem přijde hledat, já jsem utekla — víš, já doma nebudu, až mně bude čtrnáct roků, půjdu s tebou sloužit a vydělám si peníze.

Když přišla od Pelíšků, byl již tatínek doma. Nesměle brala Eva za kliku vědouc, že teta žalovala. V kuchyni byla jen maminka. Letěla rovně k ní a pletla páté přes deváté:

— Víte, mami, já jsem byla — já jsem šla — já jsem tetě utekla — já jsem — ona mě — Pavel mě — — —

Maminka jí srovnala rozčuchané vlasy a řekla:
— Tys měla být klukem, utrápíš mě, cožpak ne-

můžeš být bez těch ošklivých děcek, která jsou bez dozoru a kázně po celý život?

Věděla již, co to znamená. Teta žalovala!

Tatínek seděl u petrolejové lampy a četl noviny. Když vešla, ani se neohlédl. Chvilí váhala. Potom přistoupila pomalu ke stolu. Odložil noviny, dlouze na ni pohleděl a řekl:

— Co to zase děláš? Pořád budu na tebe žaloby slyšet, nestydíš se? Do kláštera půjdeš!

Prázdniny se brzy skončily a tatínkova hrozba se splnila. Počalo se šítí prádlo a před prvním zářím byla Eva jako ve snu posazena na vůz mezi dva veliké koše. Vztyčila se, chytila opratě a křičela.

— Minko, stojíš! Prr! Nepojedu nikam! Maminko, nedávejte mě od sebe! A z jejích jehněčích očí se vydral proud slz.

Děcka provázela vůz daleko. Křičela na Evu a ona nic nedbajíc tatínka jim odpovídala:

— Já přijdu, já tam nebudu!

U císařské silnice poručil tatínek Franclovi, aby zastavil. Minka se zastavila a tatínek řekl Evě:

— Tak teď se rozluč s těmi uličníky, ať už jdou domů!

Děcka se přiblížila nesměle. Eva chtěla seskočiti, ale tatínek ji držel za rameno. Podala všem děckám ruku a tatínek jim nakázal, aby se už vrátila.

3

Za několik hodin byla sama s jakousi jeptiškou. Ta jí něco vykládala, ale Eva neposlouchala. Za chvíli vstala jeptiška, přistoupila ke stolku, vzala malinký kostěný růženeček a pravila:

— Každý den večer se pomodli tento růženeček a Ježíšek tě bude míti rád.

Potom zazvonila, přišla jiná jeptiška a té byla odevzdána. Šla a svírala růženeček tak pevně, že se jí hrany křížičku do dlaně zarývaly.

Ocitla se v zástupu děvčat. Byla zahrnuta otázkami. Neodpovídala, stěží na konec řekla:

— Já tu nebudu, mně se tu nelíbí.

Děvčata se dala do smíchu. Potom přinesly služky koše i klíčky. Nevěděla, co v těch koších je. Děvčata ji vyzvala, aby je otevřela. Bylo tam mnoho košil, ručníků, prostěradel, povlaků, troje nové boty, o kterých nevěděla, mnoho věcí krásně vyšitých pilnou rukou tetinou. Bílé, batistové noční čepičky, provlečené mašličkami, obšité kraječkami. Nemohla tomu ani uvěřit. Počala se usmívati. Také tam bylo několik krabic s hřebínky, kartáčky a zrcadlem, jedna krabice plná čokolády, několik nových pohádkových knih a v bílé pokrývce zamotaná fotografie maminky. Větší radosti nemohlo býti. Roztančila se po sále, zapomínajíc, kde jest.

V druhém koši našla dokonce náčelnickou píšťalku. Kdo ji tam dal? Kdo jiný než maminka? Zapískla na ni. Nejprve málo, potom více a po třetí tak pronikavě, že si děvčata uši zacpávala a ustrašeně ke dveřím hleděla. Jedna, jmenovala se Sylva, řekla:

— To nesmíš, myslíš, že jsi na pastvě? Kdyby přišla Mater Celestina, bylo by s tebou zle.

Eva se počala rozpustile smát, jak se smávala na stráni Bílé hory. Jednou rukou držela mamčinu fotografii, druhou svoji náčelnickou píšťalku,

jsouc odhodlána bojovati za tyto dvě věci s celým světem.

Přiblížil se večer a prudké zvonění rozlehlo se sálem. Eva nevěděla, co to znamená. Sylva řekla:

— Pojď, dnes již budeš večeřeti s námi a budeš seděti vedle mne, sedíme podle čísel.

Ve velké jídelně byly již skoro všechny stoly obsazeny. Pronikavě zazněl zvonek, otevřely se dveře a v nich se objevila postava malé, tlusté a bezzubé jeptišky. Děvčata rázem přestala štěbetat a jako na povel pozdravila:

— Pochválen buď Ježíš Kristus!

Jeptiška se ubírala k prostřední židli, která byla prázdná a bez čísla. Sepjala potom ruce a děvčata rovněž. Eva stála s rukama svislýma.

Jeptiška na ni upřela své mžikající oči a řekla:

— Sepnout ruce! Jak ti říkají?

Eva neodpověděla a pozorovala její víčka, jak rychle se přivírají a zase pozdvihují.

— Jsi němá? Neumíš odpovídati? Neb myslíš, že jsi něco jiného než ostatní? Hned sepni ruce!

Výzva nepůsobila. Eva dala ruce za záda. Jeptiška řekla:

— Jsi nehodné děvče, vzdorovité! Hned sepni ruce!

Přistoupila k Evě, uchopila ji a podařilo se jí dáti jednu ruku dopředu. Druhou však ji Eva škrábla. Jeptiška ji pustila a ihned hněvně opustila jídelnu.

Po chvíli vešla do jídelny obrovská jeptiška. Byla to představená. Přistoupila k Evě a pravila:

— Co jsi to vyvedla, ty nehodné děvče?

Eva jí pohlédla vzdorovité do obličeje a neodpovídala. Představená však pokračovala:

— Nevíš, že rodiče tvoji chtějí tebe mít jako anděla dobrého, prostého všech nectností, a dali tě k nám v opatrnost, a tu dobrá Mater Celestina chtěla, abys ruce k modlitbě sepjala a tys ji jako dravec do krve uškrábla! Požádej Mater Celestinu za prominutí a lituj svého činu!

Chtěla vzít Evu za ruku, ta se jí však vytrhla a křičela:

— Chci domů, k mamince, nelíbí se mi tu, škrábla jsem ji, ale ona mně hodně sevřela ruku, nebudu tu, uteku!

A proud horkých slz se jí vyřinul z očí. Obrátila se k oknu a celou svou postavičkou dopadla na římsu zamřížovaného okna. Sklo maminciny fotografie prasklo a s cinkotem dopadlo na zemi. Bez vědomí padla na střeptiny.

Ze mdlob se probrala až druhý den ráno. Nemohla se upamatovati, kde jest. U její postele stála krásná, bledá a smutná jeptiška. Pozvedla oči a rukama hledala fotografii. Nahmatala rámeček. Byl beze skla a maminka měla poškrabanou tvář. Začala úpěti, pláč to nebyl. Jeptiška stála bez hnutí. Potom ji uchopila a lahodně jí pravila:

— Spi, můj andílku, zavři očička, u mne ti bude tak dobře jako u maminky.

A divoch uličnický pomalu pokládal hlavu do bílých polštářků tiskna k srdci mamincinu poškrabanou fotografii a hleděl na krásnou, černo-bílou jeptišku, která měla hlas jako housle pana učitele. Za chvíli ucítla slabý náraz jeptiščina naškrobeného čepce o čelo a rty její na svých rtech.

Když se probudila, viděla, že je v malém po-

kojíku s bílými záclonkami bez krajek a ozdob, že leží na bílém lůžku kol dokola ověšeném bílým plátnem. U stěny mezi okny bylo klekátko a nad ním kříž. Myslíla, že je v pokoji sama. Seskočila na tvrdou, pichlavou rohožku. Zabořelo to, ale nevydala ani hlásku. Smýkajíc se po drsném koberčičku dosáhla dřevěné podlahy. Vzpřímila se a rozhlédla kolem. Kromě zastřeného lůžka, se kterého právě seskočila, byl tam psací stoleček s kulatou otáčecí židlí. Na psacím stolečku malý budíček s malováním. Jižjiž chtěla sáhnouti po budičku, když oči její utkvěly na listě popsaném velkým písmem. Četla:

... je to dítě podivné. Svěhlavé sice, rozmazlené, ba divoké, ale čisté jako studánka, bílé jako květ mého muškátu. Jak jsem je včera spatřila, rázem zaujalo moji duši. Pane, uzdrav mi je, chraň je!

— Co to znamená? Kdo to píše? Patří to mně? Může to někdo psát o mně? Ano, já jsem svěhlavá a divoká, ale nejsem dítě, jsem děvče — uličnice — tak rozumovala Eva.

Zasmála se hlasitě a staré uličnictví se v ní probudilo. Vytrhla lístek ze zápisníku. Ale kam jej schovat? Noční košile byla dlouhá a příliš volná. Kapes nikde.

Tu zavržly dveře. Rychle vstrčila Eva lístek pod noční čepeček. Objevila se krásná princezna v rouchu řeholním.

— Ty jsi vzhůru? zazněl hlas lahodný jak housle pana učitele.

Eva nedovedla odpovědět. Princezna ji uchopila do náruče. Ale když ji chtěla po hlavě po-

hladiti, Eva uhýbala bojíc se, aby neucítla pod čepečkem složený lístek. A princezna ji tiskla k sobě a pravila:

— Ty nevíš, andítku můj, co mně dalo ná-mahy, než jsem tě dostala sem do své světničky, co jsem se velebné matky naprosila, aby mi tě svěřila — a ty jsi tak divně rozpálená?

Princezna mluvila tak něžně, že Eva nedovedla již tajiti svého zlodějství. Klekla před ní na zemi, objala jí kolena a volala:

— Já — já jsem vám sebrala, já jsem vám ukradla, já bych to neudělala, kdyby — kdyby tam nebylo o tom bílém muškátu a já — —

A nemohla již mluvit, jen tiskla princezně kolena.

A princezna jí pravila:

— Že jsi byla u stolku, věděla jsem hned, neboť krev, která ti od železných trnů z nohy prýštla, označila tvoji cestu červenými skvrnami — že jsi to četla, rovněž jsem si myslela — ale že jsi to vytrhla — toho jsem si nepomyslila. Ale nehněvám se proto na tebe. Bylo to psáno o tobě a patří to tedy tobě. Jsi můj bílý muškát. Nechtěj odtud domů! Zůstaň se mnou, moje milé, divoké káně!

A Eva vsunula ruku pod čepeček s růžovou stuhou a vytáhla složený lístek. Když zvedla hlavu, aby pohleděla na princeznu, uviděla kanouti jí z očí slzy.

I řekla jí:

— Vy pláčete, paní jeptiško? Proč? Já budu hodná — já už neuteču. Já — já —

Jeptiška se usmála malinko a pravila:

— Nesmíš mi říkati paní ani ne jeptiško — musíš mi říkati sestro Heleno nebo sestřičko, rozumíš? No, řekni, jak mě budeš oslovovati!

Ale Eva toho nemohla říci.

Sestra Helena ji vzala za ruku a odvedla k židli u stolečku.

— Řekni mi pěkně hlasitě, víš, tak hlasitě, jako kdybys mě viděla státi tamhle v zahradě a chtěla na mne zavolat — jak bys to zavolala?

Eva mlčela. Když neodpovídala, odešla sestra Helena k oknu, jedinému to oknu světničky.

Eva na ni chtěla zavolati, ráda by byla na ni vykřikla: Sestro, sestřičko Heleno! ale nemohla vydati ani hlásku. Byla by chtěla volati: Moje zlatá princezno! ale rty její byly sevřeny.

A sestra Helena nepohnutě stála u okna jak socha — téměř průsvitná. Pojednou vztáhla ruku ke květináči s bílým muškátem a utrhla květ.

Eva vykřikla:

— Sestro — sestřičko — mám vás ráda — co jste to udělala, vždyť to je můj muškát, vždyť to jsem já!

A dala se do pláče. Sestra Helena k ní přistoupila a odnesla ji na postel.

— Jdu k modlení, řekla, když ji utišila, přinesou ti sem jídlo. Jez pomaloučku a mně k radosti sněz všechno, neb zítra mi tě vezmou, musíš do společné ložnice — přijde lékař z města — zítra se uvidíme v zahradě.

Utržený květ rozdvojila, jednu polovici vložila si do modlicích knížek, druhou dala Evě řkouc:

— Tuto polovici si uschovej na památku.

Tento květ nejsi ty. Tento utržený, rozdvojený květ jsem já. Ty jsi tamhle to bílé poupátko muškátové, které se bude pomaličku rozvíjet v čistý květ — — —

Nachýlila se k Evě, učinila jí křížek na čele, na ústech a na prsou a odcházela tiše nesouc ve svých knížkách polovici muškátového květu.

III

POHÁDKA OPUŠTĚNÉ

I

— Na konec ještě malou poznámku: Je to, dámy a pánové, otázka před důležitá, má-li se dáti ve výchově přednost laskavosti či autoritě. Ve škole musí býti kázeň, jinak vyučování není možné. Není správné snižovati se k dětem a přáteliti se s nimi. Tím se mnoho nedosáhne. Novější směry výchovné jsou ovšem nakloněny k mínění, že vychovávati laskavostí je lepší. Tvrdí se, že, přinutíme-li dítě k poslušnosti jen tím, že jsme silnější, docílíme tím výsledku jen zdánlivého. Dítě prý jest jen přinuceno, ale ne přesvědčeno. Tváří se, jako by poslouchalo, ale vnitřně neposlouchá. Ale, dámy a pánové, vychovatel nemůže čekati, až dítě uzná a ocení oprávněnost jeho rozkazů. To by se vlastně navždy musil zříci autority nad ním. Vyzývám tedy dámy i pány na naší škole zaměstnané, aby těchto zásad dbali co nejsvědomitěji. Je sice pohodlnější mazliti se s dětmi, ale pověst učitelstva tím trpí. Lidé posuzují učitele ne podle jeho práce školní, kterou koná v uzavřené třídě, poněvadž tam nemají přístupu a také práce té neumějí oceniti, ale podle vnějších známek, pozorují učitele mimo školu, chyby jednotlivce jsou pak přičítány stavu celému. Umenšuje-li učitel patřičnou vzdálenost

mezi sebou a žáky, nelze se pak diviti, že to žáci vycítí, počnou učitele pokládati za sobě rovného a činiti jej terčem svých vtipů. Jak vám známo, stal se zde nedávno případ hodný politování, že učitel byl veřejně zesměšněn, což zajisté nelze jinak vysvětliti než úpadkem autority zaviněným některými osobami učitelskými.

To říkal řídící učitel bezbarvým a suchým hlasem, hledě střídavě na útržkový kalendář na zdi a na stůl pokrytý listinami a poznámkami, otáčeje červenou tužkou v prstech a klepaje neořezaným jejím koncem na stůl.

Kahánek unuděně zíval a nezastíral nijak, že ho takové věci naprosto nezajímají. Učitelka ručních prací nervosně otáčela náramkovými hodinami a myslila si, že by tomu povídání již mohl býti konec.

Duran jediný sledoval poznámky řídícího učitele. Při kyvoval ke každé větě a významně pošilhával k místu, kde seděla Eva Hronova.

Měla oči sklopeny a ruce složeny pod stolem na klíně. Proto nikdo neviděl, jak se jí chvějí.

Řídící jí nejmenoval. Mluvil obecně. Byla to zákeřná rána Duranova. Věděla, co nalhal řídícímu!

— Slečna nemá kázně, chodí s dětmi na procházku, zve si je do bytu, hraje si s nimi. Děti ztrácejí tak úctu také před ostatními učiteli, kreslí na plotech karikatury učitelských osob, slečna se tomu směje, místo aby to odsuzovala.

Drtila ji směs pokrytectví, lži a zlomyslnosti, která byla podkladem slov řídícího učitele. Slzy se jí draly do očí.

Ale nebránila se. Nebyla výslovně jmenována a nechtěla na sebe vztahovati, co se jí netýkalo a týkati nemohlo.

Když se řídící tázal nakonec: Přeje si někdo z členů sboru nějaký dotaz nebo poznámku k tomu, co zde bylo řečeno? — stáhlo se jí hrdlo, zalykala se bolestí, a srdce se jí rozbušilo, jako by z prsou chtělo vyléti.

— Jelikož se nikdo k slovu nehlásil, je dnešní porada učitelského sboru skončena.

Řídící učitel sebral své papíry a odcházel. Eva ani nepovstala. Hleděla kamsi ztrnule.

Doma večer plakala. Ani ne nad zlobou lidskou, ale nad svojí opuštěností. Svírajíc ruce říkala:

— Nikoho nemám, nikoho, jsem sama, tak hrozně sama!

Bylo to pravda. Otce i matku ztratila, než dorostla. Maminka umřela, když byla ještě v klášteře. Neviděla jí umírat. Přijeli za ní jednoho dne do kláštera, smuteční šaty jí oblekli a vezli na pohřeb. Nechápala tenkrát, co se děje. Považovala za nemožné, že by maminka opravdu umřela. Teprve u hrobu, když viděla Pavla plakat, uvěřila a vykřikla žalem.

A z pohřbu otcova jí zůstal v mysli přízrak černého katafalku s velkými, plápolajícími svíci, obklopeného palmami a květinami, temný hlas duchovního:

... neboť Hospodin jest milosrdný
a hojné u Něho jest slitování.

Jiného si nepamatovala, neboť u hrobu omdlela a dlouho potom byla nemocna.

Jednoho dne, když procitla, uviděla u svého lože seděti velkého muže v černém šatě. Byl to Pavel. Přistoupil k ní a řekl:

— Již je dobře naší pomněnce, nebezpečí minulo.

Nemohla ani promluvit, jen jednu větu přeslabikovala:

— To jsi ty? Kde jsi se tu vzal?

Pojal ji za ruku a řekl:

— Byla jsi nemocna, hodně nemocna, nyní už je dobře, teta mi o tom psala, vzal jsem si dovolenou a přijel jsem se na tebe podívat. Nenamáhej se, nesmíš ještě nic mluvit, až budeš zdravá.

Vstal a se skříně sňal velkou krabici. Položil ji na postel a otevřel. Před jejíma očima se objevila obrovská panna v bílém, holandském čepečku. Pavel ji vytáhl z krabice a pravil:

— Včera večer jsem ti ji koupil, neboť jsem věděl, že se ti bude líbit — budeš jí říkat Pomněnko, ano?

Zakývala hlavou a natáhla ruce po panně, která byla tak roztomilá, a byla její.

A když rozkvetl a počal vonět jasmín v zahradách, byla zdravá a počala zase chodit do školy. Kdykoliv měla volno, toulala se po lesích, prodírajíc se houštinami, sedajíc na zříceninách starého zámku, spřádajíc v mysli mnoho krásných pohádek o zakleté princezně a rytířích, trhala petrklíče a rozmlouvala se sluncem.

Dopřávali jí té volnosti, aby se zotavila. Chodila poslední rok do klášterní školy. Po prázdninách rozhodl Pavel, že půjde na lyceum a bude bydlet u tety. Tak se trvale vrátila do svého rodného domku v odlehlém předměstí, kde byl život jako na dědině.

A ještě jedna bolest ji stihla. Ztratila Pavla. Byla vojna. Rozloučil se s ní. Setřel horké slzy, které se jí na dětské tváři zaperlily, napomenul, aby poslouchala tetu, a odešel. Již ho nespatriila.

Několik červených lístků polní pošty dostala z haličské fronty: Mám se dobře, jsem zdráv, psal Pavel — tak psali všichni, kteří byli s ním. Více se neodvažovali napsati a odvážíli-li se, censura nepropustila.

První válečné vánoce byly smutné — bez Pavla. V okénkách chaloupek blikala světélka a v některých nezakrytým oknem bylo viděti vánoční stromek, kupu dětí kolem hledících na svíčičky.

Tenkrát bylo Evě smutno doma, vyběhla do bílé dědiny a nahlížela lidem do oken. Dívala se, jak jsou šťastni. V jednom okně viděla, jak malinké dítě natahuje ručku po světélku, cítila se v té chvíli opuštěnou, zatoužila po světélku radosti jako to dítě, toužila po hřejném plápolu lásky, dychtíc po něčem světlém a neznámém. A stála tak přitisknuta k okennímu rámu nedbajíc zimy a sněhu, zapomínajíc, že teta již čeká a že již pro ni rozžehla vánoční stromek.

Tam ji teta našla a zkřehlou zavedla domů. Stojíc u tetina stromku, upřela oči na jesličky, v nichž leželo voskové Jezulátko. Poklekla k nim a začala zpívati mamincinu koledu:

Slyšte, slyšte, pastuškové,
jaké znějí písně nové
v této noční hodině
u betlemské jeskyně!

Venku se ozvala trubka. Teta odešla do kuchyně, aby nachystala pastýřovi vánočku a hrnek medu.

Eva se náhle rozplakala, běžela do kuchyně, padla tetě kolem krku vzlykajíc:

— Teto, moje drahá tetičko, je mi tak smutně, jsem tak opuštěná jako ten pacholíček v Betlemě!

Pavel nepsal. Dlouho se o něm nevědělo. Vojáci přicházející z fronty vypravovali, že jeho oddíl byl zajat. To byla jediná světelná jiskřička v moři nejistot. Pavel se vrátí, jistě se vrátí, utěšovala se dětská duše Evina.

Stala se z ní vážná a tichá dušička bojící se takřka nahlas promluvit. Celé prázdniny proseděla na stráni Bílé hory za vesnicí, tam vyšívala nebo četla, a kdykoliv se den skláněl k večeru a slunko zcela znachovělo, hledívala zadumaně a bolestivě za tím mizejícím jasem a duše její marně zachycovala poslední paprsky, které se zvolna zkracovaly — až se ztratily úplně.

A vojna trvala déle, než mohl kdo tušiti. Eva dostudovala lyceum, vyspěla v dívku a nechtíc býti tetě na obtíž, chodila do učitelského kursu a nakonec přijala místo učitelky.

— — — — —
Rozteskněna vzpomínkami a sklíčena žalem, usnula Eva tvrdě. Zdálo se jí, že jde polem ne-daleko Bílé hory, že vidí zlatožlutá stébla ječmene a ovsa jasně svítící v záři sluneční.

Úžlabinou vane větérek a rozehrává pole měkkými, mazlivě kolébavými vlnkami. Slunko je celé bílé, pluje vysokými oblouky modrého moře vysoko, převysoko. A Eva jde podle pole pokoseného jetele, cítí jeho těžké oddychování a

vidí obláčky bělostné páry vyplouvající z kopek. A tam jede Franci s Minkou a vezou velikou fůru takového jetele.

A větrík se ochlazuje, není už cítiti úpalu slunečního, bolest je mrtva jako ten zkosený jetel. A větrík osvěžuje tváře sluncem ožehlé. Je tak sladké ponořiti se v chlad a tmu. A hle, není to tma tmoucí, cosi v ní svítí, je to bílý, naškrobený čepec a pod ním tvář smutně krásná sestry Heleny.

A nyní vidí, že sedí sestře Heleně na klíně jak raněný ptáček, tiskne svoji rozpálenou hlavu k jejím chladivým lícím a šeptá zajímavě:

— Sestro Heleno, mám vás ráda! Víte — víte, moc ráda, všichni říkají, že jsem zlá — nebojte se, nejsem zlá, mám vás ráda — jste moje jediná, jste princezna!

— — — — —

Spikli se proti ní. Znenadání přišel inspektor, půl dne jí proseděl ve třídě, stále něco bručel do vousů a nakonec začal sám zkoušeti. Když odcházel, uklonil se zdvořile a nemotorně, aniž co řekl. Odpoledne v konferenci odříkával nekonečnou řadu poznámek metodických a didaktických nahlížeje do kapesního zápisníčku a smrkaje do velikého šátku. S očima sklopenýma poslouchala Eva ty malichernosti násilně vypichované a za vlasy přitahované. Duranovi se dostalo pochvaly a byl vyzván, aby si podal žádost o místo v městě.

— Potřebujeme tam osvícených učitelů, řekl mu inspektor s úsměvem, obsahujícím nejvyšší uznání a příslib.

Rok minul. Opět bylo jaro, ale studené. V březnu si už libovali stařečci, že je o kožich tepleji, ale duben byl chladný. Mléčná mlha se vznášela nad poli a srážela v drobounký déšť. Černí havrani prohledávali oraniska. Na Padělcích stavěli lidé tenata na zajíce, určené kamsi do Francie. Ti však nejevili touhy po dalekých krajích a dávali vztek-lým náhončím na srozuměnou, že by byli docela spokojeni v kapanském lesíku. Ale náhončích bylo mnoho, se všech stran hnali ušáky v osudné sítě. Někteří staří zajíci se od loňska pamatovali na ty kejkle a hleděli utéci jinam nebo prokousati sítě. Mladí nezkušenci však nevyvázli a zanedlouho se ocitli v klecích, připravených na velikých vozech u cesty.

Svátek vzkříšení. Dopoledne pod mrakem. Zima vlhká, vlezává, jak říkají lidé. Až k večeru se obloha zalila růžovým, sotva znatelným přívitem. A mezerami mezi oblaky pronikly šikmé paprsky sluneční.

Rozezvučely se zvony a za dveřmi chrámu ozvala se píseň: Vstať jest této chvíle . . .

Napřed vyšly děti. Bylo jim zima. Očima široce rozevřenýma se dívaly na dav lidu, čekající před kostelem. Bílé korouhve zavlály nad zástupem, dívky v bílých šátcích se seřadily. Bylo jich mnoho a zdáli se podobaly jejich hlavy širokému poli růží plně rozkvetlých.

Střídavé údery zvonečků. Ministranti v bělostných, škrobem trochu zatuhlých rochetkách. Páni radní s paškálem a resurekcí. Zlacené tyče balda-

chýnu. Monstrance zářivá. Všeliké koleno pokleká, když vychází průvod z kostela. Vysoký hlas předřikavače se třepetá zjasnělým vzduchem. Aleluja! Živ buď nad smrtí Zvítězitel! Hudebníci nasazují nástroje. První verš písně radostně zahlaholí . . .

První den po svátcích byla všude mlha až do osmi hodin. Potom se vyjasnilo a slunko vyzlatilo třídu, kde Eva vyučovala. Chtěla se děti zeptat, jak se jim dnes ve škole líbí, a tu jeden drobek zvolal:

— Jé, slečna je celá zlatá!

— Ale vždyť vy také, podívejte se na sebe, na svoje vlásky a šatky! Jste moje zlaté děti.

A slunko vylákalo myšlenky dětí ven, na meze, do úvozů a na hráz rybníka za vesnicí. V přestávce vypravovaly, kde viděly myšku přeběhnout, kde se žába vyhřívala na slunci, kde cvrčci nejvíc cvrkají, kde ještě sedmikrásky kvetou, a byly by povídaly bez konce.

Bylo dvanáct hodin a dětem se ještě nechtělo domů. Odcházely pomalu, několikrát se ohlédly a konečně zmizely. Když Eva odcházela ze školy, nebylo jich už viděti. A v duši jí doznávaly jejich jasné hlásky.

Odpoledne přiběhla nejdříve Fanuška. Hned ve dveřích radostně oznamovala:

— Slečno učitelko, tatínek přijel z Ruska a šel mně naproti, když jsem šla ze školy!

Údiv a zmatek v černých očkách. Byla milá svým vnitřním vzrušením. Viděla tatíčka dnes poprvé. Byl již na vojně, když se narodila. Sotva si sedla do lavice, zaprosila:

— Půjdeme brzy ze školy?

Jindy však si hned ráno zamlouvala, aby mohly býti hodně dlouho ve škole. Eva jí slíbila, že ji pustí dříve, a ptala se na tatička.

A Fanuška blažeností zcela nesvá jí stulila světlou hlavičku do klína a neřekla již nic. Eva věděla, že teprve zítra se rozpovídá.

Potom bylo čtení a Eva slíbila dětem, že jim na konec poví pohádku. Připravila si pohádku o chaloupce, která jedla. Byla to polská pohádka.

U veliké, krásné řeky bývali stařeček a stařenka. Tam vyrostla Lenka s bratříčkem Vojtěchem, jejich vnuci. Lenka měla ráda řeku. Sedávala často na břehu a myslívala si, kam asi ta řeka běží. Chtěla to věděti. Šla se tedy jednou podívat. Myslíla, že se do večera vrátí. Bláhová! Dlouho se nevracela. Byl již večer a řeka ji zavedla do lesa. Marně volala: Stařečku, stařenko!

Pod stromem se vyspala. Ráno ji zavedla řeka na louku a schovala se jí. Na louce stála pěkná chaloupka. Srdečko Lence poskočilo. Šla blíže. Co to? Oběma rukama si chaloupka protírala oči, jako by se byla právě probudila. Jak si oči protřela, hned se jí okna pěkně zablyštěla. To byly její dvě oči. Pak se otevřely dveře, zavrzly. To chaloupka nahlas zívla. A zase zavřela ústa. Natáhla ruku a zatřásla vedle jabloní. Sbírala jablíčko po jablíčku a s každým šups do huby. Po každé jen dvířka klapla, jak se po jablíčku zavřela.

Lence to bylo divné. Šla blíže. Vtom natáhla chaloupka ruku, chytila Lenku a šups s ní do huby. Dveře se zavřely a Lenka byla v bříšku hladové chaloupky. To bříško byla světnička. Útulná

světnička. Na stěně klapaly hodiny, v kleci zpíval ptáček, na stole bylo snídaničko. Lenka se posadila a dobře se najedla. Však už měla hlad.

Pojedla a podívala se oknem. Jaká to pěkná louka! Co kvítí na ní! Chtěla si natrhat kytičku. Ale jen vyskočila ze dveří a chaloupka draps ji za ruku, šups s ní do huby a už zase byla ve světničce. Zkusila ještě jednou vyběhnout, ale chaloupka ji zase popadla a spolkla. V poledne se otevřely dveře a na stůl padl dobrý oběd. Chaloupka obědvala. Lenka si sedla ke stolu a také obědvala. I svačinu a večeři našla Lenka na stole.

A tak to šlo den ze dne. Dobře se měla Lenka a přece byla smutná. Toužila po stařečkovi a po stařence a vzpomínala na bratříčka.

A doma chudák stařenka naříkala, stařeček naříkal, Vojtěch naříkal. Vojtěch nejvíce. Ptával se řeky, kam odešla Lenka. Řeka jen nevrle zahučela: Nevím! Ptal se rybiček. Ty mu ani neodpověděly. Ptáčků se ptal. Žádný nevěděl.

Jednou na podzim letěly nad řekou divoké husy. Vojtěch na ně zavolal:

— Neviděly jste naši Lenku?

Jedna řekla:

— Víme o ní, chaloupka ji snědla. Chceš-li, zanesu tě k ní.

Vojtěch sedl huse na záda a letěli daleko, daleko. Kolem nich kroužily divoké husy, pod nimi hučela řeka, nad nimi letěly mraky. Až přiletěli na zelenou louku. Husa řekla:

— Jdi k chaloupce a nic se neboj. Uteč v noci, až chaloupka bude spát.

Vojtěch přišel k chaloupce a ta ho spolkla. V jejím bříšku našel Lenku. Ta se zaradovala!

— Hned utecme, pravil Vojtěch, vzal Lenku za ruku a již byli ze dveří. Ale ještě nesběhli s prahu, chaloupka popadla každého do jedné ruky a šups, šups — byli ve světničce.

Vojtěch si vzpomněl, co mu divoká husa řekla. Čekali, až chaloupka usne. Že již byl večer, usnula chaloupka brzo. Potom Vojtěch potichu otevřel dveře, vzal Lenku za ruku a hup ven. Ale dveře bouchly a chaloupka se probudila. Rychle hmátla po dětech, ale ty už byly daleko. Seděly na zádech divoké husy. Ta je zanesla opět ke stařečkovi a stařence.

Lenka byla ráda, že je zase doma, a Vojtěch, že našel sestřičku. Nejraději však byli stařeček a stařenka.

Když dopověděla Eva pohádku, vydechly děti, protahovaly údy, neboť poslouchaly bez hnutí.

— Ta byla pěkná, libovaly si.

A v té chvíli si pomyslila Eva, že ta pohádka má hluboký a zvláštní smysl.

— Lenka jsem já, myslila si.

A srdce se jí náhle zachvělo radostnou a neočekávanou jistotou: Pavel se vrátí, přijde pro mě.

Na chodbě zvonek zazvonil konec vyučování.

IV

SVĚT JE ŠIRÝ

I

Drahá sestřičko,
píši Vám dnes s radostí. Všecko hoře minulosti, teskná osamocenost, nepochopení, zloba, vše zlé mě opouští a já jsem šťastna. Jak ráda bych Vám vypověděla svoji blaženost, ale nevím opravdu, najdu-li slova, jimiž bych aspoň zčásti vyjádřila, co cítím. Slova jsou jen líní, zlí sluhové, kteří nikdy pořádně neudělají, co jim poručíme.

Sestřičko drahá, jediná, zlatá, Pavel se vrátil! A to štěstí bylo ještě tím rozmnoženo, že se vrátil právě před svátky, a tak jsme tím radostněji oslavili shledání. Není možno vypověděti, kolik otázek, vzpomínek, údivu a příběhů jsme vyměnili v prvních dnech. Pavel byl překvapen, když viděl, jak jsem vyrostla, ani mne poznati nemohl. Říkal mi: — Žábo, kdes vzala ty šedé oči a ty dlouhánské vlasy? Pořád jsem tě viděl jako zelenou hrušku, takového kvikajícího neopeřence: a hledme, jaká je z ní dáma!

Pavel však se také změnil. Zmohutněl za těch pět let, co jsem ho neviděla, líce mu zvráskovatěly a vlasy prořídly. Zlobila jsem ho proto a ptala se, chodily-li mu na ně pěnkavky. Ale vím, byly to útrapy, starosti, naděje, nebezpečství, vidiny smrti — ty způsobily tu velikou změnu.

Pavel vstoupil v Rusku do legií. Generál Štefánik si ho oblíbil a ustanovil ho diplomatickým zástupcem československého vojska u císaře japonského s vojenskou hodností majora. Pavel hodlá nyní setrvati v diplomatické službě. President si ho předvolal a jednal s ním o jeho budoucím poslání. Určitých zpráv ještě nemá: domnívá se, že bude poslán buď do Švýcar nebo do Italie.

Musím Vám také napsati, co mi Pavel přivezl. Když jsme ho s tetou uvítaly a když nám narýchlo vypověděl své osudy, otevřel veliký kufr s těžkými, mosaznými sponami a počal z něho vybalovati poklady: nejprve čajovou číši z kamene seto, jejíž stěny jsou vyzdobeny barevnými říčkami.

— Z takových pijí čaj v Japonsku, ale jen šlechtici, kvasoku, lidé bohatí, prostí a chudí pijí z číši porculánových.

Opět zašustěl papír a z něho se vyklubala hruškovitá nádobka kamenná s vypuklými obrázky opic, kousajících jablka a proplétajících se hustým větrovím.

— To je láhev na sake, rýžové víno.

Sáhla jsem do kufru a pomáhala jsem uvolňovati předměty tam natlačené.

— Oj, cosi těžkého!

Kovová kasetka, černá, se žlutými, vkládanými kraječkami. Na víčku sopka, kouří se z ní jako z veliké dýmky. Po stranách šípkové růže s velkánskými trny, a co uvnitř? Vždyť se to nedá otevřít! Otevřeš se nebo neotevřeš? Nač jsi, když se nechceš otevírati? Nahoře ne, dole ne, po straně ne.

Pavel se jen smál. Vzal potom kasetku sám, přidržel si ji před očima, stiskl neviditelné pero, víko odskočilo, div mně nos neurazilo. Uvnitř bylo všecko zlaté a na rubu otevřeného víka byla vyryta Japonka s malinkým slunečníkem: a všude kolem kvítí, kvítí, samé kvítí, kapradí, tulipánky a všelijaké zvonečky.

Pavel zatím vylovil dřevěnou schránku.

— Co v ní?

— Hádejte!

— Soška? — Ne. — Zrcadlo? — Ne. — Vějíř?
— Ne.

Byly tam stříbrné koflíčky, o trochu větší než náprstek.

— Kolik koflíčků, tolikrát jsem byl u mikada na obědě, vypravoval Pavel.

— Jeden, dva, tři, čtyři, pět, šest — šestkrát!

— Tys mu je ukradl?

— Ne, miláčku, já jsem si je vzal.

— A to se smí?

— Každý host si vezme koflíček. To je tam zvykem. Mikado je bohat, nepotřebuje schovávat staré věci. Koflíček, z něhož jednou někdo pil, je starý, mikado ho nepotřebuje.

— Divný zvyk.

— Brzy jsem se tomu přiučil. Bráti si hezké věci na památku není tak těžké. Horší to bylo s mikadovou etiketou. Mikado má prazvláštní pravidla slušnosti. Žádá se na příklad při hostině, aby pozvaní zavčas zmizeli. Odcházejí bez rozloučení, co nejnenápadněji. Kdo zůstane nejdéle, je člověk nezdvořilý.

— Tak to není ani kdy vypárat si zuby?

— Skoro.

Zatím rozevřel koženou mapu. Byly tam obrázky na hedvábí namalované. Na jednom bylo slunko a nad ním se vznášeli dva jeřábi pěkně bílí s černými ocásky, šedými obojky na krku, dlouhými, tupými zobáky, smutnými, výrovitými očkama. Byli jako živí, ale to slunko bylo divné, svítilo, ale nikde nebylo světla ani stínu. Na jiném zase byly čedičové skály, rozsochaté, popukané, hranaté a ostré. Na nich drobné jedličky, všelijak zkomolené, vichřicemi orvané. A na jiném zase krajinka, ale ne skalnatá, a na ní jediný strom, třešeň v květu, a ty květy byly bělostné jak sníh právě napadlý a trošinku zakrvavělý.

A kufr chrlil potom i jiné vzácnosti: dřevěné misky vykládané, pagodky, bronzová zrcadélka, perly, hliněné sošky, podivné urny, potvůrky, bibeloty z kamene, porculánu a slonoviny.

A na konec? Hádejte, co na konec?

Bylo to lehké jak peří a měkkouké jak vata. Rozbalila jsem to zvědavě. Kimono! Opravdové kimono! Svršek tenounký a temně hnědý, rukávy dlouhé, široké a řasnaté, spodek stříbřitě šedý a na něm vyšité zlaté růže a slavíci. A na dolním cípu vpředu vetkán veliký květ chrysanthemy, kosatce a bambusové snítky! Hned jsem si to oblekla! Patří k tomu i dlouhánský hedvábný pás. Ptala jsem se Pavla, byla-li by ze mne hezká Japonka. Řekl, že ano, ale ještě bych musila mít vlasy do věžičky učesány. A to prý dá mnoho práce. Celý den trvá takové česáníčko, a aby to hodně dlouho vydrželo, nesmí Japonka nikam hlavy položit. Když spí, vsazuje krk do dřevěného

žlábku a tak leží hlavu majíc volnou. Br! Já bych to nevydržela.

Dlouho jsem se točila před zrcadlem a to kimono se mi náramně líbilo. Pěkně jsem se ptala Pavla:

— Komu dáš to kimono?

On se zasmál a řekl:

— Komu jinému než tobě, má Pomněnko? Tobě jsem přivezl všechny ty věci, abych ti udělal radost.

Je ke mně nesmírně dobrý. Jistě toho nezasluhuji. Chce si mě vzít do ciziny. Rozhodně si nepřeje, abych dále učila. Ráda bych ho poslechla, ač vím, že mi bude teskno po mých maličkých. Ale na druhé straně aspoň ujdu křivdám, které jsem nezaslouženě musila snášeti. Musím se nyní pilně učit francouzsky. Pavel si vyžádal dva měsíce na zotavení, a tak počátkem jara asi odjedeme. Bude mi smutno v cizím kraji, vím to. Těším se však, že mi budete psát, sestřičko Heleno, že si na mě vzpomenete a že se za mě budete modliti. Pravda, že ano? Myslívám na Vás každý den a často se mi o Vás zdává. Někdy jsme v zahradě a vyšíváme. Jindy zase jsem nemocná a Vy sedíte u mého lůžka a čtete mi z nějaké pěkné knihy. Kdykoliv se probudím z takového krásného snu, nechce se mi věřit, že by to nebylo pravda, a je mi do pláče. Ráda vyhrabuji vzpomínky z rumiště minula, rozebírám je, odvažuji. Jsou přeplněny bolestivou krásou. Podobají se často dlouhému pásmu, a já je spřádám a upravuji, neboť nemá začátku ni konce, třebaž že střed je bohatý a zářivý. A středem tím jste Vy. Ve Strážově mne někdy navštěvovala učitelka ze sousední

vsi, chudounká a slaboučká jak pírečko. Pokašlávala stále a vyptávala se mne, zda myslím, že má tuberkulosu. Zůstávala u mne někdy hodně dlouho a já jsem jí večer vyprovázivala při svitu měsíce. Jednou jsem jí vypravovala o veliké síni, kde je rozvěšeno mnoho obrazů svatých a světic, kde je tak ticho a smutno a přece tak sladko. Více jsem jí nikdy neřekla a ona se zachvěla, když jsem jí pravila, že v té síni a v tom domě je ticho a sladko. A také jindy, kdykoliv jsme se rozcházely, přávala si, abych jí na rozloučenou, než půjdeme spat, řekla tu větu o síni, kde je ticho, smutno a sladko. Potom mi říkala: A to je jistě klášter, vidíte, drahá moje? A já jsem odpověděla: Ano, to je klášter. A ona: Ani netušíte, jak ráda bych dnes šla tou síní, kde je ticho, smutno a sladko! A já jsem se usmála, stiskla její hubenou ruku a řekla: Dobrou noc!

Také ráda vzpomínám svých uličnických let. Včera jsme s tetou hledaly něco na půdě. Mezi všelijakým harampádím jsem našla své staré školní věci a jedno tuze starodávné svoje vysvědčení. Je na něm 58 zameškaných půldnů a z nich 26 *neomluvených*.

Mám nyní mnoho nových šatů. Pavel chce, abych se oblékala podle nejnovější módy. Nechci mu v tom odporovati. Onehdy jsme šli na procházku. Když jsme byli na ulici, řekl mi:

— Koupíš si dnes novou kabelku, s touhle starou bys byla brzy populární.

Chtěla bych Vám toho ještě mnoho napsati, ale už tak je tento dopis neslušně dlouhý. Odpusťte, drahá sestřičko, ale měla jsem toho mnoho na

srdci. Myslím, že Vás budu moci navštívit, než odjedeme.

Ruku Vám líbám a tisíc pozdravů Vám posílám.
Vaše Eva.

2

První jarní den. Eva seděla na stráni Bílé hory. Zežloutlá loňská tráva byla již proseta žlutými podběly. I nedaleký lom, veliká zívající tlama s povyráženými zuby, se mileji díval do kraje, protepleného sluncem. A vítr, který včera ještě skučel za vápenicí jak kající hříšník, byl vlahý a roztácel zvolna větrník odvodňovací pumpy.

Evě bylo pojednou volně a mile, že zaryla prsty do skalnaté půdy a s hlinou vytrhla velikou sasanku, bílou a klidnou. Když si to uvědomila, politovala květu, který byl ze svého místečka vytržen. A sasanka se smutně dívala a Evě se zdálo, že se chvěje, ba pláče.

— Já ji zabila, šeptala si, nemůže už žít, přerвала jsem jí život.

Držela ji v ruce, těšila ji, odprošovala ji. Nemohla však již zůstat na tom místě. Odcházela nesouc v ruce přetržený květ. A hle! Kousek výše bylo takových kvítků plno, jen ten jediný vyrostl na místě, kde Eva usedla. Jdouc tak paloučkem sasankami pokrytým, zrychlila krok, neboť jí připadalo, že se všechny sasanky kloní v opačnou stranu, aby neviděly té, která jim zabila jejich sestru, bílou, osamocenou sasanku.

Držíc takto květ, rozpomenula se, že ráno přišel Pavlovi veliký, zapečetěný list, a ten list, ač očekáván, uhodil z čista jasna jako blesk.

— Připrav se, pozítří pojedeme, řekl Pavel a odešel do města.

Řekl to suše a krátce, jako by měli jeti na polodenní výlet. Byl dlouho v cizině a kořínky, které poutají každou bytost lidskou k domovu, dávno byly přervány. Jemu byl svět velikou dědinou: bydliti na tom neb onom jejím konci, bylo mu stejno. V jeho vzpomínkách a hovorech byly vzdálenosti zkráceny, neznámo přiblíženo, svět zmenšen na hračku. Zrak jeho bloudil před nedávnem po zelených pahorcích nad Šimonoseki, kde slunce hřálo a rozvíjely se pupeny růžových sakar, prohlédal ranními mlhami k bílým domům Hong-kongu, shlížel na závratný obraz moří s temene Viktoria Peaku, uchovával vzpomínku na žlutý pás domů singapurských, malajské chaty: objaté vysokými palmami, na ohromné fíkovníky a skořicovníky ceylonské, na parky se šarlatovými poincetiemi a stinnými fénixy, na africké pobřeží, podobající se velikému lánu zralé pšenice, když slunce svítí, příšerně šedé zdi, když se zešeří, na nesčetné racky a růžové plameňáky, zhlížející se v pobřežních mělčinách portsaidských.

Eva se zahleděla na kvítko bezděčně utržené a vzdychla hluboce tušíc, že má v ruce náznak svého budoucího života. Hrudť se jí sevřela steskem — rozběhla se a utíkala z údolíčka, kde se bělaly sasanky.

Na úpatí stráně usedla znovu a zadumaně seděla až do soumraku. Děvčátko hnalo mimo housátka. Haj! Haj! zaslechla. Vstala a šla pomalu za stádečkem. A náhle se v jejím nitru ozvala touha chytiti to jedno žluté housátko, hladit je a líbat,

chovat je a žalovat mu svůj stesk. A zatím děvčátko prutem šlehlo starou husu a tak odehnalo i všechna housátka — i poslední chromé, které mělo bolest na nožičce.

A pozítří?

Südbahnhof. Vídeň.

Sykot unikající páry, dusavé kroky poštovních zřízenců přehazujících balíky, pronikavé údery kladívka do kovových kol. Názvy novin vykřikované hlasem ražným a blekotavým neviditelného prodavače. Zasmušilá pára na oknech. Zakyslý pach nevyvětraného kouře včerejších cigaret. Dienstfrau vyklopující popelníčky a smetající pomerančové slupky. Klapání závor, skřipot dveří. Dunivá ozvěna ranního shonu ve skleněných plotnách střechy.

Vagony ještě poloprázdné.

V jednom kupé muž a žena.

Nástupiště se náhle rozhemžilo a zneklidnilo.

Na chodbě vagonu se ozvaly jasné a hlučné hlasy mužů.

— A kdy mi řekneš, kam jedeme?

— To je mé tajemství, miláčku. Chci tě překvapiti.

— Já bych to radši věděla hned. Slibuji ti, že budu překvapena, i když to budu věděti.

— Já chci opravdové překvapení, ne předstírané. Hleďme, čeho není schopna láska sesterská!

— Je-li schopna láska bratrská hráti tragedii s únosem, proč by nebyla schopna láska sesterská hráti komedii s překvapením?

— Zvědavost je ukrutná nectnost.

— Tak mi řekni, kam jedeme, a uvidíš, že nebudu už ani trochu zvědavá a budu třeba celou cestu spát.

A muž se rozesmál jasným smíchem a přitiskl k prsům svým zlatou hlavu malé ženy.

Hlasy se ozvaly u dveří kupé. Pootevřely se dveře. V nich pán s prošedlými vousy. Za ním ještě jiní dva. Jeden se ušklíbl a druhý zakašlal. Starý pán se potom omluvil a zavřel dveře.

A bylo slyšeti hlasy.

— Mladí manželé, pravil první hlas.

— A, svatební cesta. Pojdme sem vedle, je tu místa dosti, řekl druhý.

— Víme přece, co se patří, říkal třetí.

— A jakožto gentlemani dovedeme rozeznati v pravý čas, kdy jsme zbyteční.

— Dejte pokoj se svým gentlemanstvím. To je anglická pitomina.

— Gentleman je zvíře nepolitické, praví Aristoteles.

— Gentleman je člověk, beroucí všecko s lepší stránky.

— Tak proč jste, k čertu, klel, že chrápu?

— Poněvadž jsem měl chuť stáhnouti vás s postele a vyhoditi vás na chodbu, ale jako gentleman jsem pouze klel.

— Já myslím, pánové, že výraz: vyhoditi na chodbu je zcela negentlemanský. Pravý gentleman by řekl: pane, chtěl jsem vás upozorniti, že jste v této místnosti zbytečný.

— Čili jinými slovy, gentleman je člověk, mluvící v eufemismech.

— Proč ne? Eufemismy vůbec přicházejí do

módy: dříve zloději kradli, teď si neprávem přivlastňují, dříve jsme lhali, nyní se podstatně uchylujeme od pravdy.

Starého pána bylo opět viděti na chodbě. Otvřel okno a volal na prodavače novin. Otočiv se u okna, nahlédl do kupé mladých manželů. Vrátil se mezi své a ukončil při gentlemanskou řka:

— Meine Herren, die Geschichte ist ja ganz einfach. Schon die alte Bauernweisheit sagt: Wenn zwei sich wollen küssen, so wird der dritte hinausgeschmissen.

Muž v kupé se usmál a řekl:

— Když si to myslíte, ať je to tedy pravda!

A políbil ženu na rty, které se podobaly rudé, hedvábné stužce.

Dvířka bouchla a vlak se hnul.

V

ENEZIA

I

— Dovolíš, abych ti představil našeho krajana, pana profesora, doktora Pojezdného, pravil Pavel uváděje do Evina pokoje muže čilých pohybů a pružného kroku. Kdo by byl pozoroval postavu jeho, nevida prošedlé hlavy a vrásčité tváře, byl by ho mohl pokládati za muže zcela mladého.

— Laskavostí pana konsula dostává se mi cti poznati vás, slečno, pravil lehce se ukláněje, zvěděl jsem z novin o příjezdu vašeho pana bratra a dovolil jsem si tudíž učiniti mu návštěvu.

— Jest mi ctí a potěšením viděti vás, pane profesore, račte se posaditi.

Teprve když usedl a hlava jeho byla ozářena odrazem dopoledního slunce, padajícího v ostrém úhlu na levou stěnu pokoje, bylo viděti hladce oholenou, žlutavě šedou tvář, z níž vystupoval orlí nos jako mocná kulisa mezi dvěma sivými světly očí hlubokých a klidných, vroubených víčky poněkud skleslými, zkrabatěnými a žilnatými.

— Slečna se zajisté bude cítiti šťastnou v našem městě. Promiňte, že říkám: našem — já jsem již napolo Benátčan, již před válkou jsem zde prožil několik let.

— Pan profesor zde koná studie?

— Ano, mým oborem jsou dějiny výtvarného umění. Chystám dílo o malířské škole benátské.

— Práce hodná závidění.

— Zajímá-li se slečna o umění, bylo by mi radostí, kdybych jí mohl ukázati poklady Benátek. Pan konsul zajisté by dovolil.

— S největší radostí, pane profesore. Eva vám bude nemálo vděčna. Já sám bych ji provázal, ale pro začátek je mi to zcela nemožno, jsem prací přímo zavalen.

Tato téměř obřadní a jako by z konverzační příručky vystřižená rozmluva byla počátkem srdečného a důvěrného přátelství.

Pavel opravdu neměl kdy a tak se stal profesor Pojezdný horlivým průvodcem Eviným. Přicházel odpoledne, míval již přesný návrh vycházky, byl dochvilný a jenom trošinku, jak Eva říkala, roztržitý.

A tak vyjížděli buď vaporettem nebo gondolou. Denně projížděli Velikým kanálem mezi mramorovými paláci staré šlechty benátské, proměněnými již z valné části v bankovní domy, továrny na mosaiky a kožené zboží, hotely, zámořské agentury a tržiště. Profesor Pojezdný svědomitě připomínal Evě, kde bydlili Capulettiové, kde je dům Gabriele d'Annunzia a kde zemřel Wagner. Ukazoval bohatství ze všech koutů světa snesené, istrijský kámen, dalmatské piloty, mramor řeckých a maloasijských chrámů. Příbytky mrtvých božstev byly bořeny a z trosk jejich stavěny příbytky mocných tohoto světa. Lid pirátský, válečný, obchodnický, otrokářský a zchytralý opanoval moře a založil říši, jejíž

hranice byly všude a nikde. Cizí vladaři posílali k němu vyslance a velmože, aby s ním vyjednávali vojnu a mír. Papežové kladli mu k nohám své tiary prosíce o pomoc proti neposlušným králům. Lodi slovanské, turecké a indické přivážely nejvzácnější zboží dalekých končin. Z této moci nezbylo mnoho: řady paláců, jejichž mramor se rozpadá a černá, přebytečné chrámy, proměněné v obrazárny a skladiště tabáku, šibalští gondolieři a umazaní kluci žebrající o soldo.

Zavedl ji do paláce dožů, vystupoval s ní po Zlatém schodišti, vysvětloval jí, že to byly schody, po nichž kráčetí směli ti, jejichž jména byla zapsána ve zlaté knize. Audienční sály. Dubové dveře s okýnky, kudy se podávaly listiny a průkazy a kudy bylo možno prohlédnouti demaskovaný obličej příchozího prve, než byl vpuštěn. Stropy a zdi pokryté obrazy. Tizian, Veronese, Tintoretto, Bellini, Conegliano. Gobeliny si vypůjčil Napoleon. Potřeboval je. Rozkošná zařízení k udržení slávy a moci. Tajná dvířka, kudy mohl dože ze zasedání utéci, když mu tam bylo nevolno. Lví tlama, do níž se házela tajná udání, určená Radě desíti, olověná komora, most vzdechů, kudy odvádění odsouzenci. Místo kontrastů. Nebe a peklo.

Vystoupil s ní na zvonici svatého Marka. Odtud se jevilo město jako pařížský Père Lachaise, hřbitov, město mrtvých — množství ztěsnaných, nádherou přetížených pomníků, podobajících se skřínkám na klenoty. Temné, nikam nevedoucí uličky, kde v přízemních dílnách, v tmě a zavlhším dusnu pracovali rytci, stolaři, zámečníci a

žehlířky podobni krtkům, kteří neznají denního světla.

Vodil ji do chrámů, obrazáren, museí a paláců. Večer se k nim připojoval i Pavel a chodili poslouchat hudbu na náměstí svatého Marka. V bílém osvětlení obloukových lamp se jevily paláce i chrám jen ve dvou rozměrech, podobny velikým jevištním stěnám postaveným k večerní hře, na něž ještě nebyl spuštěn strop, takže jasně fialová obloha se rozestírala nad střechami a věžemi budov prolínajíc ovzduší neurčitými pablesky měsíčními. Zlato mosaik vystupovalo z šedi starého mramoru a klenby chrámových bran podobaly se stínítkům kouzelných lamp.

A jindy zašli v rušný dav na Riva degli Schiavoni a procházeli se podél řady hotelů, jejichž okna dnem i nocí byla zavřena hrubými, oprýskanými okenicemi. Sklepníci rozestavovali stoly, lidé přicházeli a pili limonádu neb caffè espresso. Děvčátka s chlapeckými účesy se procházela, kluci vřískali, gondolieři pokřikovali na lidi, které měli v podezření, že jsou cizinci a dají se napáliti. Vaporetty hvízdaly, bílí námořníci chodili s rukama vzadu složenýma, z uliček zněl zpěv, pláč i smích dětí, zvuky mnohotvárné v barbarské směsi, nesplývající, ale ostře se odrážející od nábrežních domů, tvrdé a únavné.

— Benátky jsou jediné snesitelné město na světě, pravil jednou profesor Pojezdný při obědě.

— Proč, smím-li se ptáti? tázala se Eva.

— Protože v něm nejedí auta. Jediné město na světě, kde je dosud možno choditi.

— A jinde to není možno?

— Kde jezdí auta, tam se nechodí, tam se běhá, uhýbá, přebíhá, odskakuje, všechno, co chcete, ale nechodí se. V Paříži nebo kdekoliv jinde je člověk zvěří štvanou šoféry a strážníky. Zde je člověkem, který jde klidně a myslí si na své věci.

— Na krásné obrazy, před nimiž proseděl dopoledne, že ano? zlobila Eva.

— Je-li o dvacet let mladší než já, může také mysliti na krásnou dámu, s kterou obědval, bránil se profesor.

— Jen že mysliti na krásné obrazy je užitečnější, vidíte, materiál k učenému pojednání se množí.

— Což nikterak nenahradí neužitečné zábavy s dámou, o které jsem se zmínil. A abyste věděla, studium umění nepřináší takové potěchy, jak by snad bylo možno se domnívati. Známe-li na příklad osudy a povahu umělce zevrubně, jeví se skoro vždy rozpor mezi životem a dílem. A to konec konců znechucuje. Umělecké dílo je totiž vždy odrazem umělcovy lásky, jest protějškem jeho povahy, jest jeho ne-já, jest nedostatek, který umělec v sobě cítil a který chtěl nahraditi, jest uskutečněná neskutečnost, vyžítá vada. Ideál jest vždy něco, čeho nemáme. Kdybychom to měli, nebyl by to ideál. Proto myslím, že mezi umělcem a dílem jest vždycky rozpor. Není správně se domnívati, že z díla poznáme, jaký byl umělec: poznáme nanejvýš, jaký nebyl. Dílo jest uskutečněný ideál. Ideál, který však uskutečnil umělec mimo sebe, nikoliv v sobě. Ve filosofii je tomu podobně. Dnes náhodou jsem otevřel Schopenhauera: Von dem, was Einer ist. Povídá tam na jednom místě: „Čím člověk má více v nitru, tím

méně potřebuje z vnějška a tím méně také mohou pro něho znamenati lidé ostatní. Proto vznešenost ducha vede k nedružnosti. Kdyby bylo možno jakost lidské společnosti nahraditi množstvím, stálo by pak za to žíti i v hlučné společnosti, ale, bohužel, sto bláznů dohromady netvoří ani jednoho muže moudrého. A tak se celkem ukáže, že člověk jest společenský tou měrou, jakou jest vůbec chudý na duchu.“ Tak tam píše. Z toho by se mohlo souditi, že nestál o lidi. A já jsem na příklad zjistil, že právě zde v Benátkách se ucházel mermomocí o přízeň jedné herečky, ale dostal hanebně košem. Ve svých spisech praví: Kdo poznal, že tento zdánlivý svět, tento sen Majin, není leč bídou, svízelem, ano smrtí, ten zapírá vůli k žití. Sám však nikdy nesvěřil se břitvě holičově. Bydlil výhradně v prvním poschodí, poněvadž tam se cítil nejbezpečnějším před požárem a zloději. Povstal-li v noci hluk, vyskočil z lůžka, ozbrojil se pistolí a dýkou, jež míval vždy po ruce. Po každém kouření zamykal hlavičku a špičku dýmky, aby mu jich někdo neotrávil. Z Berlína jej vyhnala hrůza před cholerou, zde v Itálii neměl nikde pokoje. Z Verony na příklad utekl ze strachu, že požil otráveného tabáku. Hlásal, že tento svět je špatný a že nejlépe udělá ten, kdo vezme pistolí a zastřelí se, sám to však neučinil, bumbal dobré víno a bral od státu veliký plat. Zkrátka, posér! Z filosofie nepoznáváme, jaký byl filosof, nýbrž jaký nebyl, was Einer nicht war. Čemu nás mohou filosofové naučiti, jest velmi málo: leda špatně a jednostranně chápati svět a truchliti bez příčiny.

— Umění a filosofie jsou tedy jen lidská přetvářka? tázala se Eva.

— Ano, a úkolem historie umění jest nalézt v té přetvářce zrnko pravdy. A to je skoro nemožné. Člověk je bytost záhadná a záhadny jsou i projevy jeho duše. Umění je věc nevysvětlitelná a nevyjadřitelná. Kdybychom znali podstatu umění, věděli bychom, co je člověk.

2

Když viděl profesor Pojezdny, že Eva jest již unavena obrazárnami, navrhoval výlet na Chioggiu. Pavel se chtěl také účastniti. Ale plán se dlouho neuskutečňoval. Jednou přelo, jindy bylo moře rozbouřeno nebo Pavel měl neodkladnou práci. Konečně jednoho květnového odpoledne vyjeli parníčkem z Riva degli Schiavoni. Moře bylo sice tiché v průplavech, ale na lagunách nikoliv. Od jihu se hnalo veliké vojsko vln útočíc na písečné mělčiny. Postupovaly v nepřehledných a neklidných řadách a s hukotem se vrhaly na vše, co stálo v cestě: v divých nárazech o zděné výspy přístavišť se rozbíjely, vysoko stříkala jejich stříbrně čistá, nevinná krev, v obloucích padaly naznak, zatím co s touž divostí se přes ně hnaly zvířené linie nových vln vytvářejíce stejný obraz dravé krásy a marného vzdoru.

S ohledem na Evu chtěli profesor Pojezdny i Pavel vystoupiti v nejbližší zastávce. Eva však byla rozmarně veselá a nechtěla o návratu ani slyšeti. Loď se kymácela a děti, jedoucí s nimi, se dávaly do pláče. Milenci vedle umkli, opřeli hlavy o zábradlí paluby a zavřeli oči, aby nějak přestáli

tu nedobrou ukolébavku. A nechavše malé děti plakati a veliké mlčeti, dělali Pavel i Eva dobré i zlé vtipy na tu mizerii. Mínil-li Pavel, že bylo lépe při takovém počasí výlet odložit, tvrdila Eva, že je v každém případě mužnější výlet si udělat a počasí odložit. Konečně se přiblížili k ostrovu. Z dálky je vítal černý válečný torpedový člun jako pes na předlouhých táhlech uvázaný. Na palubě rozvěšeno žlutavé prádlo posádky; děla neškodně civěla do prázdna.

Když přistáli, bylo už moře klidnější a slunko vysvitlo z šedivých mračen. Prohlédli si katedrálu s malbami Palma Vecchiovými a posvačivše šli se dívat na lov sardelí. Hustou, daleko v moři položenou síť vytahovali rybáři dvěma dlouhými provazy na břeh. U každého provazu byli tři. Dva potahovali, třetí přidržoval a stáčel provaz v kolo. Když přitáhli síť k pobřeží, zúžili vzdálenost mezi lany, do loďky vskočili, uchopili síť na dvou koncích, zvolna potahovali ždímajíce z ní vodu, jako by tlusté, hnědé střevo z moře vybírali. Střed sítě se objevil podoben měchu naplněnému rtutí, tak byl těžký a tak se zachvíval vymrskujícími se rybičkami. Rybáři vtáhli měch do loďky, rozuzlili a dřevěnými lopatkami přesýpali sardely do necek, červenavé pstruhy odkládajíce. Rybky se zmítaly a pomalu lekaly.

A když se vraceli, těšila se Eva z racků, kroužících nad vodami. Je téměř vzácností viděti je v té roční době, tak vysvětloval profesor, neboť byl čas k hnízdění, a tu vyhledávají rackové neobydlené břehy vzdálených ostrovů. Zato se ukázaly tři potápky velmi rychle létající asi píd' nad hladinou,

usedaly, kde tušily kořist, a občas se vrhaly střemhlav do hlubin.

Při večeři byla Eva rozpustilá, tváře silným vzduchem ošlehané jí jen hořely, a tak pochopil profesor Pojezdný, že takové výlety nemohou býti na škodu.

Ale jednou se stalo, že se ho otázala:

— A víte-li, co chybí Benátkám?

— Myslím, že nic, leda auta, a o těch jsem vám už řekl svoje mínění.

— Stromy, zahrady, háje! Samý kámen, samý dům a nikde nic zeleného.

— Máte tu Giardini publici.

— Nemám ráda umělých sadů. To není příroda. Není tu ani trávníčku, ani ptáčka, ani keříčku. Jenom netopýrka vidívám v podloubí našeho domu, jak tam spí. Ten je hezký! Celý den podřimuje pod betonovými výkleny hlavou dolů a ničím se nedá rušit. Teprve k večeru se začne ošívát, trhne sebou, hvízdne-li se na něho, nastavuje své velké uši a rozhlíží se, co by kde bylo k snídání.

Profesor pochopil a druhý den ji zavezl parníčkem do Fusiny. Šli rovinou táhnoucí se podél elektrické dráhy. Cesta byla vroubena lesíky a vinicemi. Tam se Evě líbilo. Zůstali až do večera — ptáci se rozezpívali v houštinách a jasmínově voněl buxus v zahradách. Loď by jim byla málem ujela. Musil jí slíbiti, že ji tam zase zaveze.

Zavezl, kolikrát si přála. Chodívali mezi zahradami a znali tam brzy každé místečko. Večery tam bývaly lahodné, ale slavíci nezpívali, neboť měli mladé. Slavíci jsou prostnější než holubice. Věří příliš v dobro. Nečiní si hnízd na vysokých stromech, ani se neskrývají ve spárech mořských

skalisk, ale v nízkých kříčcích zcela u země, pod záštitou travin a kořenů. Na takovém místě našla Eva čtyři mladátka slavičí; vystrkovala tenké, neopeřené krčky a otvírala hladově veliké, srdčité zkrojené a žlutě vroubené huby, neboť zobáčků pořádných ještě neměla. Matka poletovala kdesi v zákoutích zahrady chytajíc červíky a malé štírky, ukryté ve skulinách popukané omítky.

Často se zatoulali k osamělým dvorcům révou obrostlým a v zeleni stromů se téměř ztrácejícím. U vrat leželi bílí psíci, kteří se báli cizinců, zaštěkli a utekli. Zpod nízkých zídek vylézaly černé kočky s modrýma očima. Na lučinách se popásaly černé a šedé kravky nedlouhých rohů, lesklé a krátké srsti. Na dlouhých provazech uvázaní osli ukusovali melancholicky trávu, vyrůstající mezi kameny. Byli šediví, pocuchaní, pobití, nevšímaví. Měli smutné, šikmé oči. Rádi se dávali pohladit, neboť měli mnoho nepřátel. Byly to dotěrné mouchy, proti kterým se nestačili ocasem ohánět. Je třeba kopýtkem rozehnat tu čeládku. A kluci na ně večer nakládali měchy s travou a roždím a ještě se na ně posazovali, byli nemilosrdní. Prutem bili po krku i po zadku. Osel není hloupý. Běží, dokud se mu líbí. Zahlédne-li svěží trs trávy u cesty, zastaví se, nedbá bití a běží dále, až se mu chce. Snáší své otroctví s hrdou teskností. Poslouchá, ale rád ukazuje, že by neposlouchal, kdyby nechtěl. Hloupost mu přičítají jen ti, kteří neznají jeho lásky k svobodě. To vypožorovala Eva, zamilovala si oslíky a kdykoli našli nějakého, dlouho jej hladívala, líbezná jména mu dávala a odloučiti se od něho nechtěla.

Tyto projevy neušly profesorovi. Počal usuzovati, že Eva má v srdci nerozdané poklady lásky a že po něčem teskní. Uhodl to dobře. Ale špatně si to vykládal.

Tesknila-li po něčem skutečně a vědomě, byl to rodný kraj a děti. V městě bylo viděti jen drzé a špinavé kluky. Ve dne žebrali na nábřeží a večer se rvali a hráli v temných uličkách. Eva zahlédla jednou takovou hru. „Hádej, kdo tě udeřil“ — by se to mohlo nazývati. Stáli v půlkruhu, jeden uprostřed se zavázanýma očima. Některý mu dal pohlavek. Udeřený hádal, kdo. Neuhodl-li, držel dále. Uhodl-li, nastupoval původce rány na jeho místo.

Brzy potom se stalo, že profesor Pojezdný několik dní nepřišel. Pavel se domníval, že je nemocen. Eva se strachovala, že mu nějak ublížila. Čekali ještě den a když nepřišel, rozhodl se Pavel, že ho navštíví.

Bydlil kdesi na Fondamenta nuove, neboť chtěl míti světlou pracovnu a takovou bylo těžko nalézti ve staré části města, kde byly uličky úzké a tmavé.

Byl zabrán v práci a ťukal do psacího stroje. Když Pavel zaklepal, zvolal francouzsky:

— Entrez!

Nebyl překvapen, že Pavel přichází.

— Zanedbáváte nás, pane profesore, pravil Pavel. Promiňte, že začínám tak bez okolků. Eva se bojí, že jste uražen. Ona je někdy divoch, připouštím, že snad ve svém chování překročila pravé meze. V tom případě prosím, abyste jí odpustil, je to poloviční dítě.

Profesor nechal konsula vymluviti se.

— Čekal jsem, že mne navštívíte, pravil po nejisté pomlčce. Tato návštěva i vaše slova mi dovolují, abych s vámi mluvil o věci, která se týká více vás než mne. Myslíte, že je slečna spokojena v Benátkách?

— Nepozoroval jsem, že by nebyla. Mám ostatně tak málo času —

— Domnívám se, že jí něco chybí. Co, nevím. Jsem starý člověk. Napadlo mi, není-li snad moje osoba na překážku, aby slečna nenalezla styků přiměřenějších svému mládí a své povaze. Kdyby mi to nenapadlo, uznáte, že bych byl nejsměšnějším šaškem v Benátkách. Těch několik dní jsem nepřišel proto, abych vás sem vylákal a mohl na vlastní váš podnět mluvit o té věci.

— Dovolte, pane profesore, Eva by byla nešťastna, kdyby tohle věděla.

— Cítím sám, že není snadno trhati nit přátelství. Zvykl jsem si na slečnu, mám ji rád. Připadal jsem si mladším v její přítomnosti. A to je právě ohromně směšné. Radím vám, abyste ji uvedl mezi mladé lidi. Teď začne koupání na Lidu. Přijedou ze severu krajané. Přijde na jiné myšlenky a starý profesor se jí bude jeviti tím, čím je ve skutečnosti, ubohým archeologem, kterého zde zapomnělo některé dávné století.

— Ale co jí říci? Jak ji přesvědčiti?

— Věc je prostá. Odjedu na nějaký měsíc do Padovy. Prodlím ten čásek v kostelíku Madonna dell'Arena a hledě na Giottovy fresky, poučím sám sebe, že rozuměti starým obrazům a mladé duši jsou dvě zcela různé věci.

VI

SANTA MARIA GLORIOSA

I

Gran Stabilimento Bagni. Ohromná dřevěná kůlna, přeplněná obchody, končící se restaurací a vedoucí do bludiště kabin, z nichž se vychází na písčité pobřeží. Mraveniště lidí opékajících se na slunci, čtoucích noviny a kouřících cigarety. Někteří pískem zcela obsypáni, jiní pod roubením kabin zalezlí a pouze nohy na slunci ponechávající. Tu hrají kopanou lehkým míčem, tam výstřední dívky s nabarvenými rty a ustríženými vlasy se dávají vysaditi na visutou hrazdu a houpati, což obětavě obstarává několik pánů, kteří to považují za poetické. Křik dětí hrabajících se v písku. Nečistá, zelenkavá voda splachuje písčité břeh a vynáší na souš malé kraby a zlámané škebličky. V člunu sedí dva plavci v červených kabátech, připraveni, aby zachraňovali tonoucí. K poledni začne fotograf sháněti skupinu, pískaje na cyklistickou sirénu a snaže se mluvit všemi evropskými jazyky. Dlouhé sestavování, přičechrávání koketních kadeří, jež vyčnívají zpod gumové koupací čepice, přemísťování pánů s příliš velikými břichy, tabulka s nápisem LIDO, aby obrázek byl autentický, nepřírozené napětí krků, poručený úsměv, achtung, attention, stisk, grazie, küss' die Hand, obrázek za dvě liry padesát!

Byl červen. Krajané ze severu opravdu přišli. Pavel vozil Evu na ostrov. Společnost tam byla. Ředitel cukrovaru, tlustý pán, jeho paní, umělkyně v převlékání, dovedoucí denně čtvery až patery šaty vyměnit, jejich dvě dcery, Adéla a Irenka, syn jejich Kristián, pěkný černý kluk, vlastně pán, který poslední rok studoval medicínu, a konečně pan Bergson, trochu nahluchlý, červených tváří, naříkající ustavičně: Ach, to srdce, to srdce!

Kristián zval Evu na tennis, znenadání ji počal nazývat královničko moje, pan Bergson horlivě opatroval lístky do divadla. Večeřivali v hotelovém parku. Kristián se snažil být roztočilým a někdy předstíral, že ho něco trápí.

K vedlejšímu stolu denně přicházel polský jakýsi šlechtic, jehož nikdo neznal. Usedal u svého vyhrazeného stolu a podpíral loket o stůl, nohy maje zkříženy. Byl obsluhován skvěle, oblečen v bílé jezdecké kalhoty, černé lakové holínky, bílou, upnutou bluzu. Měl černé, načechrané vlasy, ocelovými očima přehlížel společnost chladně, zpytavě a přece netečně. Provázen vždy oškli-vým buldokem, který usedal vedle něho na židli. Pan Bergson se snažil zvědět, jak se jmenuje, avšak sklepníci mlčeli a říkali: Velký pán, velký kavalír! Sloužil mu jeden a týž číšník; cizinec nikdy neplatil a nikdy nedával zpropitného. Pan Bergson mu začal říkat Samuraj. Po čase byla přesvědčena paní ředitelová, že si Samuraj všímá jejich stolů. Nebylo to patrné z ničeho jiného než z toho, že nevěděla brzy, co by na sebe oblekla. Tvrdila dokonce tohle: Kdykoliv někdo zavádí pohledem v tu stranu, kde sedí Samuraj, ihned

to postřehne, škubne levým koutkem úst a nápadně trhne ramenem. To trhání jej činí nesmírně zajímavým. O desáté hodině, když se společnost chystávala domů, přicházeli dva sluhové, černoši. Jeden mu házel přes ramena kremovou kapuci s černým límcem. Druhý uvazoval ošklivého buldoka na řemen. Samuraj nechával skoro plnou láhev vína na stole a odcházival právě tak, jak přišel — bezejmenný. Všechny pohledy byly upřeny na něho, on však nevšímal si nikoho. Někdy nepatrně pohlédl na paní ředitelovou, a jak již neomylně zjištěno, škulbl koutkem úst, trhl ramenem a kráčel k bráně parku.

— Chtěla bych přece jen věděti, kdo to je, říkála paní ředitelová, vypadá tak originelně, až fantasticky. Ta bílá kapuce a ti dva černoši? To přece nemůže býti polský šlechtic, vyhlíží spíše jako zmodernisovaný míšenec, ale co je mi konečně po něm! Nezajímá mne vlastně ani tolik jako pana Bergsona.

— Toho buldoka bych chtěla pohladit po tom šeredném šňupáčku. Hu! Ten by mě chňapl! přiznávala se Eva.

Pan Bergson se ovšem cítil dotčen výrokem paní ředitelové. To projevil tím, že si potom s horlivostí nadbytečnou zamlouval s Evou partii lawn-tennisu pro příští den, zcela pominuv paní ředitelovou. A to zase bylo příčinou, že Kristián nemohl býti roztomilým, nýbrž snažil se býti smutným.

A že smutek bezvýsledně předstíraný může vésti k nepředstíranému vzdoru, ukázalo se druhého dne, neboť v tutéž hodinu a na tomtéž místě

jako pan Bergson hrál i Kristián s jakousi rezavou dámou. Ta dáma byla skutečně rezavá, ba dokonce nesympaticky rezavá, jak paní reditelová usoudila později, asi tak jako omáčka z rajských jablíček. Měla s sebou společníci, ošklivou Angličanku, obrovskou a hubenou jak uliční lucerna. Na třetím courtu hrál Samuraj se svým černochem. Ten černochoch byl strašně civilisovaný člověk a báječně odrážel. Byl bíle oblečen jako jeho pán a zuby se mu bělely jak perly. Rezavá dáma neměla asi pro nic jiného smyslu než pro Kristiána.

Když bylo po hře, přezula se Eva v kabině a vyšla. Na lavičce spatřila Kristiána. Když vycházela, řekl:

— Necháváte na sebe dlouho čekati, slečno.

Odpověděla mu:

— Snad nečekáte na mne?

— Ovšem, a neodmítnete-li mě, doprovodím vás.

Neřekla ani ano, ani ne, a šli.

Když míjeli druhý court, považovala Eva za vhodné promluvit, neboť Kristián dosud mlčel. Bylo jí to hloupé, ale začala:

— Jak se vám tu líbí?

— Naprosto ne!

— Vám se tu nelíbí?

— Ne, příliš rušno je tu, já potřebuji klidu. Šel jsem sem jen k vůli matce.

Mluvil potom sladce a bolně.

Doufal, že jeho sklíčenost pohne Evu, aby se ho zeptala, proč je tak smuten. Byl by jí potom vypravoval o zklamané lásce, o temné zradě, jejíž se stal obětí, důvěřovav příliš a duší celou

milovav bytost lásky nehodnou — byl by se svěřil, kterak vroucně touží po duši spřízněné, která by chápala jeho bol. Vyčerpal by nebohatý slovník své mělké a neupřímné citovosti, aby dojal svým neskutečným zármutkem a po mostu soucitu rychle přešel z dobrodružství lásky nešťastné v radosti nového vzplanutí. Byl jedním z těch, kteří umějí kráčet za svým cílem, nebo se aspoň domnívají, že to umějí.

Ale Eva mlčela.

Když procházeli pustou alejí, uchopil ji za ruku a řekl:

— Jste divná, jste jediná, která by mohla popřáti mé duši, aby nabyla klidu.

Vytrhla mu ruku, udiveně hleděla na něho, ale nepromluvila. Nečekala takových řečí a proto měla pokušení vmést mu nějakou ironii do tváře a utéci, ale nakonec zůstala jako sloup a nechala jej mluvit.

— Hned, jak jsem vás po prvé spatřil, mluvil potom, myslil jsem celou noc na vás. Snil jsem o zavřeném, nedobytném Kartagu, o jehož hradby se zraňují srdce. Obcházel jsem je, ano, obcházel jsem ony hradby až do dneška a zkoušel, jak jsou vysoké.

Přerušila ho ve chvíli, kdy se domníval, že jeho slova počínají účinkovati, a pravila:

— Nemluvíte asi, co jste měl v úmyslu říci, přejděme k jiné věci. Půjdete dnes s námi poslechnouti si Fausta?

— Ne! řekl krátce a trochu zlostně.

Doprovodil ji potom domů a cestou nesnažil se býti ani roztomilým, ani smutným.

Evu z toho rozbolela hlava, nešla potom ani k večeři a do divadla také ne. Večeřela doma, louskala ořechy a jedla třešně. Přemýšlela o nedobytném Kartagu, o jehož hradby se zraňují srdce. A aby na tu roztomilou a smutně hloupou rozmluvu zapomněla, chodila po světlici a říkala si polohlasem verše, které si kdysi opsala:

V noc ponurou, kdy duše rozechvěná
pod Astartiným srpem v smutku bděla,
šla jsi, má lásko, samotinká zcela,
nemající pro svět ani svého jména.

Cítila se opuštěnou, nepochopenou. Nezdálo se jí možným, že by někdo mohl upřímně mluvit o náklonnosti k osobě, které nezná. Pramálo projevila z duševního života v přítomnosti Kristiánově. Nevěděl a netušil, co se skrývá pod povrchními úsměvy, jimiž se účastnila jalových hovorů stolní společnosti: vření mladé duše, schopné velkého milování, sladká vidina sestry Heleny, jejíž duše utkána byla ze zlatého pavučí něhy a přece smutná jak vůně vadnoucí růže, stesk po dětech, či spíše po čemsi neznámém, nevyslovitelném, ale opravdovém, co by uchvátilo celé srdce a rozplameno k žáru pravého života.

I kdyby náklonnost takto projevená byla upřímná, myslila si Eva, přece je klamem: zdá se, že lidé milují ne lidi, ale své představy o lidech. Zná mě kdo? Ví někdo, jak smýšlím a cítím? Řekla-li jsem kdy tomu člověku jediné slovo, ze kterého by si mohl učiniti pravou představu o mé duši? Zdá se mi, že jsem mu neřekla takového:

slova. Vždyť ani nevím, byl-li by hoden takové důvěry. A kdyby i byl, mohl by to mylně považovati za projev příchylnosti. A té k němu nemám. Nevím, co je láska k muži. Asi něco silného jako vítr v bouři, který rázem strhne a unáší. Marno mu odporovati. Je to šťastné vytušení právě chvíle, nepředvídané, nepropočítané, nenavyklé a nerozmyšlené. Je to prudká bolest, která přechází v nesmírně opojnou sladkost. Je to setkání bludných dvou hvězd, veliký náraz, zášleh ohně, žár a nové žití. Nic takového necítím. Bude-li mi ještě něco podobného mluvíti, řeknu: Ne. A to slovo bude sponou, která se nedá otevřítí.

2

Opravdově toužila jen po dvou lidech: po sestře Heleně a profesoru Pojezdném. Dvakrát či třikrát psala sestře Heleně, ale odpovědi nedostala. Byly dni, kdy s horečnou dychtivostí čekala na půl jedenáctou hodinu, kdy přicházel listonoš, jako by ten muž, který zabuchal dole kladivem zavěšeným ve lví tlamě a k němuž všichni obyvatelé domu se sbíhali, měl přinésti jednoho dne rozhodnutí jejich nejistot. Rychle přebírávala došlé dopisy, hledajíc list, který by byl psán drobným písmem a pravidelnými tahy sestry Heleny.

Dočkala se konečně. Přišel jednou takový list. Rozechvěly se jí ruce, běžela rychle do svého pokojíku, aby byla sama, svírajíc psaní jako drahý poklad, o který se třeba báti. Chvatně otevřela obálku a přeletěla první řádky. Běda! Nebylo to písmo sestry Heleny. Zmýlila se v rozčilení. Po-

hlédla na podpis. Ach, hlinická učitelka, která za ní chodívala do Střížova.

Klesly jí ruce zklamáním. Srdce se jí rozbušilo hořkým pocitem osamění. Nechtělo se jí ani čísti, co píše přítelka, na kterou téměř zapomněla.

Napřed výčitky, že odjela, aniž by byla lísteček napsala.

— Byla bych jistě přijela do města, má drahá, abych Vás naposled uviděla. Nevíte, jak je mi po Vás smutno! Tak často vzpomínám na tiché večery, kdy jsem odcházívала ze Střížova a Vy se mnou chodívala kus cesty! Bývalo mi tak milo při Vašem hovoru! Zdraví moje není o mnoho lepší, myslím, že mám přece jen tuberkulosu. Jinak nevím nic zvláštního, co by Vás mohlo zajímat. Duran, který s Vámi býval ve Střížově, udělal kariéru. Sotva přišel do Brodu, počal organisovati dělníky. Teď při volbách byl kandidován na prvním místě. Je předsedou všelijakých družstev, nevyučuje, má placenou dovolenou, jezdí v automobilu a dělá pána. A jak se Vám daří? Jistě že dobře, když si ani nevzpomenete. Těším se, že jste na mě zcela nezapomněla a že mi brzy budete psáti . . .

Nové dni plynuly a Eva čekala se stejnou dychtivostí na list sestry Heleny.

Aspoň slovíčko kdyby! Rozptýlilo by mraky a nalilo radosti do srdce neklidného.

Profesor Pojezdny se nevracel. A Pavel přece sliboval, že se vrátí za měsíc. To byl jediný šlechetný a upřímný člověk, jehož v Benátkách poznala. Tak aspoň se jí zdálo.

Odpoledne chodívala často do chrámu Santa

Maria Gloriosa dei Frari. Zalíbilo se jí tam od chvíle, kdy tam po prvé vstoupila s profesorem Pojezdným. Vnitřek činil dojem velikého musea. Hroby dožů kolem ve zdech mausolea a jezdecké sochy válečníků. Profesor ji tam vedl, aby jí ukázal Tizianovu Assuntu, veliký oltářní obraz nedávno z Akademie krásných umění přenesený a na původní místo vrácený. Assunta se zdála Evě pozemskou a nebeskou zároveň. Zalíbily se jí rázem přirozené linie mistrovy jdoucí střední cestou mezi překypující tělesností renaissance a přísnou hubeností gotiky. A viděla Matku Boží, k níž modelem byla asi krásná nějaká Benátčanka, jak vystupuje k nebi odnášejíc si z této země truchlý stín v tváři plně rozvité; smutek jest jediný, co ji pojí s tímto údolím slz, zatím co tmavé oči jsou již k nebi obráceny a prozářeny tuchou nejvyšší krásy a nesmrtelnosti. Bez glorioly, bez magických paprsků a zlata, zcela lidsky a prostě jako v nejchudším snu duše vstupuje k nebi a přece v tajemném polosvětle a příšeří apsidy je vítězná a královská.

Tam ráda zašla Eva nejen, že to bylo blízko, ale že tvář Assunty se divně podobala tváři sestry Heleny, zvláště při odpoledním jasném osvětlení.

Den po rozmluvě s Kristiánem klečela před drahým obrazem sevřena podivnou směsí citů, která se v nitru jejím nahromadila v posledních dnech: dojem opuštěnosti, nemilovanosti, stesk po slunci a květech domova, touha neuvědomělá vylíti kypivé bohatství srdce jako oběť přečistou, znechucení z přítomnosti přetvářlivé a nenasycující

— co dosud tajeno a potlačováno, rozbouřilo se náhlým varem.

Z očí jí vystoupily slzy a kanuly na dlažbu. Kámen jich nevpijel, rozlévaly se v kruhovitá jezírka, jejichž hladina odrážela barevné svity oken.

Když chtěla odejít, byl chrám téměř prázdný. Setřela kapky slz kapesníkem. Když se rozhlédla, spatřila v protější lavici — Samuraje. Byl krásný a upřeně se díval na ni. Nesnesla toho pohledu a sklopila oči.

K večeru přišel pan Bergson otázat se, není-li slečna nemocna, že nepřišla do divadla. S ním téměř zároveň vkročil Samurajův sluha a podával Evě kytici bílých růží zabalenou v bílém papíře. Přinášel také dopis, na němž nebylo adresy.

— Nechtěla přijmouti kytice a ptala se:

— Co si přejete? Pro koho je to?

Černoch říkal cosi nesrozumitelného, ale stál pořád a neodcházel. Konečně ukázal vlevo, potom na Evu a na dopis. A opět stál jako svíce.

Držela kytici a nevěděla, co činiti. Otevřela kabelku a dávala černochu deset lir.

Zavrtěl černou hlavou, dal ruce dozadu, říkal opět něco nesrozumitelného a ukázal na dopis, který držela v ruce.

Roztrhla obálku. Dopis byl psán polsky. Porozuměla jen jedinému slovu: panienska. Tázala se pana Bergsona, umí-li polsky. Uměl, neboť byl za války na Volyňsku. Přečetl list a řekl:

— Černochův pán vám posílá růže a prosí, abyste mu poslala jakýsi kapesník, který jste měla dnes v kostele, a že dnes večer odjíždí z Benátek.

Vzala dopis a četla jej znovu sama. Zrak její

šel dolů na podpis: Oliver Korzinski bylo jméno tajemného kavalíra.

Chvíli se rozmýšlela. Potom otevřela kabelku. Nahoře ležel zvlhlý a od dlažby chrámové zamazaný kapesník. Vložila jej do obálky a odevzdala černocho.

Pan Bergson hleděl na to s přihloupplým úžasem.

Večer byla sama. V pokoji bylo dusno. Otevřela okno do úzké uličky. Růže Samurajovy vložila do vázy a postavila na stolek u otevřeného okna.

Jednu růži vytáhla, dlouho ji držela v ruce a zamyslela se nad ní. Napadlo jí pojednou: Co by se s ní stalo, kdybych ji vyhodila oknem?

Vyklonila se a pustila květ do vzduchu. Padl na dlažbu. Chodci míjeli jej bez povšimnutí.

Eva pocítila v té chvíli nejasné vztahy lítosti ke květu, který v příštích několika vteřinách mohl rozdrčen býti podešvemi člověka vracejícího se z denní práce.

Byla již téměř rozhodnuta, že půjde pro květ. Tu šla uličkou dívčina, shýbla se pro růži, na chvíli ji k nosíku přidržela a usmála se. Hned potom šel tudy pán, vzal děvčátku bílý květ a daroval mu peníz. Otřev prach přivoněl k růži, přiložil ji k páru jelenicových rukavic a pohvizdoval si jda svou cestou dále.

Setmělo se. Veliké kusy flóru se vkrádaly do pokojíku a rozlézaly se jaksi dychtivě po nábytku.

Eva se bála pohlédnouti kolem. Zavřela okno. Růže voněly mdle.

Myslila si: Takové stmívání připomíná smrt.

Zachtělo se jí rozpřáhnouti paže a zachytiti kus houstnoucí tmy. A potom si myslila, že tma je

paní zlou a lidé jsou proti ní slabí a bezmocní. Proč nedovede člověk přemoci tmu? Ano, tma je nezranitelná člověkem, poněvadž je božského původu jako světlo. Člověk stvořil jen oheň, ale ne světlo. A zvečera se podobá tma rozmarné dívce. Falešné dívce. Vztáhne-li kdo ruce po ní, uhne a nikomu se nepodaří dotknouti jejího těla.

Ulehla znavena dojmy a myšlenkami. Usnouti však nemohla. Hlava se jí rozhořela. Nemohouc spáti počala znovu pozorovati tmu. Ne tak, jak ji pozorují bázlivé děti, když soumrak halí předměty v příšerný háv. Pozorovala skutečnou tmu, úplnou, v jejímž plášti není nejmenší trhliny a jež se jeví oku jako černá stěna nebo víko prosté rakve. Tma té noci s nepatrným blikotem hvězd byla pro ni dusivým pterodaktylem, který bije mohutnými křídly, který však — ano — jistě pláče a vzlyká vzdechy opuštěného robátka.

Zmítajíc se na loži hořela touhou po něčem čistém a svatém, co by zhojilo a osvobodilo, prahla po někom laskavém, jemuž by vyšeptati mohla svoji bázeň a od něhož by slyšeti mohla slova: Ta tma je krásná a přece se jí nebojíme — —

A zatím usnula trápena těžkými sny.

Ráno se probudila velmi časně. Hlava ji bolela. Tíha opuštěnosti posílena byla pocitem neklidu a prázdnoty. Umyla se rychle a oblekla. Vyšla z domu, nevědouc, kam půjde. Tušení, že se něco stane, že se něco musí státi, pudilo ji na ulici. Bylo tam ještě prázdno a kroky její hlasně zaznívaly na chodníku. Kanálem pluli rybáři a zelináři na svých těžkých gondolách.

Zaměřila k Santa Maria Gloriosa. Chrám již byl

otevřen. Z postranní kaple se ozýval sbor mnichů modlících se primu. Oltářní obraz byl ještě v šeru. Hlava Madony — tak zdálo se — byla tíží černých, rozpuštěných vlasů pozdvižena k nebi, oči byly zavřeny, rozpiaté ruce umdlévaly, záhyby pláště se chvěly šedým pasvitem.

Ztemnělá tvář náhle byla osvětlena paprskem přicházejícím odkudsi z neznáma, zsinálým a znaveným.

Jistě to nebyl paprsek slunce, neboť byl sám jediný a smutný. Byl to paprsek vyšlý z daleké hvězdy před tisícem let, záhadný posel věčnosti, doletěvší cíle svého ve chvíli, kdy mrtva byla hvězda, jež jej zrodila. Osvětлил tvář Madony stříbrně mdlým zákmitem a zhasl. A když zhasínal, usmála se Madona bolestným úsměvem jako umírající, jehož myslí naposled zachvěje radost.

A byl to úsměv sestry Heleny. Nikdy se Assunta nepodobala tak zřejmě sestře Heleně, jako v té chvíli.

Evu zbolelo srdce, jako by v něm něco puklo.

Padla na kolena a sklonila se hluboko, že se čelem studené dlažby dotýkala. Chvěla se na celém těle. Avšak jen krátce to trvalo. Byl to pocit podobající se s počátku velikému strachu — vyrážely z něho zmatené představy letící rychle jako zpřetrhaný film, smyslu zbavené jako rozmetaná sazba krásné balady. Nad vírem rozpoutané obraznosti vystala náhle myšlenka jasná, přesná jako blesk: Musím viděti sestru Helenu!

— — — — —

Příštího dne k večeru po nepřetržité jízdě, která

trvala den a noc, zazvonila Eva u brány kláštera, v němž byla vychována.

Vrata se otevřela a Eva stanula v průchodě domu, kde bylo již šero. Z přítmi jí vystoupila vstříc obrovitá postava. Poznala matku představenou.

— Ráda bych navštívila sestru Helenu, pravila.

Představená neodpovídala. Sklonila jen hlavu, a poněvadž jí nebylo viděti do tváře, nevěděla Eva, co znamená to mlčení. Vykládala si je nesprávně. Vzpomněla si, že v dobu tak pozdní není dovoleno navštěvovati sestry.

— Račte prominouti, že přicházím ve chvíli nevhodnou. Přijíždím z Itálie. Neměla jsem po koje poslední čas a trápila mne předtucha, že sestra Helena je nemocna.

— Ano, byla nemocna, odpověděla představená provázejíc svá slova slabým povzdechnutím.

— Nyní jest jí už lépe, že ano? tázala se Eva dychtivě a náhlou úlevou div nevykřikla, ač zlé tušení jí zcela neopustilo.

— Ano, nyní jest jí už docela dobře, pravila představená.

— A mohla bych jí viděti? Nesmírně ráda bych ji viděla, prosila Eva a chvěla se nedočkavostí.

Představená chvíli mlčela, jako by se nad něčím rozmýšlela. Potom řekla:

— Můžete jí viděti.

A vedla Evu dlouhými chodbami, kde bylo ticho a sladko, ovzduším smutku i něžných vzpomínek. Kroky představené byly tiché a šelestivé. Řetízky růžence po boku jí visícího cinkaly v rytmu chůze tajemně a tesklivě.

Došly na konec dlouhé chodby. Byla tam úplná tma. Představená otevřela dveře místnosti, které Eva neznala. Zavanula silná vůně lilií. V záplavě bílých květů, ozářena žlutým světlem svící, ležela tam sestra Helena. Usmívala se bolestně.

Byla mrtva.

VII

INTERMEZZO ĎÁBELSKÉ

I

Jsi.

Žiješ.

Nenávist je dechem tvým a zoufalství je tlukotem tvého srdce.

Jsi král pyšných a bezbožných, jsi faraó, jenž pronásleduje lid vyvolený, když přechází Rudým mořem pozemských trudů.

Jsi zloděj, jenž v noci se vlupuje v příbytky lidské: a když lidé znepokojeni se probouzejí, dech zatajuje a ustává, a oni, bláhoví, upokojují se a věří, že není zloděje v jejich blízkosti, a když opět usínají, směje se jejich prostnosti a dokonává dílo zkázy.

Jsi zloděj, který se raduje, nevěří-li v něho lidé.

Jsi lovec, jenž nástrahy klade, osidla straží a prolévá krev.

Jsi lovec nejhorší, jenž netroubí na roh, aby se neprozradil, ale tajně a zákeřně střílí smrtící šípy na nevinného.

Jsi pirát, jenž propouští prázdné lodi, přepadá však ty, které vezou zlato a drahé kamení.

Jsi lev řvoucí, který obchází hledaje, koho by pohltit.

Jsi bestie sestupující na tento svět s hněvem velikým a vědoucí, že má času málo.

Jsi lživý a úskočný jako had svlékající starou kůži a stále se proměňující.

Jsi drak mnohohlavý, jenž na nevinné se vrhá, aby je za živa požíral.

Jsi propast, v níž zřítí se všichni odbojní a neposlušní.

Jsi hora, jež pyšné své téměř vztyčuje k nebi.

Jsi široká brána, kterou se příjemně kráčí do věčné tmy.

Jsi hrdý a svatému národu strašlivý Assur král.

Jsi pyšný Goliáš obr.

Jsi Holofernes, jež zabíti možno jen postem a modlitbou.

Jsi podvodný Laban, jenž slibuje půvabnou Rachel a dává ošklivou Liu.

Jsi nepřítel víry, protivník lidského rodu, původce smrti, života zhoubce, ničitel spravedlnosti, ohnisko hříchů, závisti strůjce, lakomství kořen, příčina sváru, nevinných vrah a praotec lži.

Jsi kníže tohoto světa!

Viděl jsi zástupy žen, které opouštěly svět. Některé byly krásné a mladé. Opouštěly otce a matky, bratry i sestry. Opouštěly lesy, kde zpívaly kukačky, a lučiny, kde kvetly ocúny. Zcela chudy, majíce jen duši a tělo, vstupovaly do domu věčně uzavřeného.

Svět jich pokrytecky litoval. Zapomněl ve chvíli té litovati žen, které jsou otrokyněmi mužů a které obětovavše mládí a krásu jsou odkopávány.

Šly sloužit trpícímu Kristu. Kristu svíjejícímu se pod noži chirurgů, krvácejícímu a zmrzače-

nému, pokrytému hnisajícími ranami a rozpálenému horečkou.

Cožkoli jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili, řekl Pán. V den Soudu zví svět, že Kristus byl s námi po všechny dny oděn v hadry, žebraje u našich prahů, zmíraje v opuštěnosti, úpě v žalářích, lačně za zimních večerů, žízně v letních úpalech, bloudě a hledaje přístřeší. Nebude výmluvy. Cožkoli jsme nechtěli učiniti bratřím jeho trpícím, jemu jsme učiniti nechtěli. Vždyť nemiluje-li kdo člověka, jehož vidí, kterak by milovati mohl Boha, jehož nevidí? Nebude výmluvy. Tehdy se zastkví láska spravedlivých a zaplane sláva srdcí soucitných. Oslavena budou ústa, která rozdávala úsměvy a pronášela slova útěchy, oslaveny budou ruce, které obvazovaly rány, a nohy, které pospíchaly k plačícím.

Viděl jsi zástupy žen. Hlas, který je volal, byl mocnější než hlas nejsladší touhy, jaká se ozvati může v srdci ženy volajíc: Chci býti matkou! Chci se prodloužiti, chci se zvěčniti, chci v něčem živém zrcadliti, v něčem, co by vzklíčilo z mé krve a rozkvetlo mojí láskou!

Nenesly v duši své obrazu muže, jehož rty byly by rudé vínem a hlava ověncena růžemi. Opojná sladkost květnové noci, hudba pod okny, divoká závrať tance marně je zvaly, aby se vrátily v údolí snů.

Podivného si zvolily ženicha, s tváří zsinanou, rty horečkou rozpukanými, čelem zbroceným krví přísýchající a s prachem smíšenou, hlavou trním věncenou, tělem zbičovaným. Šly za ním

v nejčistším úchvatu a v duši zněla jim chvála ženicha, jak slyšela ji sestra Mechtilda:

Viz, moje nevěsto, viz, jak krásné jsou mé oči, jak dokonalá jsou má ústa, jak ohnivé jest moje srdce, jak čilé jsou mé ruce, jak rychlé jsou mé nohy, a následuj mne. Budeš mučena se mnou, zrazena závistí, hledána lstí, lapena nenávistí, spoutána pomluvami, budeš zášijkována zlobou světa, před soud předvedena ve zpovědi, zphlavkována pokáním, k Herodesovi odeslána s výsměchem, svlečena bídou, zbičována chudobou, korunována pokušením, poplivána hanou, kříž svůj poneseš v nenávisti hříchů, ukřižována budeš odřeknutím všech věcí vůle své, na kříž budeš přibita svatými ctnostmi, raněna láskou, umřeš na kříži svatou vytrvalostí, srdce tvé probodne stále sjednocení, s kříže sejme tě pravé vítězství nad všemi tvými nepřáteli, pochována budeš v neváženosti, z mrtvých vstaneš ve svatém skonání, na nebe vstoupíš, vtáhnutá dechem Božím.

Svět jim nerozuměl. A potkával-li je na ulicích svých měst, zachvíval se pověrečnou hrůzou a pouhé spatření jejich závoju mu vnukalo strašné představy. Byly a budou vždy čímsi výjimečným, nadhmotným, nepochopitelným pro duchy animální a vkořeněné v požitcích. Avšak i svět má svědomí a nemůže býti tak slep, aby nevěděl, že konají cosi potřebného, a to tak potřebného, že jim může milostivě býti prominuta pohnutka, z jaké to konají. A tlachalové, píšící vtípně o ženské psychologii a na odiv stavící hmaty své společenské diagnostiky, budou citovati Ottu Weiningeru, jenž pochyboval, že by žena byla

schopna vyšší mravnosti, a jenž se domníval, že právě schopnost žen ošetřovati nemocné jest důkazem, jak málo mají soucitu. Viděl-li ošetřovatelku, která byla klidna, když s křikem a v bolestech umíral člověk, řekl si, že muž by nesnesl pohledu na trápení lidské, nemohl-li by pomoci. Muž by se snažil zmírniti utrpení, zadržeti smrt, slovem, pomoci. Kde není možno pomoci, nemá muž co činiti, tam lze právě jen ošetřovati, a k tomu se hodí pouze žena. Chytrý ten muž byl vpravdě mužem světa. Přišel na to, co je soucit a co je vyšší mravnost. Soucit záleží v tom, že utečeme nebo si rveme vlasy, když je zle, a vyšší mravnost je výsadou mužů, kteří padají do mdlob, píchnu-li se špendlíkem.

Svět má psychology. Umění jejich záleží v tom, že dovedou vysvětliti všecko. Tu je vidíme, jak se vrhají na extase svatých: extase je patologický stav, pravým jménem hysterie; hysterie jest neukojená sexuální; svatost není nic jiného než sublimní, zjemněná pohlavnost. Vysvětlení je tu!

Tu zas vysvětlují povolání řeholní. A hle, nejsou na rozpacích. Vysvětlují je lákáním, třebaš život řeholní ukládá odříkání. Nebo obrazností, i když obraznost se nepěstuje v klášteřích. Nebo výchovou, třebaš výchova nedává schopností, nýbrž schopnosti dané rozvíjí. Nebo zklamanou láskou, ačkoliv většina řeholnic vstupuje do kláštera ve věku zcela útlém. Nebo prostředím, náladou, podvědomím, výstřednostmi povahy, chorobnými sklony. Pro větší účín pronášejí slova velmi učená: asexualita, neurosa, hyperesthesie, trauma, fobie,

erotomanie, transsublimace. Takovými spanilými neologismy se pěkně zakrývají díry v učenosti.

2

Viděl jsi zástupy žen. Jsi lepším znatelem duší než kterýkoliv člověk. A proto víš, co je vedlo. Některé vedla nejčistší láska k Bohu. Ty byly dokonalé. Jiné vděčnost k nebi, slib učiněný Bohu v nemoci nebo v nebezpečnosti. Jiné touha najít zástitu v křehkosti a opět jiné úmysl ukrytí se před světem.

Viděl jsi, že chtějí vystoupiti tam, odkud jsi spadl jako blesk. Hvězdy, kolem nichž jsi se mihl, zachvěly se děsem a dosud není prostor nebes prost tajemné hrůzy, kterou tam zanechal tvůj strašlivý pád. Caesar Heisterbach praví, že by ses vrátil do nebe i po žebří, v němž by místo příčlů byly nejostřejší břitvy, kdyby bylo možno.

A proto nenávidíš je dechem tvým a tlukotem srdce tvého je zoufalství. Vséváš koukol mezi pšenici a jako šelma dravá pustošíš Boží vinici. Avšak i tak sloužíš záměrům Božím a sláva tvoje mezi námi jest jen zdánlivá a dočasná.

Viděl jsi zástupy žen, jejichž povoláním bylo milovati a trpěti. A co jsi učinil? Pokoušel jsi je.

Nejprve jsi je vydal pochybnostem, sklíčenosti, vyprahlosti a jiným vnitřním mukám, které jsou nejasným, ale věrným obrazem pekla. V mukách takových hledá duše pomoci, ale nenalézají jí ani v četbě knih, ani v hovorech s lidmi, ani ve zpovědi. Jest jako slepá a podobá se člověku, který za noci jde kolem propastí: nezbloudí-li a nespadne-li, je to proto, že tou cestou chodíval za bílého

dne a poznal všechna nebezpečná místa. Nebo hledá duše útěchy v samotě, ale tam se množí její úzkost a nepokoj, neboť samota je víno silných. Chce-li kdo býti sám, je třeba, aby měl ducha mocného a klidného. Tak činí i lesníci, když kácejí les. Necháávají někdy osamocené stromy na pasekách, ale ne slabé, nýbrž mohutné, kterých víchř nezláme. Pouhý útek před lidmi nepřináší úlevy. Samota musí býti kladná, nemá-li býti záhubnou.

Hledá útěchy v modlitbě. Tu vedeš její myšlenky k věcem nebožským, rušíš její pozornost, aby si řekla v úzkosti: Nedovedu se modliti zbožně, modlitba moje jistě nemá ceny, konám-li ji roztržitě. A tak zapomíná, že úmysl, proč, a ne způsob, jak se duše modlí, tvoří pravou cenu modlitby.

Viděl jsi je, že se povzbuzují příkladem svatých. I počal jsi jim našeptávati, že by bylo pýchou, kdyby chtěly napodobiti svaté nebo býti mučednicemi. Přesvědčoval jsi je, že duše tak hříšné smějí se sice podívat svatým, ale nemají jich napodobovati.

A posilovaly-li se ctnostmi jiných duší, přičiňoval jsi se, aby byly slepy k jejich vadám nebo aby chyby pokládaly za ctnosti. Hříchy sester jsi jim ukazoval, aby se nad nimi horšily a zbytečně o nich mluvily, klamně se domnívajíce, že tak činí z obavy, aby Bůh nebyl urážen, ve skutečnosti však zapomínajíce vlastních nedostatků svých.

Mnohé jsi naplňoval strachem, že nebudou spaseny, nutil jsi je, aby se znovu a znovu vyznávaly z hříchů již dávno vyznaných, aby do nekonečna zpytovaly své přecitlivělé svědomí a od zpovědnice odcházely v neklidu. Trápil jsi je

myšlenkou, že nehodně přijímají Tělo Páně, vnukal jsi jim nedůvěru k zpovědníku a přesvědčoval je, že je příliš shovívavý k nim. A jiné se ti podařilo zaslepiti tak, že své chyby omlouvaly před svým svědomím, uvykaly jim a nakonec jich ani necítily. A svědomí, když se občas bouřilo, dovedl jsi zkonejšiti myšlenkou, že hřešiti jest lidské. Uvěřily tomu a nevěděly, že hřešiti jest ďábelské.

K neposlušnosti jsi je sváděl. Učil jsi je přemýšleti, jsou-li správné rozkazy, které jim byly dány, místo aby je vykonaly, na paměti majíce, že moudrost není ctností těch, kteří poslouchají, nýbrž těch, kteří poroučejí. Učil jsi je, aby poslouchaly podmíněčně, jako by závaznost rozkazů závisela na dokonalosti představených. Předstíral jsi jim, že poslušnost je nesvoboda, aby se jim zdálo, že nesou těžké břímě a trpké jho.

Hořkou jsi jim činil chudobu, když jim byly nabízeny dárky, kterých přijmouti nesměly, a když jsi je konejšil, že z věcí svěřených dáti nuznému není proviněním proti chudobě, ale skutkem milosrdenství.

Pokušením těla jsi je vydal. Obklíčil jsi je lidmi, kteří chválili jejich krásu, kteří jim říkali, že jest jich škoda pro život řeholní, kteří světsky mluvili a probouzeli spící touhy a pokořené vření smyslů.

Pokoru jejich jsi zkoušel ústy těch, kteří z vděčnosti skutečné či předstírané velebili jejich službu lásky. Tříbil jsi trpělivost jejich těmi, kteří byli plni rozmarů a žádali věcí nemožných a zbytečných. Sebelásku jejich jsi rozdmýchoval, když

slyšely nespravedlivé výtky a napomenutí bezúčelná.

Snášely svá pokušení vědouce, že jsou jen oklikou na jejich cestě k Bohu. A Bůh se podobá kupci, který v dražbě hodlá koupiti nádobu: než ji koupí, obrací, proklepává a zkoumá. Bůh je mocný. A zlo, které lidem činíš, obrací v dobré. Pokušení ukazuje duši, jaká vpravdě jest. Kdyby pokoušena nebyla, mohla by se v pýchu pozvednouti a pokládati se za dokonalou. A pokorným býti může jenom ten, kdo sebe zná. Znáti se však nemůže, kdo nebyl pokoušen. Pokušení nečiní člověka špatným, nýbrž skrytou špatnost jeho odkrývá. Svatý Augustin napsal, že život náš v tomto putování nemůže býti bez pokušení, neboť tím, že jsme pokoušeni, pokračujeme. Odměněn nemůže býti, leda ten, kdo zvítězil, zvítěziti pak nemůže, leda ten, kdo bojoval, bojovati nemůže, leda ten, kdo měl nepřítele.

Pokušením nejtěžším by bylo, kdybychom pokušení neměli. Ctnost není ctností, dokud není vyzkoušena možností svého opaku.

Bůh nemiluje duši láskou mateřskou.

Matka miluje své dítě, i když je ošklivé a zlé. Miluje dítě mocným a slepým citem pudícím až k zničení sebe. Kdyby Bůh miloval duše láskou mateřskou, byl by život rájem, v němž by nebylo pokušení, aniž jaké jiné strasti.

Bůh miluje duše láskou otcovskou.

Otec dovede dítě trestati a jemu odpírati. Nedbá chvilkových jeho slz věda, že přítomné trápení přinese dobré ovoce v budoucnu. Dítě vzdoruje a myslí si, že ho otec nemá rád, ale to jen z ne-

rozumu: až doroste, pozná, že otec, i když trestal, měl na mysli blaho vyšší, jehož nechápalo v svém dětství.

Ty jsi prut v trestající ruce Otce nebeského, pod nímž pláčeme a vzdycháme. Až dorosteme věčnosti, nebudeme se tě již lekati.

Budeš jen směšnou vzpomínkou.

VIII

POSTAVY A PODOBIZNY

I

MATKA AMATA. Představená sester v brodské nemocnici byla věrna svému řeholnímu jménu, neboť byla opravdu Amata, milovaná. Trvalo někdy dlouho, než poručila. Přemítala se svatou lstivostí, až našla pravé slovo pro svůj rozkaz. Vyřkla-li jej, byl neodvolatelný. Byl odosobněný, vyslovený jménem předmětného řádu věcí, stručný a jasný. Tak poroučeti dovede, jen kdo se naučil poslouchati. Věděla, že rozkazovati je nevýhodné. Rozmnožuje odpovědnost. Zatěžuje svědomí. Poslouchati jest pohodlné. Kdo poslechl, je prost odpovědnosti. Kdo poručil, má ji dále. Poslušnost ulehčuje a dává svobodu.

Za rozvážnou mužností zářila dětská duše, prostá, pokorná a radující se z nepatrnosti. A tato dětskost byla hlubinou lásky, v níž zapadaly kameny denně se ulamující z drobivé skály lidských slabostí a nedostatků. A byla tak hluboká, že nebylo slyšeti, kdy dopadly a zdali to zbolelo. Byla poslouchána na slovo a přece bylo možno se s ní mazliti. Nazývali ji všichni matičkou.

Tvář její v klidu vyjadřovala mládí a klid. Tvář ta vlastně lhala. Zatajovala asi dvacet let života. Bylo třeba hodně zblízka do ní hleděti: a jen dobrý zpytatel v ní postřehl uzounké rýhy,

jdoucí středem skrání kolmo ke kosti čelistní. Tyto rýhy sice nelhaly, ale byly tajným písmem, jehož nedovedl každý přečísti. Tvář člověka je otevřeným archivem duševních dějin. Každý tam může vejíti, ale ne každý rozumí písmu, které zanechala minulost. Podivuje se leckdo měděným sponám kodexů a zlatu iniciál, přečísti však nedovede každý. Většinu lidí zajímá jen stáří knih. Tak i s tváří. Odhadují z ní léta. Toť vše. Odříkává vroucnost duchovního života, trpkosti denních námah, vyrovnaná tichost duše zpokorněle modlitbou a kázní, zakotvené v čistotě a jasu — to bylo správné rozluštění toho, co v tváři sestry představené bylo pravdivého. Ozářena byla očima zelenavě šedýma, zdánlivě daleko od sebe položenýma, z mléčné mlhoviny bílého čepce vystupujícíma: zdálo se, že i ve tmě zářily by ty oči, které byly klidné a mlčenlivé. A tvář tato v klidu byla spíše přísná než něžná, ale v úsměvu se zjasňovala k výrazu dětsky dobrému. Hovořila-li s někým matička, mívala ruce zastrčeny v širokých rukávech hábitu: málokdo z cizích je viděl. Ruce nelhaly jako tvář: modré žíly silně z nich vystupovaly a nesčetné vrásky vzájemně se protínající činily kůži jejich zvadlou a nemladou. Byly to ruce, které mnoho pracovaly, lidské výměty vynášely, hnisavých ran se dotýkaly, i jiných věcí ošklivých, na něž pohleděti jest odporno. Byly to ruce žíravinami vyluhované a sublimáty rozleptané, ruce nořivší se do všech nečistot a přece k sterilnosti čisté, neplodné bakteriemi, ale plodné milosrdenstvím. Byly to ruce zestárlé, zubožené a na pohled nepěkné. V doteku však teplé a měkké:

a takovými je učinila láska, která jimi procházela, a útěcha, která se z nich rodila.

SESTRA BENJAMINA. Neskonale milovala svoji matičku. Byla jakýmsi ženským Ribadenei-rou. Byla by schopna asi jako ten tajemník svatého Ignáce běžeti cestou necestou, hladem a žízni, do dálky nejdelší, aby se mohla přituliti k matičce nebo klečíc obejmouti jí kolena.

Matička se dala jednou zabaliti do mokrých plachet po způsobu Schrothově à la bambino, aby přemohla zlou rýmu a ošklivý chrapot. Svět se trochu převrátil: ne matka dítě, ale dítě matku zavíjelo s něžnou pozorností, a to tělo matičky do ošklivých a studených plachet, studené plachty do teplunké houně, teplunkou houni do měkkunkých peřin, a to vše do rozmarného smíchu mazlivé dušičky. A aby to lépe účinkovalo, bylo uvařeno červené víno. Vypít a potom hezky se potit! Víno bylo silné a při prvním doušku se matička otřásla. Brr! A nechtěla dopít. Benjaminka ji povzbuzovala: — Ještě trochu za sestry, aby byly hodné! Ale hrnek byl ještě zpolovice plný! — Ještě hlt za mě, abych lépe poslouchala! A tak nezbylo než povzpomínati všech známých i neznámých, živých i mrtvých a za jejich hříchy a chyby skutečné i neskutečné se obětovati a vypíti až do dna.

Potom odešla. Matička chtěla býti sama. Najednou se vrátila s pomalostí podezřele slídívou a tichošlápskou, objala nehybný balík skrývající matičku a řekla:

— Vy se teď nemůžete hýbat, pravda. Víte co,

já vám teď něco udělám, co byste mi nikdy nedovolila.

— A co by to bylo? ozval se balík.

— Dám vám hubičku! vykřiklo dítě.

A nebyla jedna, byly tři. Jednu dalo, jednu si vzalo, jednu si vypůjčilo. Jednu ještě chtělo ukrásti, ale balík se hrozivě pohnul a zvolal:

— Žábo!

Benjaminka vypomáhala v bráně. Brzy potom, když ji k tomu ustanovili, našel se lístek čtvermo složený. Bylo na něm psáno: „Úkol vrátné jest velmi důležitý. Nesmí nikoho nepovolaného vpustiti. Neznámých lidí po účelu příchodu a po jméně se řádně zeptati. Vysvětlení a poučení tážajícím se ochotně dáti. Mluviti krátce a jasně, avšak laskavě. Benjaminko! zbytečně nemluv, ke každému buď stejně přívětiva, ať bohatý či nuzný, vznešený či prostý. Chudým a žebrajícím dávej almužnu, s lidmi nezdvořilými a hrubými trpělivě jednej, přišlé dopisy a lístky ihned odevzdej, buď klidná, rozvážná, dobrotivá a ochotná!“

Lístek nosila v kapse, občas si jej předčítala. Avšak ztratila jej! Jazykové zlí potom pravili, že *upustila* ten svůj psaný ideál, aby ti, kteří jej naleznou, se domnívali, že se věrně snaží plniti své povinnosti. Ale nebylo to pravda. Křivdili jí. Neupustila lístku, nýbrž opravdovsky jej *ztratila*.

SESTRA ISABELLA. Dali ji k röntgenu, protože měla již jen půlku plic. Dopadlo to tak po přechoděném zánětu pohrudnice. Potom dostala exsudát. Ten se rozešel, ale zanechal zlé píchání na prsou. Nevydržela již těžké služby na oddělení. Tak přišla k röntgenu. Tam žila ve

věčné tmě, fotografovala zlámané kosti, vařila bismutovou kašičku sladce protivnou a krmila jí pacienty s žaludečními vředy, v komůrce vedle měla zavřené horské sluníčko: křemencovou lampu vydávající zeleně zsinalé světlo. A po příkladu Otce nebeského nechávala svítiti slunce své na spravedlivé i na nespravedlivé, na dobré i na zlé, šťastnější než Faeton z řecké báje, jehož slunce neposlouchalo.

A tak jen slunko měla, nebe nikoliv, ó přátelé! Neboť doktoři kleli někdy přeošklivě a sestře Isabelle se zdálo, že žije na pokraji pekel.

SESTRA INNOCENTA. Sestra Isabella a Innocenta byli protinožci. Isabella měla slunce bez nebe, Innocenta oheň a kotly bez pekla. Sestra Innocenta vařila. Měla všechny podstatné vlastnosti dobré kuchařky: usměvavá, přitloustlá, červená, přejná, veselá a trochu reumatická. Byla vladařkou svého příjemného, horkem a parou páchnoucího království. Pět mladších sester bylo jejími ministry, tři sluhové k topení a těžkým pracím jejími dvořany a deset služek jejím vojskem. Telefonem hrčícím co chvíli měla spojení se sousedními mocnostmi: a těm převelice na tom záleželo, aby jejich diplomatické styky s říší sestry Innocenty byly co nejlepší. Cizí vyslanci přicházeli denně, aby složili poklonu mocné vládkyni a rukama třesoucícma se posvátnou úctou předkládali svoje tabulky prosíce o vývoz dobrých věcí, jež se nevyskytovaly v jejich vlasti. Nebylo snadno vyhověti všem žádostem, zvláště když vyslanci nechtěli jen dobré věci, ale obyčejně i věci *lepší*, a někteří dokonce věci *nejlepší*. A tak by

bylo nemnoho chybělo a říše sestry Innocenty by se byla stala pravým peklem, kdyby odpoledne nebylo trochu pokoje od věčných audiencí a vládkyně nemohla usednouti a tajně si přečísti Příběhy hanáckých strýců, okřáti vůní rodného kraje a od srdce se zasmáti ve svém pekle hrůzy zbaveném.

SESTRA DAVIDKA. Kdo se drží Carducciho, říká, že ženám je zakázáno dělati verše. Proč je to zakázáno, neřekl ani Carducci sám, když psal předmluvu k básním Annie Vivantiové. Ale buď upíral ženám básnické nadání — a to by bylo nezdvorné, nebo se domníval, že žena sama je básní — a to by ovšem bylo více než zdvorné. Sestra Davidka hřešila těžce proti Carducciho básnickému zákoníku. To nutno přiznati, neboť dělala verše. To by konečně nebylo tak zlé. Svatá Tereška také dělala verše a advocatus diaboli jí to neměl za zlé ani trochu. Jen že je třeba také říci, že sestra Davidka skládala verše hanlivé, posměšné, ohyzdné a pomluvačné. Tyto verše se nikde netiskly. Psaly se pouze.

Bylo také známo, že svatý Mikuláš si takové verše objednal, měl je napsané na předlouhém pruhu papíru do válečku svinutého a předčítal je v refektáři. Verše obsahovaly karikatury všech sester, rady, napomenutí, výstrahy a kozel ví, jaké ještě pekelné věci. Autorka se skryla v úloze čerta zuřivě chřestícího řetězy. Konečně byl sveden o verše boj, protože byly podařené, pruh byl roztrhán, neboť každá chtěla míti karikaturu své přítelky a každá chtěla zničiti svou vlastní. A tak se dostalo veršům sestry Davidky osudu hodného

závidění: první vydání bylo ihned rozebráno. Úspěchem tímto nijak nezhrdla. Ostatně, svatému Mikuláši bylo dovoleno říci vše. Byl nejen štědrým dárcem sladkých věcí, ale i živým svědomím komunity. Směl říci, že hovězí by nemusilo býti každý týden osmkrát a že v kapli by se mohly zpívat také nové písničky — a že vůbec to a ono už je ke vzteku. A kdo ji viděl toho večera, s jakou vážností a pečlivostí odváží nemocné k operaci, ducha pekelného by v ní nehledal a básnického také ne.

SESTRA STANISLAVA. Nemocná mezi nemocnými. Slabá pomáhala slabým, chorá chorým, ubohá ubohým. Svými oteklými, pakostnicí zkroucenými prsty, které bolely v chladné vodě, ždímalas studené obklady a ovíjela jimi rozpálená těla nemocných tyfem. Protrpěla nejednu noc nespavostí a nesnesitelnými bolestmi, proti nimž marně užívala salicylových preparátů, vstávala ráno s tělem zchřadlým a neodpočinitým, tváří žlutou a vpadlou, ale se srdcem hořícím ohněm lásky k trpícím. Chtěla býti zdráva. Nemluvívála nikdy o smrti s lehkostí jako jiné sestry. Viděly smrt denně a zříce ji očima víry, pokládaly ji za pouhý přechod. Byla jim vysvobozením z pout hmoty a vstupem do říše světla. Napřed mnoho vykonati a potom zemřítí — tak smýšlela sestra Stanislava. Chtěla žíti pro své nemocné. Byli jejím životem a její láskou. Trpíc sama, byla schopna soucit míti. Vznikla o ní v nemocnici tato pověst: Až zemře sestra Stanislava, postačí, přinesou-li ji mezi nemocné. Zavolá-li některý hlasem chvějícím se bolestí: *sestřičko!* vstane z mrtvých sestra Stanislava.

SESTRA SALOME. — Jste mladá a rozmilá, sestřičko Salome. Sestra Pavla nám nic dobře neudělá. Je pořád nabručená, mrzutá. Ale vy, Salomenko, jste naše milá sestřička, zlatá, jediná, milovaná, drahá! Vy jste naše světlo, radost jediná našeho smutného žití. Když ráno vejdete do sálu strásajíc teploměr, rozjasní se vždycky tváře, a kdo trpěl celou noc, necítí už bolesti. Úsměv váš je sladký jako úsměv anděla a tichý krok váš, tajemný šust vašeho hábitu konejší nudnou naši prázdnotu. Necítíme se již zajatci, jste-li mezi námi, a rány přestávají boleti, když se jich dotknete bílýma svýma rukama. Bude nám smutno po vás, až odtud odejdeme. Přijdeme vás navštívit, dovolíte-li. Jsme vašimi dlužníky navždy, drahá sestřičko Salome!

Tak mluvivali nemocní. Tak mluvil i hlas v nitru sestry Salome. Hleď, jak tě všichni milují!

Byl to strašný hlas pokušení, jenž takto mluvíval. Odporovala mu v slzách a bezradnosti. Ale přemoci ho nedovedla úplně. Utíkala, když ji chválili. Zamlouvala lichotky pacientů říkajíc, že koná jen svou povinnost, že to nic není, co činí, že jiné to lépe dovedou než ona. Čím více se vytáčela, tím více rozdmýchovala pochlebnickou horlivost. Mlčela posléze a bojovala jen vnitřně proti démonu pýchy.

SESTRA MICHAELA. Kdo ji viděl usmívající se a zarůžovělou, netušil, že tato bytost je nakloněna k zlosti: hned jí spletli v kuchyni jídelní raport, hned jí rozbili sklenici na oddělení. Pro takové a podobné hrozné události nezbyvalo než se zlobiti a zlobiti. Málo prospělo zvláštní zpyto-

vání svědomí o hněvu, pramálo byla platna dobrá předsevzetí — na světě se dějí věci, že se člověk musí zlobiti.

O této hlavní chybě sestry Michaely nevěděl nikdo nic. Pokládali ji za usměvavé dobrotisko a říkali o ní, že se ani zlobit neumí.

A tak ani svatý Mikuláš, ani jeho notář v osobě sestry Davidky jí nevytýkali, že se zlobí. Ale zato něco jiného:

1. že je parádnice, anžto při noční službě nechce nositi bačkor černých, ale musí míti zvláštní, jinačí než druzí smrtelníci, pěkně žlutě a šedě kostkované;
2. že jediná ze sester má polštáře s krajkami;
3. stěžuje si, že dostává málo hoblovaček na drhnutí parket a trápí služky, dokud není podlaha jak sklo, div na tom duši nenechají.

To byly věru těžké výtky: i bylo třeba zastati se sestry Michaely a říci utrhačům zlým, že

1. lépe jest paráditi se než býti ve špíně,
2. lépe jest hřešiti nadmírou než nedostatkem,
3. nikdy není tak zle, aby nemohlo býti hůře.

SESTRA ANDĚLA. Nebála se primáře, celý den se smála a štěbetala. Silentium nezachovávala. Napomenutí obracela v žert. Mikuláše dělala. Doktorům se posmívala. To byly její hlavní chyby. Kdykoliv něco vyvedla, měla těžké svědomí. Uctívala svatou Terezii Ježíškovu a uměla dělati rámečky na svaté obrázky. Pestrou pohlednici úhlopříčně rozstříhla na čtyři trojúhelníčky, rohy hedvábnou nití sešila, do obdélníkového okénka tak vzniklého obrázek svaté Terezy slídovou tabulkou ochráněný vložila, rožky batistový-

mi stužkami a krepdešínovými růžičkami vyčalounovala. Měl-li kdo svátek, dostal takový obrázek. Kromě těchto věcíček vyráběla také panenky, miminka, šilháčky, tanečnice a šašky, neméně roztomilé, ale přísně zakázané. Jedna taková moc pěkná panenka byla zabavena jednoho krásného dne a jako corpus delicti stála smutná a samotinká v předsíni matiččina pokoje. Ale sestra Anděla myslila na tu chudinku a slibovala si v duchu, že ji unese, až přijde vhodná chvíle. A přišla. Matička měla svátek. Do předsíně se nahrnuly sestry, přály všecko nejlepší a prosily o další shovívavost, trpělivost a mateřskou lásku. Sestra Anděla si myslila, že to říkání je právě tak dojemné a dlouhé, aby se mohla přitočiti a nepozorovaně vysvoboditi svoji zajatkyni nikterak nerušíc vážnosti slavnostního okamžiku. Šup — a panenka byla pod zástěrou. Běda však, oči lidské jsou slídivé a zlé, krádež byla spatřena a sladká kořist sestře Anděle vyrvána. A z toho plyne naučení, že milosrdenství Milosrdné sestry k tvoru neživému není ctností před Bohem ani před lidmi.

Pro tyto události nebylo dovoleno zastávat se sestry Anděly. Byla nepolepšitelnou uličnicí, beránkem v rouše vlčím, jak sama ironicky říkala. A snad nikdo nevěděl, jak tvrdý boj vede proti své povaze, jak si naříká na svoji nedokonalou lásku a slabou víru: že si připadá jako malé dítě, které bez pomoci nemůže učiniti ani krůčku. A proto bylo třeba povzbuzovati ji, když vzdychajíc se vinila, že se nenapravuje a v duchovním životě nepokračuje. Bylo třeba jí říci: V životě duchovním nic neděje se skokem. Vše se zvolna

vyvíjí jak v přírodě. Hledíme-li na strom, nezdá se nám, že by byl větší než loni. A přece jest větší, ač toho nepozorujeme. A jindy zase: Kdyby někdo měl svazek prutů a rázem chtěl jej přelomiti, sotva by to dokázal. Ale rozváže-li pruty a pokouší se zlomiti každý zvláště, nic těžkého to nebude. Tak i s chybami. Nesmíme se domnívati, že je všecky rázem zlomíme. Ale jednu po druhé zdolati můžeme snadno, vytrváme-li.

SESTRA EMILIANA. Úkolem sestry Emiliany bylo přiváděti lidi na svět. Je to nejnižší druh milosrdenství, protože se nikdo neprosí o to, aby přišel na svět. A tak první věcí človíčka právě narozeného jest křičeti. Skoro výsměchem jest, chválí-li ho sestra Emiliana za ten křik. Křik je síla, schopnost života. Horší je to s těmi, kteří nekřičí. To jsou stoikové, kterým je jedno, jsou-li na světě nebo ne. Je to k zlosti, když se to mrně ani neozve. Vypadá jako za groš kudla a už je plno pýchy. Myslí si: Budu-li živo, dobrá. Umru-li za pět minut, také dobrá. Fatalista, hotový mohamedán! Takového mohamedánka vezme do práce dr. Michalský, strčí ho napřed do studené vody, potom do teplé, učí ho trochu dýchat pomocí všelijakých nepěkných kejklů. Začne-li modrat, marná sláva, pan doktor dá toho pulce sestře Emilianě a ta, majíc nádobku se svěcenou vodou už připravenou, pro jistotu křtí malého pesimistu říkajíc: Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.

Nelhal dr. Michalský, když jí žertem povídal: Vy andělíčkářko! Jindy zase to povídal ve zlosti, když mu totiž nechtěla dáti jednoho nebožtíčka

se zvláštní děrou v páteři, kterého si chtěl do lihu naložiti. A nedala mu ho. Někdy bručival, zvláště když se pulci k životu neměli. Vida však lásku Emilianinu k nim, povídal jí jednou laskavě i drze: — Že máte ty pulce tak ráda, odpouštím vám milostivě ty křty.

SESTRA MAGDALENA. Byla v telefonním ústředí. Spojovala ředitele se správcem, journalního lékaře s kuchyní, röntgenologickou laboratoř s primářem, prádelnu s žehlírnou, prosekturu s kanceláří, oddělení s oddělením. Na externí volání odpovídala tichým, jednotvárným a unaveným hlasem: — Zde nemocnice, domácí ústředí. Vyřizovala rozkazy lékařům, sestřám, topičům a služkám. Byla ohniskem, v němž se protínaly silokřivky denního ruchu, slyšela přání, vzkazy, prosby, pozdravy, otázky, odpovědi, nadávky, hrozby. Slyšela hlasy sladké, drsné, sukovité, nedočkavé, násilné, skromné, nesmělé, rozvážné, pištivé, pokorné, zdvořilé, sebevědomé. Byla hromosvodem všech nehod, nesprávností, netrpělivostí a nedorozumění. Byla mozkiem i svědomím nemocnice. Věděla vše a nevěděla nic. Ne že by si nepamatovala, ale že nepověděla, ač nebylo všecko tajemstvím, co v přístroji slyšela.

To byl její úkol po dvanáct hodin. Odpoledne bývalo klidno, úřady z venku nevolaly. Tu usedla a zapisovala jména pacientů nově přijatých i odešlých, zaznamenávala vzkazy jednotlivých oddělení, poruchy vodovodu, elektrického vedení, spotřebu obvazů, léčiv, éteru, lihu, zápalek, papíru, benzínu, plátna, organtinu, sody, mýdla, sidolu, jak jí to kdo telefonoval, aby to ráno ode-

vzdala ve správné úřadovně. Nic vznešeného nebylo v denní její povinnosti. Málo se hodilo k povolání Milosrdné sestry činiti den co den totéž v samotě a stejnosti. Nebylo tu příležitosti k obětavé hrdinnosti jako na odděleních. Sestra Magdalena byla neosobním, zastřeným hlasem na rozličná místa přenášeným, a úsměvy, jimiž by utěšovati mohla trpící, rozkvétaly neviděny, neopětovány, neplodny.

Těžko jí bylo poslechnouti, když po duchovních cvičeních jí vytrhli z ošetřování a poslali k telefonu. Ale láska přemáhá vše. A stanovy kongregace výslovně přikazovaly, že dokonalosti nemají sestry vyhledávati v neobyčejných věcech, nýbrž v neobyčejné lásce a oddanosti k Bohu, se kterou své obyčejné povinnosti vykonávají.

SESTRA JERONYMA. V Příručce pro operační sestry jest psáno hned v úvodní kapitole nadepsané: Všeobecná pravidla pro operační sestru: Operační sestra má býti předně dobře vycvičena ve všeobecném ošetřování. Musí býti bezpodmínečně spolehlivá a svědomitá. Čistota vlastního těla, obleku a jednoduchost, přívětivost i skromnost, povaha prostá jakéhokoli citlivůstkářství, patří k pěkným vlastnostem, které mají zdobiti každou operační sestru. Na operačním sále se nesmí uvažovati každé slovo a nesluší sestře, odmlouvá-li na operačním sále nebo snad slzami svou citlivost dávat najevo. Nikdy si nemáme mysliti, že všechno umíme, nýbrž máme se vždy dáti poučiti, protože v ošetřování nemocných se nikdy nepřeučíme. Instrumentování vyžaduje trpělivosti a bystrosti. Sestry, které špatně vidí

nebo slyší, nemají se doporučovati do operačního sálu, neboť takové se zručnému instrumentování nikdy nenaučí. Špatná instrumentárka může býti dobrou ošetřovatelkou.

Smysl Všeobecných pravidel je takový: Operační sestra musí býti stále doma, na nohou od rána do večera, od večera do rána. Spáti může, když není náhlých případů. Jsou-li, za pět minut všecko musí býti pohotově. Na příklad, k zánětu nervu akutnímu: 1 skalpel, 2 anatomické pincety, 2 anatomické pincety dlouhé, 2 háčkové pincety dlouhé a krátké, 2 adaptační pincety, 12 rovných peanů, 12 kochrů, 8 mikuličů, 2 ekartery, 1 hák na sval, 1 lopatka, jehelce, jehly, catgut. K resekci žaludku: 40 peanů, 12 kochrů, 7 mikuličů, 2 dlouhé háčkové pincety, 4 krátké háčkové pincety, 4 dlouhé anatomické pincety, 2 krátké anatomické pincety, 2 adaptační pincety, 4 ohnuté peany, 2 svorky na střevo, 2 svorky ohnuté, 1 svorka jemnější, 2 ostré háky čtyřzubé, 2 tupé háky čtyřzubé, 2 háky na sval, 2 dešampy, různé ekartery, 2 lopatky do břicha, 4 jehelce, sondy a jehly, 2 rovné nůžky, 2 zahnuté nůžky, 1 dlouhé nůžky. Vyssavač, fyziologický roztok, šité mullové roušky, potřeby k místnímu znecitlivění.

Prívětivost, skromnost, povaha prostá jakéhokoli citlivůstkářství. To se nařizuje v předpokladu, že chirurgové jsou lidé rozčilení, vybuchující hněvem, když se něco nedaří. Jsou takřka nabiti elektřinou zlosti. Každou chvíli se zablýskne a zahřmí.

Nesmí se tudíž uvažovati každé slovo a citlivost se nesmí dávatí najevo. Operační sál není diva-

delní sál. Slz tam netřeba, jen srdce statečného, oka bystrého, rukou zázračně hbitých, z nichž nikdy nic nevypadne a které vše podávají včas.

Milá sestro Jeronymo, nejdokonalejší tvore lidský, který všecko dovedeš a všecko sneseš, zdali víš, čím vším býti máš? Světicí, umělkyní, čarodějkou, žonglérkou a hromosvodem! Až zestárneš a pozbudeš obratnosti, řeknou ti útlocitně, že dobře nevidíš nebo neslyšíš, a pošlou tě zase na oddělení. Pro útěchu si pak můžeš přečísti v Příručce, že špatná instrumentářka může býti dobrou ošetřovatelkou.

SESTRA MARTA. Zaměstnání této sestry bylo na pohled prosté. Ozve-li se zvonek, stisknouti knoflík: elektromagnet v závoře vrat zabzučí a zámek povolí. Pohled okýnkem skleněných dveří, kdo to jde, otázka, co si přeje, krátké vysvětlení. Těžko někdy vysvětlovati. Přijdou lidé z venkova nevědouce, kdy je čas k návštěvám. Jest jim třeba říci, aby si přečetli modrou tabulku venku. Od 1—3. „Ach, Bože milý, to bych musila čekati přes poledne? To bych ani vlaku nedostihla!“ Myslí si ti dobří lidé, že sestra vrátná z pouhého vrtochu jich nechce vpustiti. Napřed se dělají hloupými, potom se dávají do prošení. A když nic nevyprosí, zlobí se a odcházejí uraženě. Těžko jim to zazlívati.

A tak je sestra Marta jediná sestra, která je nemilosrdná. Nedbá proseb ani hrozeb, nechává lidi státi v dešti a mlze, nechává je státi rozmrzené, zamračené, trpké a nedůtklivé. Nedbá, jsou-li zdaleka či zblízka. Ujede-li jim vlak či ne. Mají-li se kam uchýlit či ne. Mají-li v pře-

depsanou dobu kdy či ne. Hodlají-li se zdržeti u nemocného jen chvílku, takovou malinkou chvíličku, či ne. Věděli-li, kdy jsou dovoleny návštěvy, či ne. Je-li tohle jednání Milosrdné sestry, či ne.

Sestře Martě bývalo upřímně líto všech těch lidiček, ale nemohla jim pomoci. Byla jen tajnou milosrdnou sestrou. O tom by mohl nejlépe vypravovat mlékařův koník: kdykoliv ráno vjel pod návratí, natahoval svou mlsnou hubu až k dveřím vrátnice věda, že sestra Marta má pro něho připraven kus chleba pod svou bílou zástěrou.

OPATRŇÍ JAKO HADOVÉ

I

TŘI SCÉNY.

SCÉNA PRVNÍ, čili idyla neškodná. Osoby: Dr. Borecký, sestra Jeronyma, sestra Veronika, sestra představená, pacient. Boule za uchem se operuje takto:

Dr. Borecký: Tak, jen si lehněte, za půl hodiny bude věc odbyta.

Pacient: Prosím, nebylo by dobře, kdyby mi někdo držel hlavu, abych se nepohnul, až mne budete řezati?

Dr. Borecký: Nedělejte si starostí, já vám řeknu, kdy to začne bolet.

Pacient leží na břichu a šilhá po skleněné skříní na nástroje. Pohyby lékařovy se odrážejí ve skle jako v zrcadle.

Dr. Borecký: Teď vám dávám bílou hadru na záda. To nebolí, pravda?

Pacient: Prosím, ne.

Dr. Borecký: Tak vidíte, my nejsme tak zlí lidé, my se jen tak děláme. — Všechno je to tupé. Měli jsme tu jednu ostrou kudlu, sestro, kam jste ji zašantročila?

Sestra Jeronyma: Jsou zde všechny.

Dr. Borecký: Teď nevím, která je ta ostrá. Tak,

teď vás říznu. Sestro, dávejte pozor, zase to děláte špatně. Lidi, mám s vámi mluvit čínsky? Vysušte, prosím vás, tu krev. Všecko aby vám po každé říkal od začátku. Vy jste jako ten chlap, co zde byl ráno. Povídám mu: Vdechněte! Chlap vdechne, vydechnout mu nenapadá. Povídám mu: Člověče, vydechněte laskavě, já myslím, když se vdechne, musí se také vydechnout. Jářku, nebyl jste za Rakouska obrstem? Nebyl, on na to. Já jsem myslil, povídám já. Měli jsme takového obrsta pitomce. V Krakově dostal rozkaz, aby nacvičil s vojáky nástup do vagonů. Všecko vyrukovalo na nádraží. Rozkaz byl: Einwagonieren! Vojáci našli do vagonů. Obrst chodil okolo vlaku. Hodina, dvě hodiny, nic. Oficírům to bylo hloupé, šli k obrstovi a ptali se uctivě, co bude dál. Co bude dál? zařval na ně, musí se čekat, až Regimentskommando poručí: Auswagonieren! Proto jsem si myslil, povídám tomu chlapovi, že jste byl za Rakouska obrstem. Vy jste, sestro, zrovna jak ten chlap ráno, všecko se vám musí předříkávat. Prosím vás, jděte pryč, zase to děláte špatně. Měli jsme už dávno být hotovi a máme teprve dva stehy. Takhle to bude trvati do večera!

Pacient vzdychá.

Dr. Borecký: Vy jste si myslil, že to bude za půl hodiny hotovo, vidíte? Vždyť jsem vám povídal, že to není jen tak lehká věc. Sestro, prosím vás, jděte už pryč, aspoň mi tu nebudete překážet!

Sestra Veronika odejde.

Dr. Borecký: Přidržujte správně ty háčky, sestro Jeronimo, sice vás také pošlu pryč.

Sestra Jeronyma se usmívá.

Dr. Borecký: Vy byste se nehněvala, pravda?

Sestra Jeronyma: Já se nehněvám, i když tu musím být.

Dr. Borecký: To vypadá, jako byste mi nepřímo vyznávala lásku. Já to náramně rád poslouchám, když mi někdo vyznává lásku. Vy také, sestro Jeronymo, jen se přiznejte!

Sestra Jeronyma: Mně nikdo nic nevyznává.

Dr. Borecký: Vy nechcete, pravda? Jen si nechte, je to velmi zdravé. Kolik je hodin?

Sestra Jeronyma: Půl páté.

Dr. Borecký: Vždyť jsem povídal, že do večera nebudeme hotovi. S tím vaším mluvením se to jen všecko zdržuje.

Vejde sestra představená.

Dr. Borecký: Tak se podívejte, sestra Veronika si odejde a nás tu nechá samotny.

Sestra představená: Vždyť říkala, že jste ji poslal pryč!

Dr. Borecký: Nějaká výmluva se vždycky najde.

★

SCÉNA DRUHÁ, čili pastva pro naturalisty.
Osoby: Dr. Bürger, sestra Jeronyma, sestra Veronika, dr. Navrátil. Slepé střevo se operuje takto:

Dr. Bürger: Kde je revers?

Sestra Jeronyma: Zde, prosím, pane primáři.

Dr. Bürger: Proč je to razítko tak nejasně otisknuto?

Sestra Jeronyma: Prosím, nevím.

Dr. Bürger: Kdo to má vědět, prosím? Jak mi můžete předložit takovou mazanici? Dávejte narkosu! Dejte to světlo blíž! Dostala ta pacientka morfiovou injekci?

Sestra Veronika: Ne, prosím.

Dr. Bürger: Proč jste jí ji nedala, huso hloupá?

Sestra Veronika: Prosím, nikdo nic neříkal, nebyla jsem jista . . .

Dr. Bürger: Tohle je příprava k operaci? Lette pro stříkačku!

Za chvíli se vrací sestra Veronika s injekcí, sotva dechu popadajíc.

Dr. Bürger: Nestůjte tu jako sloup, doktore, mám před vámi padnout na kolena a prosit, abyste milostivě ráčil dáti tu injekci? Toto se jmenuje nemocnice? Každý stojí jako loutka, dokud se nezatáhne za drátek, nehne se. Prosím vás, doktore, jste vy smola, raději kdybyste se tu nepletl. Začněme!

První řezy.

Dr. Bürger: Podívejte se, jak je sádelná ta ženská, ta má střeva někde v souterrainu.

Dr. Bürger: Navrátil zakašle.

Dr. Bürger se zalekne svých slov, napadá mu, není-li někdo cizí v předsíni.

— Zavřete ty dveře, jak se patří, či mám si jít zavřít sám?

Další řezy.

— Jste slepá? Ty zakřivené nůžky potřebuji, jste vy kus mrtvoly. To jste vy? To jsem si myslil. Který čert vás sem poslal? Kde je sestra Dolorosa?

Sestra Jeronyma: Prosím, ona nemůže přijít.

Dr. Bürger k představené: Já nevím, ty sestry jsou tak neinteligentní!

Chvíle ticha. Vír v duši. Mlč, praví cosi. Procmluv, říká jiný hlas.

A držíc operovanou za ruku a oči majíc sklopeny praví představená tiše, ale zřetelně:

— Co jest intelligence, pane primáři?

Je to otázka téměř pilátovská. Dr. Bürger dělá, jako by neslyšel.

Dr. Navrátil se samočinně ušklíbne, aniž by kdo zatáhl za drátek.

★

SCÉNA TŘETÍ, čili hovory olympské.

Osoby: Dr. Navrátil, dr. Borecký, dr. Michalský.

Dějiště: předsíň operačního sálu, která slouží k tomu, aby se tam kouřilo a nadávalo a aby tam dr. Navrátil žvanil.

Téma hovoru: Vybrané kapitoly z dějin slušnosti pro primáře dra Bürgera.

Dr. Navrátil má slovo:

— Dnes jsem přemýšlel opět, jak by bylo možno upravit slovník dra Bürgera podle pravidel slušnosti. Na příklad, místo: Dre Borecký, vy jste nemotora, by mohl Bürger říkati: Dre Borecký, zdá se mi, že vaše obratnost je úchylná. Nebo místo: Dre Michalský, táhněte odtud, bylo by asi správněji říkati: Dre Michalský, vaše přítomnost by se lépe vyjíkala mimo operační síň. A místo: Dre Navrátil, vy jste hňup, se navrhne, aby říkal: Dre Navrátil, vaše intelligence je poněkud podprůměrná. Pánové, je vážná naděje, že tímto způsobem budou páni doktoři zcela uspokojeni, neboť žádnému se nestane zvláštní křivda a panu primáři to neuškodí, poněvadž se z něho stane člověk. Máme totiž od jisté doby ušlechtilou snahu zčlověčiti ho. Je to sice nevděčná snaha, neboť je známo, že některá zvířata se úporně brání proti

svým zlidšťovatelům. Za tím účelem se bude brzy konati světový sjezd zlidšťovatelů zvíře, na kterém se bude hlavně projednávati otázka, co je větším nesmyslem, říci: člověk je zdokonalené zvíře, nebo říci: zvíře je zdegenerovaný člověk. Na základě nezdařených pokusů některých zlidšťovatelů se dá očekávati, že sjezd se přikloní k názoru, že pokládati zvíře za zdegenerovaného člověka není žádný zvláštní nesmysl, což potvrdil také italský učenec Lombroso, kterému se nezdařilo umístiti na lebce člověka smysl pro nesmysl. Jak vidíte, pánové, věda budoucnosti se značně liší od vědy dnešní. Dnešní věda se odvolává na pokusy zdařené, kdežto věda budoucnosti se bude zakládati na pokusech nezdařených. Pokus nezdařený byl totiž neprávem pomíjen a dávána přednost pokusům zdařeným. Zapomínalo se totiž, že i pokus nezdařený je pravým pokusem, poněvadž se někdo o něco pokoušel, a ono se mu to nepodařilo. Kdežto pokus zdařený vlastně pokusem není, poněvadž se podařil na základě jiných pokusů nezdařených, o kterých se nemluví. Avšak i kdyby se podařilo zlidštití nějaké zvíře a i kdyby toto zvíře zlidštěné, nápadně se člověku podobající a slušnou řečí lidskou mluvící bylo předvedeno sjezdu, není vyloučeno, že by se sjezd přiklonil k názoru, že toto zlidštěné zvíře je vlastně zdegenerovaný nadčlověk, a tím by se ukázalo, že i tento jediný zdařený pokus je vlastně pokusem nezdařeným. Jest naděje, že to bude pravý triumf nové vědy, takže je možno, že předseda sjezdu povstane se vši vážností, řádně se vysmrká a slavnostně prohlásí: Ignoramus et ignorabimus!

Pánové, vý se tomu smějete, ale zapomínáte asi, že někteří moderní učenci se často tváří, jako by věděli všecko. Jen někteří mají rozum a tváří se, jako by nevěděli nic. Je to částečně věcí vkusu, jak se kdo chce tvářiti. V tom smyslu Sokrates a Du Bois Reymond byli zcela slušnými lidmi, poněvadž se nedělali chytřejšími, než byli.

— A prosím vás, jak se mají podle vašeho receptu tvářit lidé, kteří nevědí naprosto nic? ptá se dr. Borecký.

— Zajímá-li vás osud takových lidí, přemýšlejte sám, jak by se měli tvářiti. Tolik vám jen mohu říci, že, budou-li se jen přibližně tvářit jako vy, jest možno doufati, že se stanete Sokratem, a že lidé, kteří nevědí naprosto nic, vám postaví na Náměstí svobody pomník s nápisem: Mezi slepými jednooký králem.

— Bylo ti to potřeba? praví dru Boreckému dr. Michalský. Vždycky ti říkám: Kdo se mnoho ptá, mnoho se dozví. Když žvaní, nech ho žvanit, sice ho uvedeš na nové pole. Čekej, až se vyčerpá.

— Pánové, není vám asi známo, že se mohu sám uvést na kterékoliv pole chci, aniž bych při tom žvanil. Není vám asi také zcela jasný pojem žvanění. Je jisto, že žvanění je určitý druh mluvení. Někteří lidé mluví, jen když je toho třeba. Ale to je právě otázka, kdy je třeba mluvit a kdy ne. Touto otázkou se já nikdy nezabývám.

— Zkrátka, je to tak, jako s jinými potřebami lidskými, přerušuje ho dr. Borecký, nemoha mu odpustiti pomník na Náměstí svobody. Normální člověk má určitou potřebu, když je potřeba, jiný

mluví bez potřeby. To je abnormální. Na vojně jsme tomu říkali *mauldiarrhoe*.

— Nemohu se ubrániti podivu, jak určitě, třebaš ne zcela původně jste vyjádřil pojem žvanění: musím vyznati, že jste v té chvíli vypadal jako člověk, jenž ví naprosto všecko. Ale zapomněl jste asi, že opakem takové *mauldiarrhoe* může být myšlenková obstipace, kterou i někteří lékaři trpí zcela bez potřeby, ač jsou jinak *téměř* normální.

2

Nezávislý deník ze dne 14/4 1922.

Poměry v brodské nemocnici. Již delší dobu se zabývá veřejnost naše neudržitelnými poměry ve zdejší nemocnici. Kdežto všecky jiné instituce obecnému blahu sloužící se již přizpůsobily demokratickým řádům, duchu svobody a rovnosti všeho občanstva, zdá se, že v řízení brodské nemocnice se ve směru naznačeném nezměnilo dosud pranic. Trpělivost občanstva jest již vyčerpána. Očekáváme, že nové zastupitelstvo městské sestávající ze stran protireakčně orientovaných bude věnovati náležitou pozornost ústavu vydržovanému z peněz poplatnictva a postará se o nápravu. Nelze zajisté smlčeti, že ve všech sálech nemocničních jsou dosud zavěšeny kříže, odznaky to určité konfese, které jsou násilím na svědomí oné části občanstva, která přísluší k jiným konfesím nebo je bez vyznání vůbec. Divíme se, jak se může něco podobného vyskytnouti ještě ve čtvrtém roce našeho národního osvobození, když se obecně uznává, že náš národ bude teprve tehdy

plně svoboden, až odvrhne pouta nenáviděného a nám vždy nepřátelského Říma, stejně jako odvrhl pouta cizácké Vídně. Rovněž zůstává nepochopitelným občanstvu, proč nebyly ze služeb nemocničních propuštěny jeptišky, jejichž působení ve veřejném a z peněz veškerého občanstva placeném ústavu rozhodně odporuje zásadám pravé demokracie a svobody. Není-liž násilím na svědomí oněch pacientů, kteří nejsou členy církve katolické, jsou-li nuceni dáti se ošetřovati katolickými řeholnicemi? Dnes jsou již poměry takové, že máme dostatek řádně kvalifikovaných a odborně vzdělaných sil světských, které zůstávají bez místa, poněvadž přední nemocnice jsou dosud obsazeny řeholnicemi. Sociální reformy je třeba uskutečniti také na tomto poli, dosud zanedbávaném. Máme bezpečné zprávy z míst, kde řeholní ošetřovatelky byly již nahrazeny světskými, že žádná reforma veřejných institucí není tak žádoucí, jako právě tato. Čas, který řeholnice věnují svému modlení, je náležitě využít u světských sil k vlastním úkolům, takže výkonnost jejich je nepoměrně větší nežli výkonnost řeholnic, jimž je modlení věcí hlavní a ošetřování nemocných věcí vedlejší. Je třeba uvést na tomto místě také stížnosti jistých pacientů, kteří za svého pobytu v nemocnici byli rušeni zvuky harmonia a zpěvem řeholnic v časných hodinách ranních, kdy nemocný potřebuje nejvíce klidu po bezesné noci. Je-li nemocnice ústavem humánním, jak se může něco podobného díti? Také se šíří podivné pověsti o hospodářském vedení nemocnice, které je zčásti svěřeno týmž řeholnicím, a to z důvodů rovněž

nepochopitelných. Domníváme se, že je v tom zbytek důvěřivosti a shovívavosti, se kterou se činnost jeptišek posuzovala dříve, a také snad zaostalosti některých vedoucích lékařů, kteří v těchto věcech nejsou přístupni novodobým proudům reformním. Doufáme, že toto krátké upozornění postačí odpovědným činitelům, a apelujeme na novou správu města, aby věnovala zvýšenou pozornost těmto věcem, sice jinak by se občanstvo musilo domáhati žádoucí nápravy cestou jinou.

Nezávislý deník ze dne 25/4 1922.

Konečně. S potěšením konstatujeme, že naše upozornění ze dne 14. t. m. nezůstalo bez výsledku. Je to nesporně dobrým svědectvím pro nový režim na naší radnici, že si všímá oprávněných a odůvodněných stesků veřejnosti. Je-li politika opravdu péče o veřejné blaho, je třeba, aby i protivníci se s uznáním vyslovili o straně, již slouží náš list, a dali jí vysvědčení, že sleduje reelní cíle, neleká se překážek a dovede se nebojácně obořiti na hradby zastaralých obyčejů a škodlivých předsudků. Jak se právě dovídáme, staly se poměry v brodské nemocnici předmětem diskuse v poslední schůzi městského zastupitelstva a po vášnivé debatě mezi zástupci strany nezávislých a zastánci směru reakčního bylo usneseno podrobiti správu nemocnice a poměry tam vládnoucí bedlivému doзору a učiniti tak první krok na poli žádoucích reforem. Neméně rušná rozprava se rozvinula, když bylo jednáno o způsobu, jakým tento dozor by se měl vykonávati a náprava

započata. O věci bylo nakonec hlasováno a většinou byl přijat návrh strany nezávislých, aby k zamýšlenému účelu byl jmenován zvláštní komisař, který by se mohl věci té plnou měrou věnovati. Funkci komisaře takového si ovšem nepředstavuje strana nezávislých jako pouhé přihlížení, jehož výsledky by byly městskému zastupitelstvu postupně sdělovány. To by byl způsob příliš zdlouhavý pro věc tak důležitou a neodkladnou. Bylo tudíž v téže schůzi zevrubně jednáno o kompetenci nového komisaře a stranou nezávislých bylo navrženo, aby mu byla svěřena plná moc v rozsahu co nejširším. Poněvadž však v té věci nebylo docíleno jednoty pro houževnatý odpor stran reakčních, jak se také jinak nedalo čekat, byla konečně sjednána dohoda v tom smyslu, aby plná moc komisaře zůstala zatím omezena na reformy menšího rázu, které by nebyly v rozporu se smlouvami, které městská rada kdysi uzavřela s kongregací sester a s lékaři. O osobě nového komisaře nebylo zatím nic určitého usneseno. Otázka ta ponechána do příští schůze městského zastupitelstva. Strana nezávislých, která v těchto věcech vede iniciativu a tudíž předem bere také odpovědnost za změny, které mají nastati, činí si nárok určiti vhodnou osobu. Proto si v této osobní otázce vyhradila jistý odklad, aby na základě interního jednání označila městskému zastupitelstvu osobnost, kterou pokládá za způsobilou k úkolu, jež vzala za svůj. Nehodláme čtenářstvu tajiti, kdo jest pokládán za nejschopnějšího kandidáta nové funkce. Je to muž nad jiné obezřelý a osvědčený,

předák strany nezávislých a úřadující místostarosta, pan odborný učitel Duran.

★

Po několika málo dnech představil se náměstek starosty řediteli nemocnice jako nově jmenovaný městský komisař pro hospodářské a správní záležitosti ústavu.

Dr. Bürger už ho vlastně čekal. Měl dosud na stole čísla Nezávislého deníku, která mu byla zdarma poslána a v nichž články o nemocnici byly červeně orámovány rukou neznámého odesílatele. S těmito výtisky ho bylo několikrát viděti na dvoře, jak přechází mávaje prudce rukama a děláje neobyčejně dlouhé kroky. Dával články čísti lékařům a chtěl slyšeti, co tomu říkají. A tak muž, který se vždy podobal přetopenému kotli, který svým křikem naplňoval celý dům, hrubý v chování, skrývající pod tvrdou slupkou srdce dobré jako chléb, veliký ras lidský, jenž říkal každému totéž, co si myslil, a tak se stával nesnesitelný těm, kteří by byli za vkusnější pokládali, aby si myslil něco jiného než říkal, muž, jehož chybou byla hrubost a ctností upřímnost, cítil dobře, co se skrývá za články Nezávislého deníku: snaha učiniti ho nemožným, přinutiti, aby si podal žádost do výslužby, zhnusiti mu život nečestným a zákeřným bojem. Věděl také, že pouhá příslušnost k straně neodvislých činí určité lidi způsobilými ke všem hodnostem a úřadům. A že takoví lidé jsou již připraveni za kulisami.

Přijal tedy komisaře a podle svého způsobu mu

řekl přesně totéž, co si myslel. Komisař zašermoval plnou mocí městské rady a dal si vykliditi jednu místnost, kde by mohl úřadovati.

Přicházel potom denně, dal si předkládati účty, prohlížel prádelny, sklepy, kuchyně, hádal se s technickým správcem, propouštěl a přijímal nové zřízence. Čekal, že dr. Bürger se bude ohražovati, ale ten dělal, jako by již o jeho jsoucnosti nevěděl.

Jednou z hlavních reforem, které komisař vykonal hned na počátku svojí působnosti, bylo odklizení křížů ze všech místností nemocnice. Vykonal to dva sluhové za osobního dohledu komisařova. Kříže byly zatímně uloženy na půdě a v inventáři škrtnuty s poznámkou: Pro zchátralost a nepotřebnost vyřazeny.

Nezávislý deník ze dne 21/5 1922.

Těžké úkoly. Jak známo našemu čtenářstvu, svěřen byl dozor nad nemocnicí zdejší zvláštnímu komisaři s plnou mocí v osobě náměstka starosty a předsedy strany nezávislých, pana odborného učitele Durana. Před časem jsme na tomto místě vyslovili požadavek, aby z místností nemocničních zmizely veškeré konfesijní odznaky jakožto přežitky, odporující názorům mladé naší demokracie. S hlediska rovnosti občanské nelze připustiti, aby trvala jakákoliv privilegia určité církve a aby veřejné místnosti byly opatřeny odznaky některé konfese. Ve smyslu rovnosti občanské mohly by zajisté žádati i jiné, nepriviligované konfese, aby i jejich odznaky byly vyvěšeny v těchže místnostech. Z těch důvodů jsme vyslovili přání, aby odznaky tyto vůbec zmizely. Znajíce však zastaralé předsudky jisté části občanstva, nebyli

jsme prosti obav, že tento demokratický čin se nestane bez nesnází a že je k němu potřebí jisté odvahy. S potěšením konstatujeme, že pan komisař Duran se zhostil svého úkolu způsobem, který mu zjednává obdiv a úctu všeho demokraticky smýšlejícího občanstva. Energie, kterou osvědčil v tomto případě, budí naději, že provede i další, v tomto listě již dříve vytčené reformy.

NOVINÁŘSKÁ ROZMLUVA

Redaktor: Jak vám známo, pane komisaři, sleduje naše veřejnost s uspokojením, kterak vaší zásluhou postupuje modernisace nemocniční správy. Směl bych se tázati, jaké jsou vaše další plány?

Komisař: Věc nemůže postupovati tak rychle, jak by si někdo přál. Pokroková veřejnost je nedočkavá, to chápu, ale není si vědoma, jaké překážky mi stojí v cestě. Otázka modernisace není jen politická, nýbrž i právní a hospodářská. Nalezla se smlouva, kterou kdysi učinilo město s kongregací Milosrdných sester. A v té smlouvě je odstavec, jímž se město zavazuje vyplatiti sestrám odbytné, pakli by je propustilo ze služeb své nemocnice. Odbytné má býti stanoveno podle počtu sester a podle počtu let v nemocniční službě prožitých. Vypočítal jsem, že by to nyní činilo sumu nemalou. Obávám se, že město beztak již zadlužené by takového mimořádného vydání nesneslo.

Redaktor: Lze doufati, že se nalezne jiná cesta k řešení otázky?

Komisař: O tom přemýšlím. Ale to je důvěrné,

snad mi rozumíte. Tedy pouze pro vaši osobní informaci! Zbývá po mém názoru jen toto řešení: zařídit věc tak, aby jeptišky samy daly výpověď. V tom případě by totiž neměly nároku na odbytí.

Redaktor: Račte si být jist, že se to zdaří v dohledné době?

Komisař: Hned to nepůjde. Musím jim napřed šlapati na paty.

Redaktor: Nebudou hledati opory v reakčních živlech?

Komisař: Pro ten případ si připravím obranu. Budu se stejnou přísností postupovati také proti jiným zaměstnancům ústavu, od lékaře až po topiče, ovšem jen na oko. Budu-li viněn ze zneužitosti proti jeptiškám, poukáži, že můj postup je rigorosní na všechny strany. Zatím si nepřěji, aby co z toho přišlo do veřejnosti.

Redaktor: Podle přání. Snad něco všeobecného bych mohl naznačiti pro upokojení nedočkavců?

Komisař: To můžete.

Redaktor: Zdůrazním, že pravý muž je na pravém místě.

Komisař: Idea jest mi nade vše, jako vždy.

3

Telefon: Pan komisař přijde kontrolovat sklad materiálií. Sestra, která to má na starosti, ať ho očekává ve tři čtvrti na devět.

Hodiny: Tři čtvrti na devět.

Do chirurgického oddělení č. 5 vchází pan komisař Duran, provázen nemocničním sluhou.

— Která sestra má na starosti sklad materiálií?

Sestra Filomena:

— Prosím, sestra Dagmar.

— Telefonoval jsem, aby mne očekávala. Bylo jí to vyřízeno?

— Asi že ne, poněvadž je po noční službě a šla si lehnout. Nemohla by snad jiná sestra ji zastoupit?

— Nikoliv, je nutno, aby přítomna byla ta sestra, již to bylo svěřeno. Jděte hned pro ni!

— Prosím, ona je velmi unavena.

— Neodmlouvejte a jděte pro ni!

Sestra Filomena jde do cely. Dvě minuty. Vrací se.

— Kde ji máte?

— Prosím, řekla, že přijde hned, je-li to nutné.

— Je-li to nutné? Ona bude rozhodovat, co je nutné? Nařídil jsem to a dost.

Tři minuty.

— Kdypak se uráčí přijít?

— Prosím, ona se obléká.

— To oblékání bude trvat půl hodiny, já zatím ztratím trpělivost, odejdu a ctihodná sestra zůstane pěkně ležet, že ano?

Sluhovi:

— Wintře, jděte pro ni a stáhněte ji s postele!

Winter se nehýbe. Zdá se mu, že to není rozkaz, nýbrž pouhý výlev zlosti.

Komisař k němu přiskočí zarudlý v tváři:

— Co jsem vám poručil, pacholku?

— Do cel sester nemám přístupu, pane komisaři.

— Kdo řekl, že tam nemáte přístupu?

— Sestra představená.

Komisař se rozesměje vzteklým a jízlivým smíchem:

— Sestra představená tady poroučí a já poslouchám, že ano?

Strčí do Wintra a letí do cely. Prudce otevře dveře a nechává je dokořán. Nalezne sestru Dagmar polooblečenou. Koulí očima a zatíná pěsti. Sestra v leknutí uhne, zavadí o noční stolek. Stolek se převrhne, skleněná plotna padne komisaři na nohu. Zařve bolestí jak raněný tygr. Kopne do otevřených dvířek stolku. Třísky lítají. Sestra Dagmar se choulí v koutě, zakrývají tvář rukama. Uděšena nevidí a neslyší. V boku náhle pocituje bolest. Něco na ni padlo. Ne, někdo ji kopl. Dveře práskly. Cela se otřásla. Potom ticho a mdloba.

V Talmudu stojí psáno: Nebij ženy ani květem.

4

Tři dny stonala sestra Dagmar. Co se jí vlastně stalo, nevěděl nikdo. Jen sestře představené, která ji ošetřovala, se svěřila. A ta jí přikázala hned, aby se o zranění nikomu nezmiňovala.

Jednou večer, když už se zotavila, pozvala ji sestra představená k sobě. Hned si pomyslíla: Bude chtít, abych šla odprosit. Nebudu se odprošovat, i kdyby mě zabili. Nic zlého jsem nečinila.

Vešla do bílého pokojíku představené a na vyzvání se posadila.

— Co se stalo, nesmí se již opakovati, řekla představená neurčitě poněkud.

Sestra Dagmar sklopila oči a vzdychla.

— Musím vám říci: není to po prvé, že se takto jedná se sestrami.

Sestře Dagmaře zasvitlo v očích. Čekala obvyklé napomínání k trpělivosti a snášení křivd. Ale nic takového.

— Je potřeba, abychom se bránily. Přemýšlela jsem, jak. Dosud se podobné případy vyřizovaly tím, že se sestry vyměnily. Mohla bych vás poslati do mateřince, kdybyste si to přála. Ale i to by bylo spojeno s těžkostmi a nic by se tím nenapravilo. Mám však jiný úmysl. Chci vás požádati, abyste mi pomohla uskutečnit, co zamýšlím.

— Jsem zcela ochotna. Co byste si přála, abych učinila?

Představená se zamlčela, jak by ještě naposled něco rozvažovala, a potom řekla odhodlaně a jistě:

— Vy uprchnete!

Sestra Dagmar se podivila.

— Nepřikazuji vám toho, ponechávám to prostě vaší dobré vůli. Máme býti prostni jako holubice, ale opatrní jako hadové. Tak to řekl Spasitel. Nebude nesprávně, budeme-li se tím řídit. Plán je takový: Já o vašem útěku nevím. Zítra odpoledne přijdete ke mně a budete mne žádati, abych vám dovolila odjetí do mateřince. Já vám dovolení nedám a peněz na cestu také ne. Tím budu kryta a budu moci říci, že jsem o ničem nevěděla. Večer napíšete dva listy, jeden panu komisaři a jeden mně. Jemu napíšete, že takové krutosti snášeti nedovedete a proto odjíždíte. Totéž slovy poněkud jinými napíšete mně. Sestru vrátanou požádáte, aby váš dopis položila panu komisaři na psací stůl v jeho kanceláři. Dopis určený mně položíte

v jídelně na moje místo pod ubrus, abych jej tam ráno našla. Od některého úředníka nebo lékaře či od kohokoli si vypůjčíte peníze na cestu. Nočním rychlíkem odjedete do mateřince. Velebné matce odevzdáte psaní, které vám dám, a nebude třeba, abyste něco vysvětlovala. Doufám, že jste mi rozuměla. Jste ochotna učiniti, jak jsem vám pověděla?

— Ano.

— Těším se, že nám to prospěje, zatím vám děkuji.

Do rána byla sestra Dagmar pryč, zachovavši smysl svého jména, jež značí Jitřenka. Zmizela, když se rozbřeskl den.

V kanceláři ležel dopis. Sestra Marta ještě uklízela, když komisař přišel. Spatřil dopis, roztrhl rychle obálku, přečetl, zmačkal oboje a strčil do kapsy neříkaje půl slova.

Sestry oznamovaly ráno představené, že sestra Dagmar není k nalezení.

— Jak je to možné? zadržela se.

Zachvěla se trochu bázní. Věděla, že musí nyní hráti na nevinnou a nevědoucí, a nevěděla, dovede-li to. Nebyla také bez pochybností: je-li účelno takto jednati, není-li přetvářkou tajiti pravdu, pakli to přetvářkou jest, je-li správně činiti zlé, aby povstalo dobré. Výčitky a nejistota přicházejí vždy až po činu.

Nebylo správnější trpěti? Nenapsal svatý Pavel, že, kdo s Kristem trpí, s ním bude se i radovati? Prchal Pán před křížem svým? Když přicházel do Jerusalema před svým umučením, zdali nevěděl, co se stane? Neřekl-li tehdy učedníkům

svým: Hle, vstupujeme do Jerusalema, a dokoná se tam všechno, co psáno jest skrze proroky o Synu člověka: bude totiž vydán pohanům, a budou se mu posmívati a ho bičovati a na něj plivati, a když jej zbičují, zabijí ho? Nekázal-li svým věrným, aby neodpírali zlému?

Odešla do kaple, aby zkoumala své svědomí a hledala klidu. Nové hlasy jí zazněly v duši: Jsi odpovědna za duše sester. Vstoupily do řehole, aby spasily sebe i jiné. Věděly, co je čeká, když byly přijaty? Tušily ovšem, že berou na sebe těžké povinnosti. Věděly, že ruce jejich se budou třísнити krví a hnisem, věděly, že budou chorým sloužiti dnem i nocí, věděly, že jim bude jíti, kamkoliv budou poslány. Věděly však a mohly věděti, že budou týrány? Že kdosi k nim bude bezohledný a krutý? Že bude přepínati jejich trpělivost a spoléhati se, že jsou vedeny k tomu, by trpěly zlé bez odporu? Je lidsky možno, aby byly spokojeny, zachází-li se s nimi takto? Je myslitelno, aby člověk roztrpčený radostně sloužil Bohu? Nejsou-liž jisté meze, za nimiž selhává jakékoliv dobré odhodlání? Nepraskne-li struna, je-li přepiata?

Upřela oči k svatostánku a snažila se vybaviti v mysli obraz Spasitele. Činívala tak často, byla-li v pochybnostech. Někdy se zjevil duchovému zraku jejímu Kristus s tváří zpopelavělou a očima zavřenýma — to znamenalo ne. Jindy ho viděla bledého, ale s pohledem jasným, bolesti zbaveným — to znamenalo ano.

I nyní ho tak spatřila a zdálo se jí, že otevírá ústa a praví:

I já jsem klesl pod křížem svým.

Zvolna vyšla z kaple a sestoupila do jídelny, k snídani. Pod ubrusem na stole byl dopis sestry Dagmary. Měl býti zbraní, kdyby upadla v podezření, že sestra Dagmar opustila nemocnici s jejím vědomím.

Rozhodla se, že sama oznámí komisaři, co se stalo. Zatím přišel Ribadeneira a šeptal s tváří tajemnou, že komisař již přečetl dopis, který mu byl položen na stůl.

— Co říkal, tázala se představená, nerozčilil se, nezačal nadávat?

— Strčil prý dopis do kapsy a chodil po kanceláři.

Představená vytušila, že se cítí vinným, neboť jinak by již láteřil a zuřil. Vstala a šla k němu do kanceláře.

— Pane komisaři, jdu vám oznámiti, že sestra Dagmar není v nemocnici.

— Tak kde je?

Snažil se to vysloviti s obvyklou příkrostití, ale hlas mu jaksi selhal.

— Nevím. Nechala mi tu dopis. Píše, že odjíždí na svoji odpovědnost, poněvadž jsem jí včera nedovolila odjeti, když mne žádala.

— A kam odjela?

Nepokoušel se již dáti svému hlasu dřívější tvrdost a nezastíral své stísněnosti. Viděl, že by toho nedovedl. V jádře to nebyl člověk zlý. Neuměl prostě užívatí své moci. Neuměl se vmysliti a vcítiti v postavení jiných. Byl to člověk, který všecky síly svého ducha zmařil ctižádostným úsilím, ale násilné a nezkrocené svojí přirozenosti

ukázniti neuměl. Míval i občas záchvaty šlechtnosti a zahrnoval pozorností a laskavostí osoby, o nichž věděl, že jim ublížil. Netušil, že taková nestejnost je nejhorší chybou, jaké se může dopouštět představený. Nevěděl, že jeho projevy přízně jsou chápány jako výsledek jeho nezákladnosti a náladovosti a že jitrí, místo aby hojily. Nebyl zcela bez citu a tolik svědomí měl, že v duchu uznával svoji chybu. Byl však z lidí, kteří litují svých zlých činů, až začnou cítiti jejich následky. Sklícila ho obava, aby uprchlá sestra v návalu žalosti něco nevyvedla, po případě neodešla k příbuzným, kteří by ji přiměli, aby na něho podala trestní oznámení. Obavy této však zatím neprojevil.

— Nepíše, kam jede, odpověděla představená.

Měla již připraveno každé svoje slovo. Neřekla: *nevím*, kam jela, poněvadž by to byla lež.

— Je divno, že tak náhle odešla, řekl potom komisař a hleděl na představenou klidněji. Věděl sice, že si sestry cizím osobám nestěžovaly z obavy, aby se jim nemstil, kdyby se to dověděl, ale pochyboval, že by si nestěžovaly představené. Přiznávati se nechtěl. Stal by se směšným v případě, že by představená nevěděla, co učinil sestře Dagmaře. Nutil se tedy do vyšetřovacího tónu a tvářil se, jako by neměl tušení, co by mohlo býti příčinou útěku.

— Podle mých informací byla to sestra svědomitá a spolehlivá. Nikdo nic neměl proti ní. Jak je možno, že odešla?

— Nevím, odpověděla představená.

— Co se jí stalo? Ublížil jí někdo?

— Snad.

— Pravíte *snad*, víte asi, proč odešla. Ostatně, kdo jí dal peníze? Bez peněz přece nemohla odejeti! Myšlenka tato se mu zdála spasnou a podařilo se mu také dodatí svému hlasu trochu tvrdosti.

— Nedala jsem jí peněz na cestu. Snad si někde vypůjčila.

Vzal telefon a nařizoval správní kanceláři, aby se zjistilo, nepůjčil-li někdo peněz sestře Dagmaře.

Za chvíli odpověděli, že sluha Radkovský jí půjčil nějaké peníze.

Kázal, aby mu ho poslali. Když přišel, tázal se ho:

— Půjčil jste včera sestře Dagmaře peníze?

— Prosím, ano.

— Kolik jste jí půjčil?

— Čtyřicet korun.

— Věděl jste, nač je žádá?

— Nevěděl.

Vyšetřování odvádělo poněkud pozornost od vlastního nitra. Vžíval se zvolna v úlohu člověka nevinného. Povolal si telefonicky lékaře a některé sestry. Vyptával se, předkládal jim možnosti, dohady, okolnosti, příčiny. Nikdo nic nevěděl, nikomu si nestěžovala. Všichni říkali totéž, jako by se byli smluvili. Cítil dobře, jaký je pravý smysl jejich záporných odpovědí: Jsi divoký tygr, nebude ti škoditi, spálíš-li se jednou.

Na konec se mu zdálo, že se neumí řádně přetvařovati a že se vlastně prozrazuje. Kdyby nebyl vinen, rámusil by, klel, nadával, hromoval a všecko naruby zpřevracel. Kdyby představená nic

nevěděla, byla by zmatena, telefonovala by na všechny strany, do mateřince, do rodné vsi sestřiny, na policii.

A zatím stála tiše u dveří s rukama vsunutýma v širokých rukávech. A mlčela. Mlčení její ho dráždilo. Přeběhl několikrát kancelář, náhle se zastavil a vykřikl:

— Jděte!

Ve vyšetřování se pokračovalo potom ještě několik dní. Nic se nevyšetřilo. Komisař uložil představené, aby psala do mateřince, je-li tam sestra Dagmar. Chtěl míti jistotu, neboť na dně duše mu hlodal červ obavy, aby se z vyšetřujícího nestal vyšetřovaným, byť jako všichni násilní a hrubí lidé zbabělejší, než by si kdo mohl mysliti.

Jednou ráno potkal představenou na dvoře. Ptal se, přišla-li už odpověď.

— Přišla, řekla představená se strojenou lhostejností. Podráždilo ho to.

— Je tam sestra Dagmar?

— Je tam, odpověděla představená se stejným klidem.

— Pošlou náhradu za ni?

— Nepíší nic o náhradě.

Zčervenal a řekl:

— Musím si udělat čas a hledat ošetřovatelky — takhle to dále nemůže jít. Kdyby zde byly světské ošetřovatelky a některá nám utekla, dal bych ji prostě hledat četníky.

Čekal, že představená začne vysvětlovat případ sestry Dagmary. Zatím se však chytil na vlastní udici.

— Bude nejlépe, pravila, najdete-li si světské ošetřovatelky.

Uklonila se a odešla.

Toho nečekal.

— Mají mne v šachu, myslil si skřípaje zuby. Hnu-li se, udělají mi skandál.

A tak se dostavil opravdu očekávaný výsledek útěku sestry Dagmary.

Komisař se mírnil a nějaký čas jednal se sestrami slušněji.

Ale náhrada nepřicházela dlouho.

Asi za půl roku neočekávaně přijela vikářka kongregace ještě s jednou sestřičkou.

Večer ji přivedla do refektáře, aby ji představila. A sestry uviděly maličkou řeholnici, která měla sivé oči jehněčí a místo rtů zdálo se, že má zadržnutou rudou hedvábnou stužku.

X

PAX TECUM, SOROR

I

Nejednou se stalo, že lékaři i pacienti se tázali sestry Assunty, co ji přivedlo do života řeholního. Dohadovali se zklamané lásky, siroby, ba vášnivých vytržení a bůhvíjakého náměsíčnictví. Neřekla nikdy proto či proto. Tajila své povolání. Tajila i dřívější život, jméno, stav i zaměstnání. Byla bezejmennou osobností bez minulosti, skladbou, jejíž předehra se ztratila.

I kdyby byla chtěla říci, proč do kláštera vstoupila, bylo by jí to těžko a marně by hledala slovo, jímž by jasně vyslovila, co se kdysi v nitru jejím dělo. Od chvíle, kdy pohleděla v mrtvou tvář sestry Heleny, cítila, že tajemná jakási ruka ji vede. Mysterium smrti ji obestřelo a dlouho svíralo její mysl.

Pavel jí psal, aby se vrátila. Odkládala však svůj odjezd, sama nevědouc, proč. Chodila mezi lidmi, mluvila s nimi, ale svět se jí zdál vzdáleným a lidé malichernými. Teta nad ní kroutila hlavou a říkala sousedkám: Nevím, co se s tím děvčetem děje. Eva toho sama nevěděla. Pomyslila-li kdy na svoji budoucnost, vždy jí zatanula představa mlhavé prázdnoty. Přepadaly ji vážné myšlenky. V čem je příčina života a jaký jest jeho účel? Proč žíti? Jak žíti? Co je za hrobem? Kde je duše

sestry Heleny? Je možno, aby ta krásná duše nebyla ničím? Aby se propadla v marnost a věčnou tmou? Je-li hmota nezničitelná, kterak by mohla býti zničitelná duše? A kdyby zničitelná byla, kdo by ji zničil? Sama? Či Bůh? A kdyby Bůh ničil duše, jak by se vysvětlilo, že je nechává toužiti po nesmrtelnosti? A není-li věčnosti, zda není život lidí ohromným klamem a trpěti zda není děsným nesmyslem?

V tyto otázky se vplétaly vzpomínky na minulost. Studentská léta, škola, Benátky. Byl to život? Mělo to smysl? Utěšilo mě to tak dokonale, abych si řekla, že jsem spokojena sama se sebou? Bylo to něco velikého a opravdového? Něco mocného, v čem duše hoří jak veliká svíce a stravujíc se, hynouc, rozptyluje tmy a ukazuje cestu? Byla v tom láska, která otevírá poklady a štědrou rukou rozdává? Ne, nebylo to nic. Vše bylo nejasné, neoprávdové a nehotové. Bylo to jako pozlátko, které se rychle odře a pod ním se zjevují tvrdé, opryskané hrany.

Potkávala přítelky, které s ní do školy chodily. Některé byly už vdány a vozily děti na procházku. Byly plny drobných starostí a vykládaly, co muž rád k večeři. Začínaly tloustnouti a rmoutiti se nad tím. Vyšivaly, když jim byla dlouhá chvíle, a odebíraly ženské měsíčníky. Měly předplaceno v divadle a na léto jezdily do lesů. Titulovaly se podle akademických hodností a platových stupnic svých manželů. Zvaly Evu k návštěvě. Šla jednou, dvakrát. Přemýšlela, to-li je to pravé. Bylo to měkce pohodlné, umoudřelé a panský jalové.

Po stopách svého dětství chodívala někdy za vápenici, do agátového háje. Denní toulky končila v kostele, tmavém trochu, ale teple útulném a tichém. V kapli Matky Boží hodiny proklečela netušíc, že venku se již dávno setmělo.

V duši se však jasnilo. Poznávala určitě, že není povolána pro svět. Viděla, že svět je dosti veliký pro malé lásky, pro lásku velikou však nikoliv.

Když jednou dopoledne přišla z kostela, řekla jí teta, že na ni čeká nějaký pán. Vešla do salonku. Spatřila profesora Pojezdného. Zaradovala se jak dítě. Zasypala ho otázkami i něžnými výčitkami. Když zmizel z Benátek, zůstal jí trapný dojem, že mu ublížila.

Byl několik dní v Praze a vracel se do Benátek. Podle přání pana konsula dovolil si slečnu navštívit a otázet se, nebylo-li by jí vhod vrátit se do Benátek v jeho společnosti.

Eva se zachvěla. Vrátit se do Benátek? To nebylo ani zdaleka v jejích předtuchách, jež se v ní rodily poslední čas. Byla si jen jista, že to, co se stane, stane se doma. Duše sestry Heleny ji objímala jako stín. Ten stín ji držel, ale nemluvil.

Neříkala ani ano, ani ne. Jednu chvíli se chtěla svěřit příteli, ale bála se, že by jí neporozuměl. Snad by poradil. Trpělivě vyslechl. Vysvětlil. Snad ne. A konečně, zda měla slova, kterými by vyslovila, co ji skličovalo?

Profesor také mlčel. Možná, že něco tušil. Konečně vstal a řekl:

— Zítرا odpoledne odjedu. Bude-li vám libo, můžeme se sejít ve vestibulu nádraží. Ve Vídni bychom přenocovali a ráno jeli dále.

Krev se jí vehnala do hlavy. Řekla ano, nevědouc, co říká. Řekla ano, protože nemohla říci ne. Bylo by třeba odůvodnit, proč ne. Říci: Nepojedu už vůbec nikdy do Itálie. Nebo: Vyřídte bratrovi, aby mne už nečekal. Ale proč? Proč se nechceš vrátit? Jak dlouho chceš ještě zůstat? Za každou možnou výmluvou visela otázka. Nezodpověditelná, žhavá.

Pozdě večer si počala skládati věci. Noc i dopoledne příštího dne prožila v nejistém napětí. Naposled zaváhala. Naposled se pokusila najít důvod, aby nemusila odjet. Rozbolela ji hlava. Tupě se rozloučila s tetou a dala se odvézt na nádraží. Profesor Pojezdnyj tam ještě nebyl. Tmou duše bleskla naděje. Nepřijde! Zůstanu, vrátím se! Pohleděla na hodiny. Do odjezdu vlaku zbývalo dvacet minut. Dav hučel, pára syčela za ohromnými okny nástupiště. Obloukové lampy jiskřily. Ruka elektrických hodin poskakovala, Evě se užil dech. Srdce měla jako v kleštích. Zdálo se jí, že v několika minutách toho čekání je soustředěn její osud, budoucnost, život, láska. Že některá z těch minut vybuchne jako puma a rozhodí těžký nános pochyb, tmy a nejistoty, pod nímž se dusila její duše. Že veliká láska zavolá. Že se zřítí svět.

Sivá světla jasných a hlubokých očí, vyzařující zpod víček svraštělých a žilkovitých, zasvítila jí náhle v zástupu. Byly to oči profesorovy. Chtěla cosi říci, ale sluha, který přicházel s ním, uchopil její zavazadla a odnášel je.

A ve Vídni přišli nosiči, odnesli její věci do auta. Lesklo se dláždění a večerní mlha padala na město jak smuteční závoj. Světla na ulicích potácela se

v oparu bledě zeleném. V hotelu bylo dusno a cize. Profesor věděl, že veze tělo bez duše. Nevypτάval se. Při večeři mluvil téměř šeptem, jako by se bál, že někoho vzbudí.

Po večeři se jí tázal, není-li unavena. Potěšila ji ta otázka, neboť chtěla býti sama. Odvedl ji do pokoje a přál jí dobré noci. Ta únava mu přišla vhod, protože měl smluvenu schůzku s jakýmsi sochařem.

Eva osaměla v modrém pokoji. Zdálo se jí po chvíli, že je tam zkažený vzduch. Otevřela okno. Mlha ulice jí lehla na prsa. Zvonily tramvaje, houkala auta. Cosi osudově tvrdého, prázdně nevlídného zavanulo z města. Chodníky se hemžily lidmi. Výklady svítily bílým žářem. Cizí hovor. Neznámý shon.

Pocítila samotu. Jen v množství lidí neznámých je člověk zcela sám. Jen v cizím městě, kde jde každý za svým cílem druhých si nevšímá, je možný drtivý dojem naprosté osamocení.

Hleděla do zatmělých ulic. Odkudsi zazněla hudba jazz-bandu. Okna veliké kavárny vyzývavě hleděla do temnot. Vše bylo pusté a mrtvé.

Zavřela okno a uchváčena divokým steskem, klesla na pohovku a rozeštkala se. Zakryla tvář rukama a nechala slzy prolínati mezi prsty.

— Můj Bože, můj Bože! volala přerývaně a slz přibývalo každým zvoláním.

Něco se v ní zlomilo.

Plakala tak dlouho. A když povstala, bylo rozhodnuto a jasno. Umyla se a učesala. Chvillemi se jí pozvedla prsa opožděným vzlykem, ale ten už

nebyl leč ozvukem bouře. Srdce bilo mocně, ale v čistých a pravidelných úderech.

Usedla a počala psáti:

Milý pane profesore,
nevím, s jakými pocity budete bráti do rukou můj list. Ale prosím, nehněvejte se na mne! Nemám odvahy dočkati se rána a viděti Vás ještě jednou. Až budete klepati na dveře tohoto pokoje, nikdo se Vám z něho neozve. Bude prázdný. A hotelový sluha odevzdá Vám tento list.

Loučím se s Vámi a děkuji Vám především za vše dobré, co jste mi kdy učinil. Vážila jsem si Vás velmi a lnula jsem k Vám něhou dětinnou. Málo dobrých lidí jsem na světě poznala. Byl jste ke mně vždy velmi laskav. Doufám, že mi nezazlíte, užiji-li ještě dnes naposled laskavosti Vaší. Oznamte mému bratru, že se k němu nemohu vrátiti. Bojovala jsem dlouho s citem vděčnosti k němu. Zdálo se mi nespravedlivým opustiti ho. Byl nejmocnějším pojítkem mezi mnou a světem. Přemýšlela jsem, četla jsem, zkoumala jsem své nitro. Avšak, milý pane profesore, Kristus přišel na tento svět, aby rozdvojil člověka proti otci jeho, dceru proti matce její, bratra proti sestře a sestru proti bratru. A volá-li Kristus duši lidskou, zbavuje ji pout jakékoliv pozemské náklonnosti, zcela ji osvobozuje a k sobě připoutává. Tak hasnou hvězdy, vzejde-li slunce. Vyřidte Pavlovi nejvřelejší můj dík za vše dobré a prostě ho za mne, aby se nehněval. Byl vždy šlechetný a velikomyslný. Doufám, že pochopí, proč takto rozhoduji nad svým osudem. Není již jiné cesty pro mne. Žíznila jsem po veliké lásce. Nevěděla jsem, že

kdo velikou láskou chce milovati, všechno musí dáti a všechno ztratiti. Této noci dala jsem se Pánu. A vše si vzal, nic mi nenechal. A prosím Ho nyní, jak jsem četla o jedné řeholnici, že prosila: Pane, když jsi mi všechno vzal, co od Tebe mám, ponech mi aspoň z milosti tentýž dar, který jsi od přirozenosti psovi dal, to jest, abych Ti věrna byla bez všelikého vzdoru.

Buďte s Bohem — a ještě jednou prosím: nehněvejte se!

Vaše Eva.

Druhého dne dopoledne vstupovala Eva na malý předměstský hřbitov nedaleko Bílé hory.

Temná železná zábradlí ohraničovala pokojíky mrtvých, vstříc vanulo nesmírné ticho uhoštěné na aksamitových, zelenajících se trávnicích, na cestách širokých i úzkých, červenavým pískem posypaných.

Oku Evinu se rýsovaly zelené trojhrany a čtverhrany, přivřením víček ztrácelo se vše v jemných křivkách a měnilo se v zelenkavou skvrnu. Tmavé cypřiše zdály se vystupovati do výše, jako by hlídaly mrtvé mlčení.

Pomníky s fotografiemi mladých, hezkých lidí připomněly jí vrcholy úzkostných tužeb a bolestného, nedoživšího se štěstí.

Stanula před černým, žulovým křížem. Na bílé desce zlatý nápis:

Zde odpočívají manželé

Albert a Filomena

HRONOVI.

Položila dlaň na vyleštěnou plochu kříže. Kámen chladil. Dotkla se ho i čelem. Dlouho tak stála bez hnutí.

Jako ze sna probuzena zaslechla kroky na písku. Ohlédla se. Byl to hrobař. Zastavil se a ptal se:

— Hledáte snad něčí hrob, slečno?

— Ne, nehledám, ale zde jest hrob mých rodičů — a přála bych si, abyste na tento hrob koupil věnec — ale krásný věnec.

A dala mu všechny peníze, které ještě měla.

Klekla potom a modlila se. Snad naposled bylo jí možno prodlíti u těch, kteří jí dali život a kteří zemřeli dříve, než mohla jim splatiti jejich lásku. Oči jí zvlhly slzami. Odcházela pomalu. U východu sáhla do kabelky pro kapesník. Ucítla tam tvrdé mince. U zdi hřbitovní seděl beznohý žebrák. Dala mu poslední své peníze a vyšla ze hřbitovního stromořadí.

Z mraků se vyhouplo slunce a zlatým světlem svým ozářilo její chudobu.

2

— Blažený den, kdy mlčí svět a mluví Bůh: kdy mysl pomíjí časné věci a odvažuje věčné!

Tak řekl malý, suchý a pokašlávající kněz na počátku duchovních cvičení. Začínal své promluvy hlasem neohebným a téměř bezpřízvučným. Bylo si třeba zvyknouti na ten hlas a pod šedou struskou vycítiti sálavý žár duše. Končil krátkými větami, v nichž se obracel ke svým posluchačkám, mluvě v jednotném čísle, jako by měl před sebou jen každou jednotlivě. Ty věty byly jako kameny padající na duši a mající proraziti cosi tvrdého.

Bůh tě stvořil. Jsi jeho dílem. Závisíš na něm. To je pravda, které ani Bůh nemůže změnit. Jsi od Boha. A jsi pro Boha.

Člověk je stvořen od Boha, aby Ho poznal, uznal a vyznal. Aby plnil jeho vůli. Není těžké vůli Boží plnit, ale těžké jest vůli Boží trpěti. Avšak i utrpení tohoto života mají svůj původ v lásce Boží. Uvěřili jsme lásce — tak čteme u svatého Jana, vždyť jinému věřiti není možno.

Jednu starost měj — jak dojítí věčného štěstí. Těžká to starost. Jedno přepočítání — a celý účet života je nesprávný.

Věcí stvořených užívej, pokud ti pomáhají dosáhnouti posledního cíle; pokud ti brání, vystříhej se jich. Hleď na tvorstvo hranolem věčnosti a najdeš rozdíl mezi dobrým a zlým, krásným a ošklivým, velikým a malým. Nic není tak veliké, aby ti smělo těžkým býti zřící se toho pro Boha. A nic není tak nepatrné, aby tě nemohlo přivést k Bohu. Brána nebes je uzavřena, dokud žijeme zde na zemi. Tvorové jsou klíče k ní. Nabízejí-li se ti svazky klíčů zlatých, kterými však brány otevřítí nelze, a zároveň jediný klíč železný, kterým otevřítí lze, jak budeš voliti?

Hřích — tajemství zloby. Porušení řádu. Odvrat od Boha. Urážka bytosti nekonečné, vyžadující tudíž nekonečného trestu. V očích světa maličkost. V soudu Božím? Trest padlých andělů, ztracený ráj lidstva, smrt Kristova na kříži — není-li odpovědí dostatečnou?

Hřích je černý nevděk. Nevděku jsou tři stupně. Přijmouti dobrodiní a zapomenouti na dobrodince.

Přijmouti dobrodiní a odplatiti zlým.

Přijmouti dobrodiní a zneužítí ho k ublížení dobrodinci.

Hřích je nevděk třetího stupně. Neboť nemůžeš jmenovati hříchu, který by nebyl zneužitím přítomného dobrodiní Božího: zraku, sluchu, řeči, rukou, nohou, a darů Božích nejstkvělejších, rozumu a vůle, poněvadž bez poznání a souhlasu hříchu není.

Zhřešila jsi. Jsi žebračka a nevděčná, která jsi jednou rukou brala almužnu a druhou vrážela dýku do srdce Toho, jenž nejvíce tě miloval.

Či jak odpovíš na tyto dvě otázky:

Kdy, čím a jak ublížil ti Ježíš?

Kdy, čím a jak jsi se Mu odměnila za jeho ne-sčíslná dobrodiní?

Odpověz, životem svým odpověz!

Hřích je jediná a pravá smrt.

Hříchem hyne nadpřirozený život duše.

Jak vzniká nadpřirozený život duše?

Darem. Zve se proto milostí. Milost činí duši svatou. Činí ji Bohu podobnou. Jako dítě otci, tak duše omilostněná se podobá Bohu. Ba více. Duše v milosti je dcerou Boží. A je-li dcerou Boží, má nárok na věno. Věnem jejím jest Bůh sám. Bůh nemůže nic většího dáti než sebe samého. Jak dostane duše Boha? Účastí na jeho přirozenosti. Neprostředním patřením na jeho podstatu. Životem věčným.

Jak hyne život nadpřirozený?

Hříchem. Duše v hříchu nemá milosti. Není svatá. Není Bohu podobna. Není dcerou Boží. Jest vyděděna Bohem. Nemá naděje na život věčný. Jest duchovně mrtva.

Peklo jest odluka a bolest.

Odluka od Boha za odvrát od Boha. Peklo podobá se velikému stesku po domově a lítosti nad mládím uprchlým. I kdyby peklo ničím jiným nebylo než odlukou, peklem by býti nepřestalo.

Bolest smyslová za zneužití tvorů. Řád spravedlnosti žádá, aby každý ztrestán byl, čím zhřešil. Proto je peklo tma, oheň, červ svědomí, pláč a skřípění zubů.

Smrt.

Smrt je rozloučení.

Tělo zemi, duši Bohu. Nic nevíš o smrti, jen že přijde kdysi. Stane se soudem a zkouškou. Připravuj se na ni jako na soud a na zkoušku. Nic není v smrti hroznějšího než nicky minulosti. Nic není v smrti zoufalejšího než nedostatek života.

Žij tak, jako bys každou chvíli zemřít mohla.

Žij tak, jako bys každou chvíli zemřít měla.

Konáš-li dílo nějaké, konej je tak, jako by to bylo dílo tvoje poslední.

Urči si některý den a tak jej prožij, jako bys dne následujícího měla zemřít. Co ti bude záležeti na směšném kolotání světa? Zdali nepozdvihneš ruky, abys žehnala všemu, zdali nepozdvihneš

srdce svého v ten den, aby láskou a dobrotou
objalo vše, co stvořeno? Tak prožij ten den.
Příštího dne možná nezemřeš. A nezemřeš-li, žítí
budeš s pocitem člověka, který unikl smrti.

Soud.

Zahyne tvářnost tohoto světa.

Přijde soudit živých i mrtvých.

Tenkrát schnouti budou lidé . . .

Pojďte, vyvolení Otce mého, do radosti, která
jest vám připravena od počátku světa . . .

Odejděte ode mne, zavržení, do ohně věčného . . .

Která z těch slov budeš slyšeti v den poslední?

Nevíš. Neví člověk, hoden-li lásky či hněvu
Božího.

Nestav domu svého na písku! Přijdou větry a
pád jeho bude veliký. Stav dům svůj na skále!

V kapli bylo přítmí. Žlutá záře věčného světla
se rozlévala před oltářem, neklidná, chvějící se:
jako by světelný pták těžce mával křídly. Zlacené
řezby se mihotaly červenavým plápoem.

Na klekátku novicka. Pohřížila se ve vzpomínky
svého života. Úvahy o věčných pravdách učinily
její duši citlivou deskou věrně zachycující obraz
minulosti.

I viděla nezbednosti svého dětství, rozzlobenou
tetu a zarmouceného otce, rozlícenou Mater
Celestinu a všecky, jimž ubližovala neposlušností,
svéhlavostí a dětskou pýchou. Viděla první kroky
do života. Jak se změnila tenkrát! Z dítěte vzpur-

ného vyrostla dívčina citlivá až k směšnosti, vzdychající pro utrženou květinku a plačící pro každý křivý pohled, ošklivost své sentimentality zvyšující sklonem k výsměšnosti, již uměla častovati své bližní, dokud všecko šlo podle její chuti. Nešlo-li, ukázala pláč. Duše nestatečná, rozmazlená, domnívající se, že je středem světa a že všecko je stvořeno k tomu, aby hovělo jejím rozmarům. Proto, že měla svou hlavu a proto, že nedovedla či nechtěla snášeti slabosti bližních. Dějala se, jako by měla ráda děti. A zatím se nemohla dočkati, až přijede Pavel, aby jí opatřil pohodlný život. Ukázalo se, co vlastně hledala. Ukojení své sebe-lásky, sebe, jen sebe! S jak lehkým srdcem opouštěla čisté oči dětí, které za ní bolestně se dívaly, když odjížděla ze Strážova! Ach, to začal sladší a příjemnější život! Nebojovati o kus chleba, oblékati si krásné šaty a choditi do divadel! Oč mravně výše stála její přítelka, souchotinářka, která neutekla ze školy a zemřela u svých dětí smrtí hrdinnou! Zdali se kdy zamyslí nad svým nitrem, zdali kdy prosila Boha, aby jí ukázal pravdu života? Ne, žila jen podle nálad. A ty své nálady vnucovala svým přátelům. Chtěla býti vždy středem. Komteskou byla. Na princeznu si hrála, Nechala se živiti a baviti. A mohla se živiti sama. byla zdravá a silná. A mohla býti užitečnou lidem. A jak se odměnila těm, kteří ji zahrnovali láskou? Pohrdla jimi. Neuznala jich za hodny, aby jim řekla, co zamýšlí. Bratrovi utekla a s přítelem, člověkem šlechetným, se ani nerozloučila. Ani v dospělém věku nepřestala býti neposlušným a toulavým dítětem, běhajícím divoce po Bílé hoře.

A její povolání řeholní nevyšlo-li také jen z nálady a neukojené sebelásky? Co hledala za branou klášterní? Ne-li sebe? Ne-li to, co jí nepadlo k nohám, když byla ve světě? Nebyl-liž to opět krok vzdorovitého a rozmazleného děcka, které je tím horší, čím lépe se s ním zachází? Nebyl-liž v tom odboj a nevděk ke všem, kteří jí činili pomyšlení? Nebyla-liž v tom uražená ješitnost? Nedali jste mi, čeho jsem byla hodna, a proto odcházím a pohrdám vámi!

Hle, jiné přišly z ryzí a opravdové touhy sloužit Bohu. A ona přišla, protože se jí jinde nelíbilo. Jak ubohá cesta! Jiné se zkoumaly — a ona se rozbřečela ve vídeňském hotelu a už si myslila, že to je pravé povolání. Jiné se radily dlouho se svými zpovědníky — a ona byla na všechno sama dosti moudrá. Jiné se loučily s něžnými ohledy, snažíce se setřít slzy bolestného rozchodu — a ona utekla, aniž by koho objala a komu s Bohem zašeptla. Neměla lásky. Jen sebe milovala.

Mohla vstoupiti na místo sestry Heleny. Byla by u dětí. Mohla tak napravit svůj dřívější omyl. Nešla tam. Žádali věno. Neměla ho. Mohla je mít, kdyby byla požádala Pavla. Co jí bránilo? Hrdost, pohrdavý postoj ke všem, kteří ji milovali. Nechtěla se pokořiti. Šla k chudým Milosrdným sestrám — opět, aby se dala živiti a do smrti zaopatřiti. A snad jim odplatí jednou podobně jako svým dřívějším dobrodincům — — — Uteče, ano, přijde nálada, rozpláče se jednoho večera. Uslyší někde na dvoře zvuky harmoniky, přijde na ni tesknota, svlékne hábit, uteče a nikomu nic neřekne — — — Nemá pokory, nemá

vděčnosti, nemá lásky. A chce býti Milosrdnou sestrou! Jaký klam! Tak hladiti hezká zviřátka, čichati k růžím, jež posílají kavalíři, hráti tennis — ale sloužiti trpícím? Bídna! Bídna!

Třesouc se přiklekla ke zpovědnici, aby vypověděla pravdivou historii svého života.

Čekala odsouzení a výčitky. Když skončila, kývl kněz hlavou. Viděla, jak trochu rukou mávl, jak se usmál bezzubými ústy a řekl: NO TAK!

V tom bylo něco prostého, neočekávaného, vznešeného a svatého, netušený příliv milosti a slitování.

A co potom mluvil starý kněz, vstupovalo jí do duše jako zlaté paprsky letního rána.

— Vešla jste v jizbičku sebepoznání, jak říkala svatá Kateřina Sienská, a našla jste tam hořkost a děs. Myšlenky a city, jež přicházejí od Pána, přinášejí často úzkost a zkormoucení. Ale to jen na počátku. Potom nastává sladké utišení. Nebojte se, jste v rukou Božích. Cesty, kterými jste šla, byly Boží cesty, i když jste si toho nebyla vědoma. I to, co v přirozeném řádu a podle lidského soudu je překážkou, může Bůh učiniti svým nástrojem. Či není dosti mocný? Vedl vás náladami. Jiné duše vede jinak. Různé jsou dary Boží. Co škodí jednomu, prospívá druhému. Některé duše přitahuje Pán tím, že jim vnuká myšlenky na své Utrpení. Jiné duše tím, že jim zjevuje krásy nebe nebo hrůzy pekla. A opět jiné tím, že jim na mysl uvádí smrt a soud. Vás přitahoval tím, že vám zošklivil svět či lépe ukázal vám svět v pravé podobě, nicotě a prázdnotě. Naplnil srdce vaše svatým neklidem, abyste byla

nespokojena, dokud byste nespočinula v Něm. Je to zcela prosté. Co pokládáte za cesty hříchu, byly možná cesty milosti. Šla jste za hlasem Božím a není už třeba, abyste se ohlížela jako žena Lotova. Nemyslete již na svou minulost! Touto zpovědí jste ji uzavřela a pohřbila.

Hříchy pochybné nejsou hříchy. V přítomnosti Boha vševedoucího a blahoslavené Matky Boží prohlašuji, že jste se nikdy nedopustila hříchu těžkého!

Přece však vás naplnil Pán strachem, aby vás pokořil a ukázal, že bez Něho nic nejste. Zjevil vám bídnost našeho člověčenství, poněvadž jste povolána, byste bídu lidskou přikrývala pláštěm milosrdenství. Co je milosrdenství? Soucitná láska k trpícím. Co je plášť? Ochrana před nepohodou, štít proti zlu, síla dobra. Plášť značí duchovou moc. Síla Hospodinova přešla na Elisea pláštěm, který spadl, když Eliáš byl vzat na ohnivém voze do nebe. Plášť proroka je nástrojem milosti. Stačí udeřiti jím do vody Jordánu a tok se zastavuje, by muž Boží mohl suchou nohou přejíti do země bezbožné a jménem Hospodinovým káceti modly na výšinách. Plášť milosrdenství! Co jest? Láska z moci Boží. Zvláštní dar. Ten je třeba si vyprositi. Nestačí milosrdenství. Je třeba ještě milosti a Boží pomoci. Je třeba pláště. A právě vědomí vlastní slabosti uschopňuje duši k milosti. Musím věděti, co by bylo, kdyby Bůh byl bez soucitu ke mně. A pak mohu věděti, co mám činiti těm, kteří potřebují soucitu. Proto vstoupil děs do vaší duše. Nyní však v ní přebýváti bude pokoj Kristův. Praví Pán: Vezměte jho mé na sebe a učte se ode

mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem: a naleznete pokoj duším svým, neboť jeho mé jest sladké a břímě mé jest lehké.

3

Blížil se den obláčky. Eva pozvala Pavla i profesora Pojezdného. Děkovala jim znovu za vše dobré a prosila za odpuštění. Oba jí odpověděli dlouhými listy.

— Bude-li mi možno, abych se odpoutal od svých povinností, psal Pavel, přijedu k Tvé slavnosti. Od chvíle, kdy jsi mi oznámila své úmysly, snažil jsem se potlačit všecky své osobní city i jakoukoliv myšlenku na omezení Tvé svobody. Není již dítě, říkal jsem si, kdykoliv mne trápilo vědomí, že jsi mi uprchla a že již ničím nemohu přispěti k Tvému štěstí. Vzal jsem Tě do Italie, abys nebyla opuštěna a neživořila někde na vsi. Měl jsem nejlepší vůli. Zapomněl jsem snad jen, že životní štěstí je květina rostoucí někdy tam, kde jí hledáme nejméně: a naopak prelud, který zůstává preludem, i když se za ním honíme sebe vytrvaleji. Představuješ-li si své štěstí jinak než já, kterak bych Tě mohl za to kárati? Proto již první úvahy o Tvém rozhodnutí se končily myšlenkou, že Tě nesmím nijak poutati. Bráti svobodu — největší neláska.

Ovšem pomyšlení, že Tě ztratím, dlouho mělo pro mne hořký jakýsi přízvuk. Později mne utěšilo, když jsem si řekl, že sis zvolila hrdinný způsob života, a to že se mi má vlastně líbiti a na to že mohu býti hrd. A uvažoval-li jsem dále chladně a věcně, jak už jsem zvyklý, poznával jsem, že

Tvůj krok mohu správně posouditi, jen když si odmyslím, že jsi má sestra. A tak jsem nakonec nabyl přesvědčení, že duše, která se obětuje bez výhrad, je duše nevšední a že nikdo nemá práva rušiti jejího svobodného rozvoje, ani vlastní bratr — — —

— Netřeba Vám, abyste se omlouvala, psal profesor Pojezdný. Víím, že nikdy nebylo úmyslem Vaším mne zarmoutiti. Upřímně však přiznávám, že ztráta Vaší přítomnosti a Vašeho přátelství byla pro mne těžkou ranou. A to mne vedlo k mnohému přemítání o ceně a smyslu přátelství vůbec a o příčině, proč se rmoutíme, ztratíme-li někoho. Poznal jsem, že jen sebeláska je kořenem takového zármutku. La Rochefoucauld se příliš nemýlí, když říká, že základním rysem lidské povahy je sobectví. A přece si nemůžeme představit, že by někdo s tváří vážnou a hrdým výrazem v oku řekl: Ano, já jsem sobec! Spíše se najdou lidé, kteří beze všeho studu budou o sobě tvrditi, že nejsou sobci. Člověk miluje především sebe. Není to zrovna něco zlého a nízkého. Vždyť i Zákon káže, bychom bližního milovali jako sebe. Nezakazuje, bychom sebe nemilovali, ale učí, že láska k bližnímu se má podobati lásce k sobě samému. Zákon nehaní sebelásku, ale káže ji napodobiti. Nezatrácuje jí, ale činí z ní pravidlo. A hle, člověk se stydí, že má sebe rád. I hledá a nalézá krásné slovo přátelství. Přítelem nazývá člověka, který mu prospívá, který mu pomáhá milovati sebe. Přátelé jsou vlastně naši služebníci. Máme-li přátele, máme sebe. Přátel potřebujeme proto, že jsme sobci. Přátelství je zamaskované sobectví.

Než bychom se k tomu přiznali, raději říkáme, že jsme se zklamali v tom neb onom příteli.

Rozcházíme-li se někdy se svými přáteli, znamená to, že je milujeme méně než sebe. Ne-zůstáváme však sami, nýbrž hledáme přátel nových. Noví přátelé se nám vždy zdají lepšími, než byli staří. Žasneme prostě nad novou formou sobectví, která se nám objevila před očima. Netušili jsme, že je v nás utajeno něco tak vznešeného. Jsme u vytržení nad svojí šlechetností, která je tak přitažlivá, že nám získává nové přátele. A všeho všudy nejlepší jest, když si můžeme s klidným svědomím říci, že své přátele milujeme.

Avšak, má drahá, nechci Vás nuditi takovými výklady. Pakli jsem Vám někdy nerozuměl, chtěl bych to nyní nahraditi, pochopiti Váš krok a přáti Vám k němu všeho blaha. Váš list přišel za mnou do Janova. Připravuji zde studii o záhrobních motivech v sochařství italském. Pobývám většinu dne na Campo Santo. Nevím, proč při své práci myslím na Vás. Chodím mezi pomníky a píši do bloku:

Rocco Piaggio: Anděl vzkříšení ukazuje duši cestu k nebi.

Solari: Sbor andílků sestupuje s nebe vstříc duši, jež bloudí: duše vztahuje k nim ruce s radostí.

Da Passano: Mladá žena se zvedá na úmrtním loži. Před ní stojí už zemřelá sestra ověččená růžemi: přišla, aby ji odvedla do nebe.

Carlo Erba: Věčný sen je znázorněn světlou spící postavou ženskou, jež se hlavou opírá o kříž a v ruce drží tři makovice.

Casella: Vdova s tváří zahalenou stojí u náhrobku manželova: drží kadeřavé dítě, aby políbilo otcovu podobiznu v mramorovém medalionu. Druhé dítě klečí vedle a hledí též na podobiznu.

Pienovi: Nevěsta chce ještě jednou spatřiti tvář ženicha ležícího na úmrtním loži: nemá však již odvahy a dovede odhrnouti sotva lem rubáše, halícího tvář zesnulého.

Ghilino: Silná a krásná žena představuje duši, jak vychází z rozbouřeného moře života na pevný břeh věčnosti děkujíc Nejvyššímu za vysvobození: s krásné postavy padá šat a závoj jako poslední zbytky pozemského života.

Badaracco: Obraz nevěsty, jež přistupuje ke dveřím hrobky, klepá na ně prstem a naslouchá, odpoví-li ženich její bolestné touze.

Tak chodím a píši. A Vaše duše je blízko mne a nemohu se zbaviti dojmu, že i Vy jste již vkročila v jiný svět — že jste jaksi zemřela. Ano, počínám na Vás mysliti jako na mrtvou. Mohl bych také jinak vyjádřiti ten dojem: myslím na Vás jako na ženu mající duši. A zdá se mi, že tak vždycky budu na Vás mysliti — — —

4

A přišel den zasvěcení. Klášterní kostelík byl naplněn do posledního místa. Ve vysoké kopuli plápolalo žlutavé světlo paprsků mnohonásobně lomených a zlacenými drážkami renaissančních pilastrů stékalo do přitemnělé lodi.

Tajemný šepot v zástupu. Jiskry rozžatých svící. Netroufalé skřípání dveří kdesi vzadu.

Na křeslo před oltářem zasedl biskup v bílém pluviálu. Bylo mu těžko viděti do tváře. Hlava byla schýlena, ale ne stářím, nýbrž dlouhým žitím v pokoře a trochu i tíží zářící mitry, po které nikdy netoužil. Teprve když promluvil, pozvedl hlavu, ne však oči, a tu se zjevil obličej podivně ryzí a souměrný. Odlesk vnitřního pokoje a věčné mladosti stíral křivky teninkých, jen zblízka patrných vrásek, které šly do hloubky jen ve středu bílého čela, a tam jediné prozrazovaly pozdní jeseň života. Oči byly šedě modré, a když se otevřely, otřpytily skla brýlí zlatem vroubených čistým světlem duše v mír Boží pohřížené.

V bílém rouchu nevěsty s vlasy rozpuštěnými přistoupila Eva k oltáři.

Vlasy její zasvítily na stříbrném podnosu jak roztavené zlato. V měkkých vlnách se přelévaly přes okraje, a bylo třeba je podchytit jak padající pokos dozrálé pšenice, když ostří nůžek zachruplo v nich.

A biskup vztáhl potom ruku a pravil:

— Svlékni s tebe Pán starého člověka se skutky svými, a srdce tvé odvrát od světa nádherností, kterých jsi se odřekla na křtu svatém.

Podal jí k políbení připravené roucho a odíval ji řka:

— Oblékniž tě Pán novým člověkem, kterýž podle Boha stvořen jest ve spravedlnosti a svatosti pravdy.

Bílým provazem ji opásal. Tři uzly na něm byly: první znamenal poslušnost, druhý cudnost, třetí chudobu.

— Opasíž tebe Pán pásem čistoty a udusíž

v ledvích tvých oheň žádostivosti, aby v tobě přebývala ctnost zdržlivosti a čistoty.

Hořící svíci vložil do levé ruky:

— Vezmi, rozmilá sestro, světlo Kristovo na znamení nesmrtelnosti své, abys umřela světu, Bohu živa byla a skutků temnosti se vystříhala.

Kříž podal do ruky pravé:

— Chce-li kdo za mnou přijíti, zapřiž sebe sám, vezmi kříž svůj a následuj mne!

Růženec odevzdal:

— Vezmi tento druh žaltáře či hodinkové modlitby na znamení pobožnosti a rozjímání, aby ses naučila světskými radostmi opovrhovati a nebeské milovati.

Na pravé rameno ruku položil:

Pokoj s tebou, sestro! Na obnovení života a k následování vznešených ctností dávám tobě jméno Maria Assunta, abys za příkladem blahoslavené Matky Boží a pod ochranou její v ctnosti postupovala a života věčného došla.

Nakonec povstal biskup a stoje na straně evangelní s berlou v ruce, pronesl napomenutí nově oblečeným sestřám. Mluvil zvolna, se slabými odstíny v hlase, avšak výrazně a se skrytým vznětem.

— Žádný, kdo vztahuje ruku svou k pluhu a ohlédá se nazpět, není způsobilý ke království Božímu. Protož všechny vši silou k tomu hleďte, abyste započavše jedenkrát život dokonalý, necouvly již a nepopouzely Pána Boha spravedlivého k hněvu, a poslední věci vaše nebyly horší nežli první, jakž svatý apoštol Petr praví. Jen ten, kdož cíle vítězně došel, obdrží korunu života. Běda

ale těm, kteří ztratili trpělivost a kteříž opustili cesty přímé a uchýlili se na cesty zlé. Jim bude nemožno obnoviti se zase ku pokání, ježto v sobě Syna Božího křižují a v posměch uvádějí. A poněvadž Pán Bůh hřešícím andělům neodpustil, ale pekelnými provazy je do pekla svrhnuv, vydal k umučení, jak můžeš doufati, že tebe hřešící ušetří? Jsi-li nyní milosti Boží účastna a s Bohem úže spojena, jdi, buď vděčna a nehřeš již, aby se ti něco horšího nepřihodilo.

Nezapomínej, že se stáváš účastnou nesčíslných milostí, že počínáš podíl bráti na zásluhách svatých a světic řádu svatého Františka a duši svou ohrazenou máš jako tvrz proti nepřítelům spasení věčného. Pracuj jako dobrý rytíř Krista Ježíše — tak napomíná svatý Pavel učedníka svého Timotea. Připomínej si často, že, když bojovník světský pro marnou namnoze slávu a pro mrzkou loupež život svůj v nebezpečnosti vydává, že bojovníku Kristovu, oděnému posvátným rouchem řádovým a opásanému posvěceným cingulem, majícímu v jedné ruce svatý kříž, v druhé svatý růženec, slušno, aby při světle požehnané svíce zákon a vůli svého vůdce Krista svatě zachovával, jenž jsa světlem světa ujišťuje své věrné, že jho jeho jest sladké a břímě jeho lehké.

Biskup domluvil, zaznělo Tedeum, rozhučely se varhany, dým kadidla vystupoval jako závoj a ztrácel se pod mléčně bílými klenbami.

Paprsky vystaveného ostensoria podobaly se zlatým šípům vystřelovaným Bohem věčné lásky, jenž skryt jest v podobě chleba.

Jeden z těch šípů vryl se v srdce sestry Marie

Assunty a zbodl je nezhojitelnou ranou veliké lásky.

Mrazení pronikalo jí tělem, ale bylo jen názvukem bolestné jakési, neznámé dosud slasti, sladce nejasné mrákoty. Z podivné souhry náhlého stesku a náhlé blaženosti vyznívala neuvědomělá touha zemřítí či spíše rozplynouti se a dáti se světlem pohltiti jako ty obláčky kadidla vystupující nad oltář.

Eva nevyslovila ještě věčných slibů a ruku její nezdobil prsten nevěsty Kristovy, ale cítila jasně, že obláčka jest prvním krokem na cestě oběti, krokem rozhodným pro celý život. A věděla s jistotou, že temného šatu, který ji činil útlejší a vyšší, a který ji už zevně odtělesňoval, nikdy již nesvlékne, a provazu, který ji činil zajatkyní Kristovou, nerozváže do smrti.

A srdce její se dmulo prvními pocity duchovního štěstí, po němž hořela dosud marnou žádostí, a chvílemi se jí zdálo, že vše mizí kolem ní, propadá se do hlubin, a zůstává ona sama a nad ní otevřené nebe.

Zpěv chvály se vznášel prostorem.

XI

LÉKÁŘI, UZDRAV SE SÁM!

I

Malounko váhá. Ne, nepůjde tam. Ne a ne. Bojí se ho. Bojí se Rasa, člověka, který nezná bolesti.

Sestra Assunta dívá se chvíli na bílé dveře operační síně, do které má vstoupiti. Vnitřní hlas jí praví: Bojácná, jdi, což jsi první, či budeš sama? Tvůj Ježíš je všude s tebou. A budeš-li něco trpěti, s Ním budeš trpěti. — Miláčkové, nedivte se tomu soužení, které na vás přichází ke zkušeni, jako by se vám přiházelo něco nového, nýbrž majíce účast v utrpeních Kristových, radujte se, abyste také při zjevu slávy jeho se radovali s ple-sáním — tak jsi četla dnes ráno při rozjímání.

Chvějíc se rozčilením, vstupuje pomaloučku do síně zlého člověka, který nezná bolesti a který se hněvá, když trpící člověk nařiká. Mnoho o něm slyšela, a to ji naplňuje hrůzou. Na kliku sahá, do síně vstupuje, kde onen člověk čeká.

A vidí se v duchu na klinice, kde se vycvičila na chirurgickém oddělení profesora Fišera, ohromného muže, při jehož operacích bylo ticho jako při posvátném obřadu. Dopustila-li se někdy ne-obratnosti, říkal: Nešiko, nic více. A když bylo po operaci, narovnával si shrbená záda a stahuje rukavice, říkal:

— Chvála Bohu, dobře to dopadlo!

Musívala se v tu chvíli hodně usmát, sice jinak se zamračil a řekl:

— No, co jste tak smutná, jako by vám někdo ublížil? Řekl vám zase někdo něco? Nebo já jsem vám něco povídal? Nic si z toho nedělejte. Když vám řeknu nešiko, to je stejné, jako bych vám řekl: milá sestřičko!

Byl dobrý a byla by mu s chutí ruce zlíbala, kdykoliv ráno přišel a ptal se:

— Jak se daří?

A kdykoliv jí tykal a mluvil s ní v mužském rodu říkáje:

— Adámku náš, copak děláš?

Rád tak přezdíval sestřím. Sestře Petronile říkal Petříčku, sestře Františce Františku, sestře Emanuele Emánku. Maria Assunta bylo však jméno bez mužského protějšku. Proto se jednou ptal:

— Jak se jmenujete křestním jménem:

Zašeptla:

— Eva.

— Krásné jméno, odpověděl.

Druhého dne zvěděla, proč se ptal. Začal jí říkati Adámku a usmíval se do vousů, kdykoliv ji spatřil.

— Copak jsi zase tak smutný, Adámku? ptal by se, kdyby ji dnes viděl. No, nic si z toho nedělej, co bylo včera, už necítíš, co dnes je, nějak vydržíš, a co zítra bude, nevíš.

A obraz vysokého muže, usmívajícího se do zšedlých vousů, s očima hlubokýma a jako hvězdy zářícíma, rázem ustoupil obrazu muže s tváří oholenou, mluvícího hučivým a nedůtklivým

hlasem, pod nímž, zdálo se, že něco nebezpečně
vře a může vybuchnouti každou chvíli. Byl to
dr. Bürger.

Sestra představená chystala narkosu. Pravila tiše:
— Naše nová sestra, pane primáři.

Uklonila se mu. Pohleděl na ni úkosem a cosi
zabručel.

Vzadu stál mladý, neobyčejně hezký muž, a ten
se na ni usmál, přistoupil k ní a řekl vlídně:

— Pěkně vás vítám.

Podal jí ruku, hodně stiskl, jaksi divně, téměř
kamarádsky se ušklíbl a řekl:

— Dr. Navrátil.

Dali se do díla. Samou pozorností, aby něco
nespletla, chvěla se sestra Assunta a co chvíli
podávala něco jiného, než bylo třeba. Všecko jí
padalo z ruky.

Dr. Bürger neříkal ani půl slova, ale vyléval si
zlost na asistujícím lékaři. A když skončili a dr.
Navrátil zašival ránu, nelíbilo se mu to zašívání,
nadával mu piplů a nemotorů, nakonec mu řekl,
že má ruce jako slon, a odešel.

Pacienta odvezli a čistili nástroje. Nikdo ne-
mluvil. Když bylo všecko uklizeno a spořádáno,
přistoupil dr. Navrátil k sestře Assuntě, ukazoval
jí ruce a tázal se jí s bolestně směšným přízvukem:

— Podívejte se, sestřičko, je to pravda, že mám
ruce jako slon?

Zadívala se mu na ruce nevědouc, co říci.
Čekaje na odpověď, držel ruce napřažené a obracel
je tu dlaní, tu hřbetem vzhůru. Trvalo hezkou
chvíli, než promluvila. Usmála se potom a řekla:

— Myslím, že slon nemá rukou.

— A kdyby měl, měl by takovéhle?

A znovu obracel své ruce.

— Trochu větší.

— Tak vidíte. Já myslím, že pořádný slon, který má kousek rozumu, vůbec by si nenechal růsti ruce. Načpak by měl dlouhý chobot? Je to strašné, jak někteří lidé se špatně vyznají v přírodopise. O tom se brzy přesvědčíte, sestřičko.

— Jak myslíte, pane doktore?

— Uslyšíte brzo, jak nevědecky se zde hází jmény rozličných zvířat. Jedna a táž osoba jest jeden a týž den nazvána oslem, volem a slonem. Básníkům by to snad bylo přijatelné. Ti by to mohli pokládati za metafory. Metafora je zkrácené přirovnání. Ale se stanoviska vědy je třeba takovou nomenklaturu rozhodně zamítnouti. Vidíte z toho, že někteří lidé mohou sice mluvíti básnicky, ale při tom nemíti nejmenších vědomostí o živočišstvu. Ale já vás nudím takovými řečmi. Odpusťte!

— Nikoliv, nenudil jste mne, pane doktore.

— Jste perla, řekl a usmáv se ironicky, odešel.

Říkal jí tak potom vždycky, kdykoliv jí za něco děkoval. Prosila ho mnohokrát, aby ji tak nenazýval. Smál se tomu a nepřestal jí tak říkati.

— Je to příliš lichotivé a — příliš básnické, nemyslíte? Vy jste přece odpůrcem všech metafor. To jste mi vykládal hned při první operaci.

— Ano, ale jen těch, které se zakládají na špatné znalosti živočišstva.

Zasmála se.

— Čemu se smějete?

— Proč mi říkáte perlo? Co má činiti perla se znalostí živočišstva?

— Mnoho, má drahá sestřičko, strašně mnoho, odpověděl.

Udivilo ji to. Řekla nakonec pomalu a tiše:

— Ráda bych to věděla.

Vzhlédla k němu. Podivila se, neboť se díval vážně a smutně.

2

Brzy potom odešel dr. Bürger opravdu do pense. Tajně se svěřil komusi, že se tak rozhodl hned, když Duran po prvé vkročil do nemocnice.

— Věděl jsem, že bych ho jednou důkladně zfackoval a dostal se do kriminálu na stará kolena — tak prý řekl.

Místo ředitelské zůstalo zatím neobsazeno. Povíдалo se, že strana nezávislých má již připraveného svého člověka. Současně pak působili nezávislí na radnici, aby se místo zatím nevypisovalo. Chtěliť poskytnouti Duranovi dosti času, aby uskutečnil všechny jejich záměry. Po odchodu dra Bürgera mu to již nebylo těžko. Stal se svrchovaným pánem v nemocnici a nebylo nikoho, kdo by se byl mohl proti němu postavit. Byl vlastně ředitelem.

Na útěk sestry Dagmary se zapomnělo. Byl to Duran sám, který první na něj zapomněl. Částečně se také klamal domněním, že kongregace si nikde nebude na něho stěžovati z obavy, aby nebylo rozhodnuto v její neprospěch.

Na vnitřním oddělení měli starce se zánětem ledvin. Byl s ním kříž. Ležeti nemohl, seděti ne-

vydržel, málo spal a dnem i nocí vzdychal. Srdce mu vynechávalo tepy. Dech nepravidelný a krátký. Nohy oteklé jak sloupy, zamodralé a mokvající, břicho odulé, zvodnatělé a těžké. Krmili ho digalenem a pouštěli mu vodu. Věděl, že mu jenom prodlužují trápení, a přál si zemřít. Vzpomínal na babu Šenkyříčku z jejich vesnice, ta měla zrovna takovou nemoc jak on. Také k ní chodil doktor a brával jí vodu, ale co jí to bylo platno? Ležela a trápila se. Raději kdyby ji nechali s Pánem Bohem umřít.

— Jak jednou člověka načepují, je konec, říkal.

Těšili ho, že ta voda z něho vyteče a bude zase dobře.

— Budete zase běhat, pantáto, říkala mu sestra Beata.

Rozevíral oči do žluta zakalené. Trpký výsměch a únava z dlouhého utrpení byla v tom pohledu a výčitka: Nač? Nač bych běhal?

— Vám se to lehkou řekne. Myslíte si, že mne potěšíte, no necht', povídal smutně.

Jednou odpoledne za ním přijel jeho zeť.

— Francku, poslouchej, mně se zdá, že už dlouho nebudu. Všecko je tvoje, co po mně zbude, ale povídám ti, abyste mně ustlali vedle nebožky panímámy. Slibovali jsme si to vždycky.

Francek byl člověk opatrný na groš jako všichni sedláci na Vysočině. Kdyby nechal pantátu umřít ve špitále, stál by převoz mnoho peněz. Pohřební ústav si napočítá výloh, a nemusí to být. Nemocného převésti nestojí nic.

— Přijedu s peřinami, pantátu naložíme a pojedeme, ale optám se ještě sestřičky — myslil si Francek.

Vyšel na chodbu a zaklepal na sestru Beatu.

— Prosím jich, co říkají na toho našeho pantátu? Neměli bychom si ho vzít domů? Myslím, že by umřel radši doma.

— Naděje není, řekla sestra Beata, a on sám cítí, že mu není pomoci. Jděte do kanceláře a vyjednejte si, co je třeba.

Francek šel. V kanceláři ho nechali chvíli čekat. Telefonem se něco otázali journálního lékaře a potom řekli Franckovi, aby si tedy pro pantátu přijel. Všecko pěkně šlo. Odvézti nevylečitelného pacienta se dovolovalo vždycky. Zmenšovalo se tak procento úmrtnosti a uvolňovalo místo v přeplněných sálech.

Druhý den ráno přijel Francek s žebřinovým vozem, na kterém byla hromada peřin. Mladá žena ve vlňáku zamotaná seděla na voze.

Dva sluhové snesli pantátu na nosítkách až k vratům. Stařec vzdychal při každém otřesu. Jak ho ovanul venkovní vzduch, přestal vzdychati a bylo slyšeti jen krátké, sípavé výdechy. Když ho kladli na vůz před nemocnicí, odkryli mu tvář zahalenou dosud pokrývkou. Ústa byla otevřená, oči obráceny v sloup.

Žena ve vlňáku vykřikla:

— Panno svatá, on umírá! Tatínku můj drahý!
Lidé se sběhli.

— Přivezli nemocného, povídal kdosi.

— I ne, říkal druhý, chtěli ho odvézt a on jim umírá.

— Tak ho měli nechat, kde byl.

— Neměli ho pouštět.

— Divný pořádek.

Objevil se strážník a odháněl zvědavce. Žena ve vlnáku hlasitě hořekovala a objímala umírajícího starce.

V tom shluku náhle stanul komisař. Přicházel právě odněkud z města. Protlačil se k vozu a ptal se, co se děje. Ulekaný venkovan stál u koní a držel je, aby se nesplašili.

— Kdo vám dovolil odvézti pacienta? tázal se ho komisař zhurta.

— V kanceláři povídali, abychom si ho odvezli.

— V kanceláři nemají co povídat.

— Sestřička povídala, že umře, omlouval se venkovan dále.

— Sestřička bude poroučet! Na to se podíváme! Zčervenal a šel do budovy.

Hledal nejprve sestru Beatu a našel ji v ambulanci.

Koulel očima a řval, až se okna třásla.

Sestra ovšem neměla tušení, co se stalo a proč ten křik.

— Od které doby rozhodujete nad nemocnými, co? Kdo vám dal právo mluvit s návštěvníky o stavu nemocných bez vědomí lékařů, co? Kdo zde poroučí, co?

Šermoval rukama ve vzduchu a přebíhal po ambulanci. Při každém *co?* se zastavil, vyvřískl fistulou a zahrozil.

Sestra Beata ustoupila ke zdi a nemohla se v první chvíli vzpamatovati. Konečně ze sebe vypravila:

— Dovolte, pane komisaři, ale já nevím, oč se jedná?

— Mlčte a neodmlouvejte, vy osobo, vy — —

Dal si zavolati představenou.

Na chodbách se sbíhali pacienti. Služky vybíhaly z kuchyněk a koupelen a poslouchaly.

Představená přišla po chvíli, bledá a klidná, jako vždy, s rukama v rukávech zasunutýma.

Elektrina se nahromadila, bylo třeba hromosvodu.

— Jak se mohou opovážit sestry mluvit s návštěvníky o stavu pacientů, co? Jak mohou říkati, že je někomu špatně nebo že umře, co? Kolikrát to mám zakazovat, co? Zakazuji vám to naposled, lékařům to také zakáži, vůbec každému je to zakázáno, rozumíte?

— Dosud jste nic takového nezakazoval, pane komisaři. Telefonem dávají sestry příbuzným zprávy o nemocných podle přání.

— Neodmlouvejte mně! Táže se, jakým právem smí říci sestra, že pacient zemře, co?

— Odpovídám-li na vaše otázky, není to odmlouvání — — —

Nedopověděla.

Zalomcovala jí stará, nevybouřená nenávist k této ženě, která ho přemáhala svým klidem.

Zasyčel, pokročil k ní a rozmáchl se, aby ji udeřil. V té chvíli mu kdosi vskočil do rány. Pěst vší silou dopadla na čísi tvář. Drobná postava, která rozpráhla ruce, aby chránila představenou, se mu zhroutila k nohám. Letmým pohledem zachytil bledý obličej.

Rty se chvěly, jako by chtěly něco promluvit nebo se usmáti. Oči byly sklopeny a zpod roztráslých víček vycházely bílé slzy s truchlou pravidelností, nezadržované, žalující. Pod pravým

okem, kam dopadla pěst, vystoupila rudá skvrna, rudější než třesoucí se rty. Duranovi se zdálo, že tu tvář již dávno viděl...

Šust tretek na chodbách. Dusot vzdalujících se kroků. Postavy mizející v zákoutích. Temné rány zapadajících dveří. Šepot v zátočinách schodiště.

Komisař vyšel z ambulance s očima krví podlitýma, žilami na čele naběhlými, krkem rozšířeným a zarudlým krví. Na chodbě již nebyl nikdo. Budova byla zatopena tajemným, mrtvým tichem. Všichni před ním prchli jako před krvavou šelmou.

Pocítil teprve nyní, že se chvěje. Hledal rychle cigaretu. Sirek neměl. Sahal už po kolikráte do téže kapsy, ohmatával části svého oděvu, dotýkal se střídavě prsou, boků a stehen. Vypadalo to, jako by se chtěl přesvědčiti, je-li to on, Duran, je-li to člověk.

★

Udeřenou vyvedli, kamsi posadili, hlavu vychýlili. Byla v mdlobě. Měla jen neurčitý pocit, že se celým tělem boří do rozmoklé půdy. Že se čehosi zachycuje, studeného a vlhkého. A že je to, jako by mrtvému ruku podávala. Z nosu se řinula krev a teplala na rtech. Kdosi jí stíral s tváře slzy smíšené s krví. Dával napíti vody.

Když se probrala, poznala dra Navrátila. Díval se na ni a držel ji za ruce. Oči jeho byly zesmutnělé a vyjadřovaly pravou tvářnost jeho duše, nezakrytou hořkou výsměšností a žírající vtípností, které mu byly jen chůdami, po nichž se snažil přejíti bařinu života a prchnouti před sebou samým.

Několikrát zavzlykla, ale neslzela již.

— Neplačte, pravil jí tiše, perličko drahá, jediná.

Ale jako by se vzpamatoval, rychle odbarvil něžnost slov těch svým podivným, lehce ironickým úsměvem.

Od toho dne cítil jasně, že i ty úsměvy jsou jen nezdařenými pokusy množícími řadu jiných nezdařených pokusů: nadával si tajně oslů a tak způsobem užitečným napodobil dra Bürgera. Začal kulhat na svých chůdách a viděl, že jest sám sobě v patách. Nevěděl dobře, co se v něm děje. Či lépe řečeno, věděl to od začátku, od chvíle, kdy po prvé spatřil sestru Assuntu. Vbolela se mu takřka do duše a tušil, že jí odtud nikdy nevyrve. Tuto nežádoucí tuchu miloval i nenáviděl. A pro tuto lásku a nenávisť již od začátku měl metaforu, jejíž pravý šmysl znal on jediný a o níž řekl žertem i doopravdy, že je založena na znalosti živočišstva.

A co sestra Assunta pokládala za povrchní a posměšnou lichotku, bylo dramatem jeho duše v jediném slově soustředěném. To slovo se zrodilo jako bleskem z prvních pocitů čehosi neodvratného, nebesky poutajícího a vítězného. Zrodilo se při prvé spatření té, o níž mohl říci: Tato je ta pravá. Byl by to asi řekl, kdyby nechodil na chůdách.

Toho dne, kdy ji viděl potupenou, něco se v něm převrátilo. Co měl dosud v duši jako bolest, měnilo se v slast, i když tomu nechtěl věřit. A tak se stalo, že za tři dny potkav na chodbě sestru Assuntu, vsunul jí do ruky složený lísteček a říkal

jí, aby si to přečetla, až bude míti kdy. A když se tázala, co to je, pravil:

— To je dojemné říkání o jedné perle.

Usmál se a odešel.

Když byla sama, rozložila lístek a četla:

Nebojte se, není to úryvek z Brehmova Života zvířat. Něco horšího. Ale to zlé najdete mezi řádky. Učiníte však dobře, nebudete-li toho tam hledati.

Jak se rodí perla? Z bolesti. Napřed to hryže, bodá, pálí a hlodá. Ale potom to přebolí, ovíjí se to čímsi krásným a proměňuje se to v zářný skvost.

Píši Vám. Musím. Mám Vás v duši jako perlorodka bolestné zrnko mořského písku, které trápí, aby se zrodil kousek třpytivé hmoty. Duch pochyb a smíchu ustupuje něžným hrám nálad a podivným krisím osamocnosti. Mám Vás v duši očištěnou a jasnou, ve své hrdé a nepřístupné duši, v níž není přátelství k lidem, ani lásky k životu. Jste snad posledním květem mé cesty, k němuž se shýbám, abych ještě jednou uvěřil v zemi. Aspoň na chvíli uvěřil! Květ neví, k čemu bude lidem, bude-li vpleten v kytici svatební či ve věnec pohřební. Neví a nic mi nepraví, je něm a vůně jeho je úzkostná.

Věnuji mu pohled hluboký a tichý, jehož se marně dožebravali ti, které jsem potkal. Nestydím se za to. Není to slabost. Je to síla. Sestro Assunto, je to síla a krása. Nechte mi ten dojem, prosím Vás o to pokorně a vroucně, chci býti před Vámi nepatrný, jak brouček ukrytý ve spárách okenic, chci pro Vás hledati dobro a věřiti v život —

Bylo jí ho líto. Večer mu napsala odpověď:

Milý pane doktore,
ač nezkušena v tom, co trpíte, odpovídám na Váš lístek. Myslím, že mi bude možno upřímněji Vám odpověděti, napíši-li, co si myslím, než kdybych Vám chtěla odpověděti ústně. A kdybych Vám neodpověděla, neprávem byste mne mohl pokládati za tvrdou a zlou. Musím Vám tedy říci, co se mi zdá: zdá se mi, že nemyslíte na veliké moře, které jest mezi námi a které přeletěti by možno bylo jen za cenu prokletí. A nemyslíte-li na to, chci já za Vás na to mysliti, místo abych snila o věcech tajemných, vzdálených a takřka jen z knih mi známých. Víím, že trpíte. Ráda bych Vás utěšila. Ale k tomu by bylo třeba velmi krásných slov, to víím. Odpusťte, že jich nenalézám. Budu se však modliti za Vás — — —

Dopsala a zamyslíla se. Napadlo jí, že by neměla psáti bez dovolení. A konečně si řekla:

— Tento dopis je nesmyslný. Píši mu, že ho neumím potěšit a že se budu modliti. Budu dělat, co umím.

A roztrhala dopis.

3

V té chvíli seděl dr. Navrátil se svými přáteli v předsíni operačního sálu. Po několik dní se nemluvilo o jiném než o surovém kousku komisařově.

— Může mu to zlomit krk, pravil filosoficky dr. Borecký, budou-li si sestry stěžovati nebo budou-li ho žalovati — a to by bylo nejlepší.

— Tomu člověku chybí to, čemu se říká společenský výcvik.

— A sebevláda.

— Ovšem, budou-li si sestry stěžovati, musí býti připraveny, že se jim bude mstít.

— Jak se může mstít? Co jim může dělat horšího, než jim dělá teď, když se ještě nemstí? Je to stejné.

— Ať je jakkoliv, myslím, že by ho kongregace měla stíhati soudně. Aspoň bychom se ho zbavili.

— Zdá se, že se toho neleká. Má za sebou mocnou stranu. Troufá si.

— Víte, co řekl včera? Lékařům bude přísně zakázáno vyjadřovati se před příbuznými o stavu nemocného. Nikdo nesmí vědět, jak se pacientovi daří. Pacient sám také ne. Mlčet se musí. Silentium perpetuum.

— Zase jeden nesmysl, bručel dr. Michalský, nemocní i příbuzní mají právo vědět pravdu. To je mimo diskusi.

— Možná, že mají to právo, odporoval dr. Borecký, ale víme, umře-li kdo či ne? Lékař nemá nikdy říkati, že je zle. Věc se může náhle obrátit k dobrému. Lidé potom řeknou, že se stal zázrak.

— Proč ne? rýpal dr. Navrátil, někdy je to naopak: léčíš někoho, je mu pořád dobře nebo dokonce je mu čím dál lépe a najednou se věc obrátí a pacient umře. A není to zázrak.

— To jsou výjimky. Tu se jedná o zjištění, je-li pacient ve vážném stavu a je-li správně s ním mluvíti o smrti, pravil dr. Michalský, hodlaje hájiti svého prvního tvrzení. Nemocný má právo zvěděti pravdu, aby mohl vykonati, co by jistě vykonati chtěl, kdyby věděl, že dnové jeho života jsou sečteni. Kdybychom nechali mluvíti právní-

ky, řekli by bez obalu, že se nemocnému pravda říci má. Aby mohl vyrovnati dluhy, učiniti závět, uspořádati své věci, prostě učiniti, co rozumný člověk činí, odchází-li na dalekou cestu, ze které neví, zdali se navrátí.

— Primář Vojtěch říká, že máme nemocného těšiti do poslední chvíle, pravil jeden mladý pan doktor z vnitřního oddělení, myšlenka, že nastává konec, nepříznivě působí na vývoj choroby.

— Jak se na to kdo dívá, mladý pane, odpovídal dr. Navrátil. Představte si, pánové, plot, který je po jedné straně natřen bíle, po druhé černě. Někdo se dívá na plot a říká: ten plot je bílý. Má pravdu. Druhý se dívá s druhé strany a praví: ten plot je černý. A má také pravdu. Primář Vojtěch se domnívá, že myšlenka na smrt budí škodlivou autosugesci. Bürger myslí třeba také tak. Ale dívejme se na plot s druhé strany. Nemocnému řekneme, že jeho stav budí obavy. Dejme tomu, že nemá dluhů. Ale tíží ho třeba něco jiného. Zavolá si kněze. Vyzpovídá se, přijme svátosti. Ze ztrnulé nejistoty a celkové ochablosti se prodírá duch jako temnou houštinou k jasu víry a odevzdanosti. Uklidňuje se, smiřuje se se světem i s Bohem, myšlenka na věčnost ho povzbuzuje a udržuje jeho životní činnost v napětí, ačkoliv by jinak už upadl v otupělost a letargii, kdyby se v nitru jeho nerozkřísila jiskra nové myšlenky. Ovšem vy, doktore Borecký, jste známý voltairián a smějete se tomu, co říkám. Každý z nás má nějakou chiméru, ilusi zcela klamnou, ale právě tyto iluse nás drží při životě, poněvadž dávají našemu snažení pevný cíl a směr.

Ztratíme-li svou ilusi, zhroutneme se, ježto nemáme už, proč žít. Nový doklad pro tvrzení, že jsou to pouze ideje, které aktivují mohutné zdroje volní energie a udržují vitální síly v činnosti. Je to přece jasné. V té věci bychom se měli učit od šarlatánů. Ti se dovedou lépe přizpůsobiti svým klientům, získati si jejich důvěru, mluvíti řečí jim srozumitelnou, vycházeti více vstříc jejich vlastním přáním a názorům nežli my, kteří posuzujeme věc výhradně se svého stanoviska. V medicíně nejde vždy o přímé působení léků, nýbrž o to, aby byla v nemocném vzbuzena důvěra, že to, co s ním lékaři dělají, mu pomůže, a aby ta důvěra měla dobrý vliv na jeho duševní stav. A tak konec konců, pánové, i taková zpověď může míti terapeutický účín tak stkvělý, že byste jej nedokázali žádnou medicinální procedurou.

— Ale zdá se, že si v tom trochu odporujete, doktore, přerušil ho dr. Borecký. Je pravda, že důvěra v život může příznivě působiti na stav tělesného organismu. Ale myšlenka *zemru*, musím zemřít, všichni se vzdávají naděje na moje uzdravení, nemůže přece míti takového vlivu.

— Vy jste patrně takový mizerný voltairián, odpovídal dr. Navrátil, že ani nevíte, jak Voltaire umíral. Povím vám to tedy: řval, volal kněze, pil svůj moč a šklebil se jak ďábel. Nevíte, proč asi? Nemohl umřít. A nikdo nepřišel, aby mu pomohl umřít. Smrt bere, ale i dává. Smrt je také někdy vysvobozením, to jste mohl pozorovati nejednou, kdybyste se uměl dívati do nitra věcí. Čeká-li nemocný na smrt, v tom případě je andělem pokoje každý, kdo přistoupí k jeho loži, aby mu

zvěstoval, že chvíle vysvobození se již blíží. Ale nebudme voltairiány a vezměme si případ, že nemocný nechce umřít. Budete ho těšiti do poslední chvíle a namlouvati mu statečně, že to nic není, že to jsou jen takové hračky? Byla by to lež a mohlo by se státi, že by nemocný vycítil, jak ho obelháváte. Zdali to vědomí, že je klamán, nevzbudí v něm trapných a lítostných pocitů, kterými se jeho utrpení ještě zhorší? Zdali nebude tím intensivněji mysliti na svoji nemoc, než by myslil, kdyby na příklad představa věčnosti odvrátila pozornost jeho od těla podléhajícího zkáze?

— To máte z přednášek nějakého docenta — couéisty.

— To je zrovna tak, jako když vy máte něco z Voltairea.

— Jděte mi k čertu s vaším Voltairem, já jsem ho vůbec nikdy nečetl.

— Tím větší máte zásluhu, že jste voltairián, aniž byste znal Voltaireovy spisy.

— Povídám vám, že nejsem voltairián.

— A já vám povídám, že nejsem couéista. Vy jste za plotem a já před plotem. Vy myslíte, že je černý, a já myslím, že je bílý. Máme oba pravdu a Voltaire se nemusí obracet v hrobě.

— My doktoři vůbec málo víme, začal dr. Michalský ohřívati svoji polívku, a také málo dovedeme. Kdybychom všecko věděli a všecko dovedli, nebylo by s námi k vydržení. Jsme ubozí správkaři, kteří se chlubí, že spravené je jako nové. Zabýváme se příliš pokaženými věcmi. Hasíme, když hoří. Měli bychom raději býti na strážní, aby se nic nechytlo. Mnoho léčíme a málo

kážeme. Lépe by bylo nechat nemocí a zabývat se zdravím. Naše vědění prospívá několika málo nemocným, kteří chtějí býti zdraví, ale bez významu zůstává pro tisíce zdravých, kteří nechtějí býti nemocni.

— Napravte to, zabručel dr. Borecký.

— Z čeho byste potom byl živ, kdybych já to napravil? Držme se těch, kteří nám platí. Zdraví na nás kašlou.

— Jak nízké pojetí lékařského povolání! zvolal dr. Navrátil s tváří komicky pohoršenou.

V té chvíli nejlépe mohli pocítiti všichni, že v jeho duši není hranic mezi vážností a směšností a že jeho couéistické a protivoltairiánské výklady měly vlastně za účel vyvésti pány doktory na nejvyšší možný vrchol opravdovosti a tam se zvláštním, trochu sebemučivým nutkáním k výsměchu rázem všecko obrátiti v žert.

A dříve ještě, než to jasně pochopili, řekl:

— Povolání lékařské je vznešené. Je v něm cosi mystického. Nemoc je majestát Boha. Kdyby nebylo nemoci, nebylo by smrti. A kdyby smrti nebylo, život by se změnil ve věčnost. A Boha by nebylo. Zemřel by. Byl by zbytečný.

Ale to, co řekl, bylo příliš vážné a pravdivé, aby tomu někdo odporoval a aby se z toho dalo udělati něco směšného. Dr. Navrátil to cítil a proto odešel k oknu a začal bubnovati prsty na sklo.

Dr. Michalský srčil ruce do hlubokých kapes svého bílého pláště a chodil kolem stolu hledě do země.

A dr. Borecký si odplivl a řekl:

— *Enfant terrible.*

A po chvíli slyšeli dra Navrátila, jak si zpívá
polohlasem, provázeje se bubnováním na okno:

Narodil se v Nevadě,
jmenoval se Harvard Bill,
ženu prodal v Arizoně,
koně na západě. Bum!
Zašuměly vigvamy,
pohasnula ohně zář,   ¶
pomstítí smrt svého druha
spěla rudá tvář. Bum!
Navštívíš-li Nevadu,
uzříš kostí hromadu,
to jsou kosti Harvard Billa,
cowboye západu. Bum!

XII

NANEBEVZETÍ

I

Co leželo na operačním stole, nebylo člověku podobno. Rozšlápnutý červ, hromada krvácejícího a netvárného masa, oživená jen němou bolestí a hlubokými, chrčivě hrdelními výdechy. Oči modře podlité, čelo odřené, vlasy servané, zuby zvyrážené. Nezdařené masce ďábla se mohla podobati tvář ta, zvláště když klíšťkami jazyk povytáhli, aby usnadnili dech. Nebyl to člověk.

Nevěděli ani, kde začít. Kam sáhli, zlomenina, kam pohleděli, zející rána. Telefonovali do hlavního města, aby přijel profesor Fišer. Zatím hodlali učiniti, co dovedli a co pokládali za nejlepší. Bylo to k neuvěření: Krvácející a svíjející se hmota na stole byl komisař Duran a běželo nyní o to, učiniti z ní člověka.

Byl to poplach, když po půlnoci zařinčel zvonek a lékaři byli voláni do operační síně, a když v rozespání pohleděli, kdo to byl přivezen záchranným vozem. Byl nalezen pod troskami svého auta, v němž se vracel z obvyklého nedělního výletu. Nalezli ho chasnící jdoucí od muziky a sehnali mu pomoc. Vykrvácení bylo veliké, ale tělesná jeho zdatnost připouštěla naději, že vyvázne. Nejprve bylo třeba omýti prach a písek, smíšený se zčernalým olejem, odstříhati útržky

kůže a třásně rozdrásaných svalů, vyšetřiti fraktury a vnitřní zranění. Ostatek byla práce na dvě hodiny. Dr. Borecký mínil, že za pět čtvrtí hodiny je možno očekávati profesora Fišera.

Fišer přijel skutečně, jak si Borecký představoval. Vešel rázně a hřmotně, připravil se rychle, vyslechl zprávu lékařů o dosavadním postupu a řekl krátce:

— Uvidíme!

Prohlédl zraněného důkladně, prohmatal, proklepal a nakonec zaklel.

Bylo to znamení, že pokládá stav komisařův za povážlivý. Potom již nic nemluvil, čistil, rovnal, sešíval a řezal s rychlostí úžasnou a jedinečnou.

Tep slábl. Tázali se, mají-li připravit infusi.

— Myslím, že bude třeba transfuse, pánové, ztráta krve je ohromná. Musí se někdo nabídnout. Má pan komisař příbuzné nablízku?

— Nemá.

— Tak najděte někoho, kdo by byl ochoten, a učiňte zkoušku, ale rychle!

— Pane profesore, já se nabízím — zašeptal kdosi vedle.

Fišer se ohlédl a spatřil sestru Assuntu.

— Hleďme, Adámek, kde se vzal, tu se vzal Adámek! Hleďme, hleďme! No, to je sakramentsky hezké od tebe. Jak se máš? Jestlipak víš, že jsem dělal pekelný rámus, když mi tě sebrali? Mám sto chutí vzít si tě dnes s sebou. Tak, hoši, zkuste to s Adámekem!

A sestra Assunta vyhrnuvši rukáv až k rameni, přistoupila k lékařům. Učinili zkoušku. Krev se hodila . . .

Zanedlouho z otevřené mediany přetékala její krev do sinavě bledé ruky komisařovy, v níž zkomíral život.

Byla to ruka, která ji nedávno udeřila. Nemyslila na to v té chvíli. Bylo jí divně sladko, tak divně, jako když chodívala tajemnou klášterní chodbou, kde bylo smutno a ticho, a kde žila sestra Helena.

Zahlédla užaslý pohled dra Navrátila. Byl jí cizí ten pohled. Duše její byla již odpoutána od věcí smyslových a pozdvižena velikým rozhodnutím, o němž ani nevěděla, že by ho byla schopna. Bylo to náhlé a neočekávané. Bylo to jako silný vítr, který uhasíná slabé plameny a rozdmychuje silné. A co dřímalo pod popelem vědomí, rozhořelo se pocitem osvobození. Zdálo se jí, že by dovedla přinést ještě větší oběť, vycediti krev svoji do poslední kapky, zemřiti zdoluhavým utrpením, neboť jí bylo nyní jasno, že světu je třeba, aby někdo za něj trpěl a miloval jej láskou silnější než smrt. Lehká, nasládlá mdloba ji pomalu obestírala, ale nitro její bylo zalito štěstím, po němž léta hladověla, neznajíc pravé cesty k němu. Srdce se jí rozbušilo ztrátou krve, avšak nebylo to nic úzkostného: jakýsi slavný dojem to byl, že všechno lidstvo svírá to srdce a žije již jen jeho tlukotem.

Potom se jí zatmělo v očích, viděla déšť jisker padajících s výšin. Hlava jí klesala, jako když se chce spát. Spatřila Krista rozpiatého na kříži, jak Ho vidívala v nemocniční kapli nad oltářem. Visel sám a všude kolem byla tma a těžké mraky se táhly nad Ním, sám visel mezi nebem a zemí v příšerné opuštěnosti.

Zbledlou a zemdlelou ji odvedli a uložili na bílé,

záclonami se všech stran zastřené lůžko. Usnula tupým a bezesným spánkem.

Když se příštího dne probudila, bolela ji prudce hlava a v údech cítila olověnou tíži. Nejasně se jí vracelo v mysl, co se událo minulé noci. Připadalo jí to jako sen, který sice snila, ale byl příliš krásný, aby mohl býti pravdivý. Sáhla si na loket — měla tam obvaz. Bylo to tedy pravda.

Slunko venku stálo již vysoko a pronikalo ložním baldachýnem. Na střechách švitořili vrabci. Žhavě bílé zásvity denního světla prolínaly řídkým plátnem záclon. Z mrákoty polosnění se probrala k jasnému vědomí.

Počala se tiše modliti:

— Můj Ježíši, učiň se mnou cokoliv, vždy Tě chci milovati. Prchneš-li mi, budu utíkati za Tebou. Skryješ-li se, budu Tě hledati, až Tě najdu, budeš-li ke mně chladný, budu Ti opakovati stále, že Tě miluji. Zhynu-li, nech mne zhynouti láskou a přijmi moji oběť — — —

Znova se jí vynořil obraz Krista pnícího ve tmách, samotného v těžkých mračnech — — —

— Pane můj, vidím Tě obtíženého zločiny lidí, opuštěného všemi, i Otcem nebeským, chci spojití utrpení svoje s Tvým a píti z téhož kalichu jako Ty. Ukřižovaný Králi můj, dnes provždy přijímám bolest, úzkost a neútěšnost, chci se cítiti bezmocnou a neúčinnou, jako bych od Tebe byla opuštěna a zavržena, jako bych bez života ležela u tvých nohou, to chci, jen když přispěji k tvojí slávě a spáse duší — — —

Nemoc, která ji potom zchvátila, nebyla a nemohla býti následkem vykrvácení při transfusi.

Přišly horečky, střídavé, vysilující a stravující. Usmívala se vstříkům, kterými ji zachraňovali. Ona jediná znala tajemství své nemoci.

Před lety, když byla na jihu, toužila spatřiti, jak kvete agave. Agave s mocnými, tuhými a dužnatými listy. S listy, jež jsou vroubeny tvrdými ostny. Rostlina nedotknutelná a královská. Kvete jen jedenkrát vyrážejíc mohutný, nahoře pravidelně rozvětvený stvol. Odkvetši hyne, listy se zeschnou, zrezaví, popraskají a zplihlé leží na zemi. Dlouho ji hledala, marně však. Když jednou s bratrem Pavlem navštívila Terst, spatřila ji na liburnském předhoří mezi vysokými přímořskými skalisky — ohromnou a vznešenou, nezapomenutelný náznak lásky, v níž vyšlehne život veškeren a již se umírá.

2

Dlouho ležel Duran bez vědomí. Byly pochybnosti, uzdraví-li se. Sepse nebyla vyloučena po zraněních tak nečistých. Dr. Borecký mlčel dbaje staré zkušenosti, že i věc beznadějná se může obrátiti k dobrému, a věren svému přesvědčení, že, když lékař mlčí, nemůže se státi zázrak.

Silná přirozenost komisařova zvítězila. Z bezvědomí se probрал po několika dnech a počal mluvit.

— Kde jsem? tázal se.

— Jste u nás, v nemocnici, pane komisaři.

Očima zakalenýma a zapuchlýma se snažil poznati, kdo k němu mluví. Nepoznal.

— Kdo jste?

— Sestra Amata, představená. Přál byste si něco, pane komisaři?

— Co se děje se mnou?

— Byl jste zraněn a musíte nyní klidně ležeti. Bude zase dobře, jen zůstaňte trpělivý.

Chtěl se asi posaditi, neboť se zkrivil na loži, ale v zápětí se uklidnil, poněvadž ucítil bolest v každém údu, kterým hnul. Mlčel potom asi půl hodiny.

— Zavolejte mi dra Boreckého, pravil pak, chci věděti, jak to se mnou je.

Dr. Borecký přišel a vypravoval mu průběh operace a vše, co si přál věděti. Zatím, co dr. Borecký mluvil, usnul a spal až do večera. Pokládalo se to za dobré znamení.

Když se setmělo, probudil se a volal:

— Sestro Amato, jste ještě zde?

Přiskočila k loži a řekla:

— Ano, jsem zde, co si přejete, pane komisaři?

— Sestro — rád bych vám něco řekl, pravil hlasem nalomeným, v němž tvrdá pýcha zanechávala jen neurčitý pazvuk, sestro — hněváte se na mne?

— Ach, nikoli, kdo by se na vás hněval? Jsme rádi, že je vám zase dobře.

— Byl bych nerad, kdybyste se na mne hněvala.

— Račte jen býti klidný, nikdo se na vás nehněvá, řekla a urovnávala mu pokrývku.

Zalahodil mu lehký dotek jejích rukou, které zašustěly na bílém plátně, jako by se jich vlaštovka dotkla křidélkem a rychle odletěla. A poněvadž vnímal všecko více sluchem než zrakem, byl citlivý ke zvukům, ozýval se co chvíli a tázal se:

— Jste zde, sestro Amato?

— Ano, jsem zde stále, pane komisaři.

— Zdálo se mi, že jsem zde sám.

Jednoho dne prosil sestru Amatu, aby mu něco předčítala. Tázala se, co by si přál, aby mu četla.

— Čtěte cokoliv, abych se necítil tak sám.

Četla mu na chvíli z novin. Za čtvrt hodiny ji přerušil a řekl:

— Děkuji vám. Je to krásné, když čtete. Ale nechci, abyste se unavila. Až za hodinu mi zase kousek přečtete, ano?

A tak mu co hodinu předčítala tichým a čistým hlasem, jehož hudebnosti a jasné barvitosti nikdy si nevšiml. Tak aspoň se mu zdálo. Nenamáhal se, aby porozuměl slovům, která slyšel. Vnímal jen jejich přízvukový spád a zpěvné zbarvení. Dával si tak předčítati i později, když už viděl a byl by mohl čísti sám.

Ruku mu vyjmuli ze sádrového obvazu, frakturu röntgenovali. Kost sice srostla, ale nerv, ovládající předloktí, byl nějak stisknut, ruka zůstávala nehybnou. Bylo třeba elektrisování, masáže a trpělivosti. Vyhráno nebylo. Byla obava, aby ruka nezůstala mrtvou. Byla to ruka pravá. Ta, která bila. A dr. Borecký listoval v kompendsích chirurgie, hledal v odborných časopisech, zkoušel, navrhoval.

A tak elektrisovali, hnětli, umělými pohyby a všemi druhy roborancí oživovali bezvládnou ruku. Nastalo sice jakés takés zlepšení, ale dokonalá pohyblivost to nebyla. A tak se odhodlal komisař hledati pomoci v berlínském sanatoriu profesora Heilmanna, který za války proslul jako odborník v neuroterapii.

Než odejel, přál si mluvit se sestrou Assuntou.

Nemohla ho takřka poznati, když vstoupil do jejího pokojíku. Bled, tváře vpadlé, rudé jízvy na čele.

Přistoupil k loži a hleděl na ženu, jejíž čistá krev mu proudila v žilách. Nemohl promluvit, když k němu pozdvihla oči.

Nebyl to již komisař Duran. Ruka mrtva visela v černém šátku, nejsouc již nástrojem dobra ni zla. Podobala se sesazené královně stojící před soudem poddaných. V ní mrtev byl i starý člověk. Trpěv bolest, děs položivota, trýzeň nejistoty, stál tam proměněn, vykoupen bledostí ženy, která se za něho obětovala a s krví svojí mu dala kus nebe, jež nosila v duši.

Schýliv hlavu, pravil hlasem stísněným:

— Sestro Assunto, nevím, co bych měl dříve učiniti — děkovati či prositi za odpuštění. Byla jste ke mně velice dobrá. Nyní odjíždím hledat zdraví. Je to zlé. Hledím teď jinak na tento život. Svět je krásný, sestřičko, jen lidská nevědomost a zloba je příčinou, že se někdy nezdá takovým. Vidím nyní, co dobrého bych mohl vykonati, kdybych byl zdráv. Ó, kdybych byl zdráv!

A hrdá kdysi hlava mu klesla ještě níže. Za obvazem kryjícím ještě horní část hlavy objevilo se téměř dosud neosvětlené. A sestra Assunta viděla, že za tu krátkou dobu zešedivěl.

— Byla jste dobrá ke mně, pokračoval našed jistější tón, zůstávám zatím vaším dlužníkem. Zůstanu jím vlastně vždycky, neboť, co jste učinila, není možno splatiti.

Usmála se a řekla:

— Neučinila jsem nic zvláštního. Jen to, co

bych si sama přála, aby někdo učinil, kdybych byla v postavení podobném. Jsem šťastna, že se to nestalo nadarmo. A ta ruka se také zhojí. Přeji vám plného zdraví a budu se modliti za vás.

Přistoupil k ní a podal jí levou ruku.

— Ano, modlete se, sestřičko, prosím vás o to. Brzy se uzdravte. Tisíceré díky ještě jednou! S Bohem!

— S Bohem!

Bílé dveře zapadly a sestra Assunta osaměla.

Pokojík, v němž ležela, byl jí nyní světem. Na skříni tikal budíček, jediná živoucí věc. Před okny na větvích agátů cvrlikali vrabci. Na skok přicházely sestry, šily u ní, modlily se s ní. Den po dni míjel, sil nepřibývalo. Dopoledne přicházel lékař, buď dr. Michalský, buď dr. Navrátil. Zkoušeli injekce, předpisovali sirupy. Bledla však a hubeněla, večerní horečky nepovolovaly.

S citlivostí vlastní chorým vyčetla z tváří svých denních návštěvníků, že něco před ní tají. Chmurnost pohledů byla podivná a úsměvy — tak se jí zdálo — byly neupřímně násilné. Počala se báti, že se jim omrzuje její ležení a dlouhá nečinnost.

Jednou ráno, když zazněly zvonky k vstávání, umínila si, že vstane též a půjde do kaple, aby ukázala, že nechce předstírat chorobu a býti na obtíž. Oblekla se dokonce a vyšla na chodbu. Zdi se přidržujíc vlekla se do kaple. Zadrželi ji a odvedli, ba odnesli do pokojíku.

Po mši svaté ji navštívila sestra představená a domlouvala jí.

Přiznala se, jaké domnění ji trápilo.

— Jak vám to mohlo napadnouti? Což nevíte, že vás máme rádi?

— A proč jste všichni tak smutni?

— Smutni že jsme? To se vám zdá, má drahá.

— Něčím jsem vám ublížila, já vím, a vy mi to nechcete říci!

— Nikomu jste neublížila, blázínku.

— Ó, vy mi to nechcete říci, jistě mi to nechcete říci!

Zakryla si tvář rukama a počala vzlykati.

Sestra představená povzdychla a sedla k ní na lože. Stáhla jí ruce s obličeje a zahleděla se do sivých, horečkami trochu rozšířených očí, jež byly ve chvíli té zakaleny bláhovými slzami. Vzala jí hlavu do dlaní, pozdvihla ji s podušky a pravila zvolna:

— Sestro Assunto!

Odmlčela se, jako by se zalekla své myšlenky. Pocítila trpkost a hrůzu slov, jež chtěla vyřknouti.

Dvě oči se na ni dívaly užasle a tázavě.

— Víte, co nás rmoutí? Bojíme se, že nás brzy opustíte.

Pustila hlavu, kterou držela v dlaních, a odvrátila se poněkud, aby přemohla pláč a skryla pohnutí.

Sestra Assunta neodpovídala.

Po chvíli uchopila ruku představené, která spočinula na pokrývce, a počala ji hladiti pomalým, sotva znatelným pohybem přejiždějíc svými horkými dlaněmi.

Dlouho trvalo, než se představená osmělila pohleděti, jaký účín mají slova, jichž se lekala.

Sestra Assunta se usmívala nepřestávajíc jí hladiti ruku. Po chvíli se tázala:

— Myslíte opravdu, že umru?

Místo odpovědi sklopila představená hlavu.

Bílé dvě ruce se vymrštily a silou, které by v nich nemohl již nikdo tušiti, objaly ji a přitáhly k ústům šeptajícím zmateně:

— Já jsem věděla, že umru, prosila jsem Pána, aby mne k sobě přijal, jsem šťastna, nevýslovně šťastna, mám vás ráda — jste moje, moje zlatá matička, ať přijde duchovní otec, chci se připraviti na tu cestu — — —

3

Slunce stálo vysoko na nebi číře modravém, vzduch se zachvíval nad zemí znavenou těžkým zráním léta. Stříbřitě bílé obláčky vystupovaly do výše podobny velikým sněhovým vločkám rozhozeným do prázdna. Zatvrdala strniště a tíží plodů ohýbaly se stromy v zahradách. Do měknoucích zrněk svých hroznů přelévala réva žhavou sladkost dne. Pstruzi vyplouvali zpod kamenů a lapali, co jim přinášel bystrý a rozehrátý proud. Stíny lidí i věcí byly krátké a temné. Ptáci nezpívali na stromech a tichem zahrad omamně voněly růže. Byl svátek Nanebevzetí. Den dával plnost života a záslib nesmrtelnosti.

Toho dne, když slunce jako veliká, zlatá patena padalo za modravé vrcholky hor, zemřela sestra Assunta.

Rakev jí vystlali bílými růžemi.

— — — — —

V zahradě kláštera brodského ve stínu bezového křoví seděl mladý kněz. Kniha, které ne-

dočetl, svezla se mu s klína do trávy. Černé hrozny bezu schýlily se na zavadajících stoncích podobny zaschlým slzám černé dračí krve. Odpolední slunce se ještě nepropálilo k stínům zákoutí. Vše ostatní však změnilo v mdloubné žároviště.

Zvířata hledala stínu a uléhala zemdlením.

Jen stromy a květiny v přísné kolmosti hleděly k slunci.

Mezi nebem a zemí je rozdělen život rostlinstva. Zvířata jsou přízemní. Rostliny jsou příslunné. Prodloužená osa jejich těl prochází středem země a středem slunce. Páteř pozemních zvířat je tětivou zemské koule a v pravém úhlu protíná osu rostlinstva. Vzniká obraz kříže.

Člověk, král tvorstva, žije v kolmosti jak rostliny. Není zplozencem plazů, jak dokázati chtěli světu hmotaři. Je bratrem květin, jež kořeny sice v zemi tkví, ale vzrůstají k slunci. I člověk zemí jsa živ k hvězdám pohlíží, vyhnanec země, ve výškách hledá svou vlast.

Jest v něm tohha po Bohu, touha, jež zúžila chrámové lodi, zlomila oblouky jejich kleneb, touha prchnouti z tohoto světa a zrušiti zákony země,

Těžko je růsti k Bohu.

Těžko nebýti zvířetem a býti květinou.

Kdo se snaží žíti, dosáhne jen smrti.

Život jest jen předsíň věčnosti. Proto neukojuje.

Pravý život jest spojení s Bohem.

Co nespojuje s Bohem, není život.

Co neodlučuje od Boha, není smrt.

Čtyři údery na věži. Kněz pozvedl hlavu. Procitl ze svých těžkých dum.

— Je čas, řekl si.

Zdvihl knihu, zavřel ji a vzdychl. Nikdy se mu nezdál svět tak vzdáleným a cizím. Pocítil živě, že všecko je krásné jen v objetí myšlenek. Tělo že jest jen kouzelný transparent — duše však ho nepotřebuje.

Stále myslil na duši řeholnice, kterou před několika dny připravoval k smrti. Od chvíle, kdy zemřela, svírán byl podivným steskem. Byla to jakási touha jíti za ní, či závist, že ho předstihla, či zármutek, že zhasla jak dohořelá svíce. Ne, něco jiného v tom bylo. Něco krásně čirého, jak první sny jinošství, cudné představy svatého ženství, jimiž se zachvívala duše chlapce měnící se v duši muže. Co život dal, bylo výsměšné a zrádné. Srdce bez hloubky, přátelství bez opravdovosti. Nečistá skutečnost. Prchl před ní. Zhořkl a nevěřil světu. A neměl milenky kromě samoty.

A poněvadž byl čas, vstal, aby šel pohřbít sestru Assuntu.

V černém voze ji vezli na hřbitov za městem.

Sestry její šly za rakví.

Šly po dvou v černých pláštích s hlavami schýlenými modlíce se růženec.

Pohřeb byl prostý, jak předpisovala řehole.

Ve hřbitovní kapli vykonány krátké obřady. Zvolna ubíral se průvod cestami křižujícími se v pravém úhlu. Stanul až na konci hřbitova u omšelé a rozpukané zdi. V zeleni břecťanu se leskla mramorová deska s bílým nápisem:

Zde vzkříšení svého čekají
Milosrdné sestry svatého Františka.

Nikdo neplakal nahlas a proto bylo zřetelně slyšeti, když kněz počal zpívati píseň Zachariášovu.

Sestry stály nehnutě, posvátně klidny, v nitro pohříženy. Zástup se skupil kol hrobu a zdáli se podobal černavému roji včel. Větrík roznášel kořenou vůni rozkopané hlíny.

Požehnán buď Hospodin Bůh izraelský,
že vzhlédl a vykoupení zjednal lidu svému
a že vzbudil nám mocnou spásu
v domě Davida, služebníka svého,
jakož byl mluvil ústy
svatých proroků svých odvěkých,
spásu od nepřátel našich
a z ruky všech, kteří nás nenávidí — — —

Píseň radostné naděje dozněla, křišťálové kapky svěcené vody zašustly na vadnoucích květech, rakev jak vzácné símě padla do země.

A kněz se modlil nad hrobem:

Prokaž, prosíme, Hospodine, milosrdenství zesnulé služebnici své Marii Assuntě, aby nebyla ztrestána za skutky své, neboť toužila žíti podle vůle tvé: a jako zde pravá víra ji pojila se zástupy věřících, tak aby tam ji slitovná tvoje láska sdružila se sbory andělů. Skrze Krista, Pána našeho.

Zabuchla hlína na víku rakve.

Modlitby dozněly.

Zástup se rozešel.

Slunko sláblo a hrálo již jen stopami, které zanechalo v rozžhaveném vzduchu. Nad fialovými vrcholy zalesněných kopců viselo, nabývalo barvy ryzí mědi a zdálo se větším než za dne. V tom

zvětšení byla tesknota ze ztráty života jako v oku nemocného lesknoucím se horečkou.

Cos děsivého šlehlo čistým nebem — to paprsky letěly ve výškách nepostižitelnou rychlostí, v neúchylné přímosti, toužíce objati se v prostoru a čase, odsouzeny však, aby se nesetkaly nikdy. Nikdy!

A letěly dále rychleji, než myšlenka letí podivných tvorů, které zahlédly na miliontou část vteřiny.

Slunko se ještě více rozšířilo a počalo červe-
nati, jako by do krve bylo zraněno.

Větrík zavanul s polí roznášeje ochmýřená seménka polních travin, jež dozrály již před podzimem.

Mnoho jich zavanul na hřbitov. Pomalu padala k zemi třepetajíce šedavými křidélky a hledajíce si místo.

Podobalo se to pohřbu. A bylo to počátkem nového života.

Když už všichni odešli od hrobu, dva muži zůstali. První byl veliký a stál přímo u hrobu. Druhý stál za ním opodál, nepozorován.

Dlouho tak stáli bez hnutí.

První se pokřižoval nakonec, a obrátil se, aby odešel.

Pohlédli si do tváře. Neviděli se nikdy.

Stiskli si ruce, aniž by promluvili.

První byl generální konsul Pavel Hron.

Druhý byl dr. Navrátil.

OBSAH

I. Genesis	5
II. Co nevěděl pan učitel Duran	16
III. Pohádka opuštěné	32
IV. Svět je širý	44
V. Venezia	55
VI. Santa Maria Gloriosa	67
VII. Intermezzo ďábelské	82
VIII. Postavy a podobizny	92
IX. Opatrní jako hadové	108
X. Pax tecum, soror	133
XI. Lékaři, uzdrav se sám	157
XII. Nanebevzetí	176

**Dominik Pecka: ASSUNTA.
Román. Druhé vydání. Vydalo
Dědictví sv. Cyrila a Metoděje
v Brně jako 104. podíl za rok 1937.
Vytiskla Občanská tiskárna v Brně
v lednu 1938.**